

«Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών»

Σύγχρονες τάσεις στη γλωσσολογία για εκπαιδευτικούς

Διπλωματική Εργασία

«Το φαινόμενο του γλωσσικού δανεισμού στον γαστρονομικό λόγο
της νέας ελληνικής: προτάσεις διδακτικής αξιοποίησης»

Άννα Ντρούτση

Επιβλέπων καθηγητής: Αθανάσιος Γεωργακόπουλος

Πάτρα, Ιούνιος 2026

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του/της φοιτητή/φοιτήτριας («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

Το φαινόμενο του δανεισμού στον γαστρονομικό λόγο της νέας
ελληνικής: προτάσεις διδακτικής αξιοποίησης

Άννα Ντρούτση

Επιτροπή Επίβλεψης Πτυχιακής / Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπων Καθηγητής:

Γεωργακόπουλος Αθανάσιος

Συν-Επιβλέπων Καθηγητής:

Συμεών Τσολακίδης

Μέλος ΣΕΠ του ΕΑΠ

Μέλος ΣΕΠ του ΕΑΠ

Πάτρα, Ιούνιος 2026

Ευχαριστίες

*Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κ. Θανάση
Γεωργακόπουλο, για την αποδοχή της επίβλεψης της παρούσας διπλωματικής εργασίας,
καθώς και για την καθοδήγηση και τις χρήσιμες παρατηρήσεις του κατά την εκπόνησή της.*

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία εξετάζει το φαινόμενο του γλωσσικού δανεισμού στον σύγχρονο ελληνόγλωσσο γαστρονομικό λόγο και διερευνά τις δυνατότητες διδακτικής αξιοποίησής του στο πλαίσιο της γλωσσικής εκπαίδευσης. Αφετηρία της μελέτης αποτελεί η διαπίστωση ότι η γαστρονομία συνιστά πεδίο έντονης γλωσσικής και πολιτισμικής αλληλεπίδρασης, στο οποίο αποτυπώνονται με ιδιαίτερη σαφήνεια οι διαδικασίες γλωσσικής επαφής και αλλαγής.

Για τις ανάγκες της έρευνας συγκροτήθηκε σώμα κειμένων αποτελούμενο από σαράντα διαδικτυακές συνταγές που αντλήθηκαν από ελληνόγλωσσες γαστρονομικές ιστοσελίδες, ηλεκτρονικά περιοδικά, ιστολόγια και διαδικτυακές κοινότητες. Από το υλικό καταγράφηκαν περίπου εκατό γλωσσικά δάνεια, τα οποία αναλύθηκαν ποιοτικά ως προς τη σημασιολογική τους λειτουργία, τη γλώσσα προέλευσης, τη γραμματική τους κατηγορία, τον τύπο δανεισμού και τον βαθμό ενσωμάτωσής τους στη νέα ελληνική.

Η ανάλυση ανέδειξε ότι τα γλωσσικά δάνεια αποτελούν οργανικό στοιχείο του σύγχρονου γαστρονομικού λόγου και καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα επικοινωνιακών αναγκών. Παράλληλα, διαπιστώθηκε ότι η παρουσία τους συνδέεται τόσο με ιστορικές όσο και με σύγχρονες πολιτισμικές επιρροές, ενώ ο βαθμός ενσωμάτωσής τους διαφοροποιείται ανάλογα με τη γλώσσα προέλευσης, τη συχνότητα χρήσης και τη χρονική διάρκεια παρουσίας τους στο ελληνικό λεξιλόγιο. Τα ευρήματα επιβεβαιώνουν ότι ο γλωσσικός δανεισμός δεν αποτελεί απλή μεταφορά λεξιλογικών στοιχείων, αλλά δυναμική διαδικασία που αντανάκλα ευρύτερες κοινωνικές, πολιτισμικές και επικοινωνιακές εξελίξεις.

Με βάση τα πορίσματα της γλωσσολογικής ανάλυσης σχεδιάστηκε διδακτική πρόταση για τη Γ΄ Γυμνασίου, η οποία αξιοποιεί αυθεντικά γαστρονομικά κείμενα και οργανώνεται σύμφωνα με τις αρχές της Παιδαγωγικής των Πολυγραμματισμών. Η πρόταση επιδιώκει να αναδείξει τη σχέση γλώσσας, πολιτισμού και κοινωνίας, καλλιεργώντας τη γλωσσική επίγνωση, την κριτική σκέψη και τη διαπολιτισμική ευαισθησία των μαθητών.

Λέξεις – Κλειδιά

γλωσσικός δανεισμός, γαστρονομικός λόγος, νέα ελληνική, γλωσσική επαφή,
πολυγραμματισμοί, διδακτική αξιοποίηση

Language Borrowing in Contemporary Greek Gastronomic Discourse: Proposals for Educational Application

Anna Ntroutsi

Abstract

This thesis examines the phenomenon of language borrowing in contemporary Greek gastronomic discourse and explores ways in which it can be used in language teaching. The study is based on the view that gastronomy is a field where language and culture interact continuously and where the effects of language contact can be clearly observed.

The research corpus consists of forty online recipes collected from Greek-language gastronomic websites, electronic magazines, blogs and online communities. Approximately one hundred loanwords were identified and analyzed qualitatively according to their semantic category, language of origin, grammatical category, type of borrowing and degree of integration into Modern Greek.

The findings showed that loanwords are an important part of contemporary gastronomic discourse and appear in different areas of gastronomic vocabulary, such as ingredients, dishes, cooking techniques, utensils and food-related trends. The analysis also showed that these loanwords reflect both historical and contemporary cultural influences. In addition, different degrees of integration into Modern Greek were observed, ranging from fully adapted forms to more recent borrowings that still preserve features of the source language. These findings confirm that language borrowing is not simply the transfer of words from one language to another, but a dynamic process closely connected with cultural contact and social change.

Based on the findings of the linguistic analysis, a teaching proposal was designed for third-grade lower secondary school students. The proposal is based on the Pedagogy of Multiliteracies and makes use of authentic gastronomic texts. Its main aim is to help students develop language awareness, critical thinking skills and a better understanding of the relationship between language, culture and society.

Keywords

language borrowing, gastronomic discourse, Modern Greek, language contact, multiliteracies, language education

Περιεχόμενα

Περίληψη	vii
Abstract	ix
Περιεχόμενα	xi
1. Εισαγωγή	xii
2. Θεωρητικό πλαίσιο για τον γλωσσικό δανεισμό	1
2.1 Η Γλωσσική αλλαγή και ο όρος του γλωσσικού δανεισμού	1
2.2 Κατηγορίες των δανείων	3
2.3 Η προσαρμογή των δανείων στη νέα ελληνική	6
2.4 Οι στάσεις απέναντι στον γλωσσικό δανεισμό	8
3. Ο γαστρονομικός λόγος ως ειδικό γλωσσικό πεδίο	10
3.1 Ο γαστρονομικός λόγος: ορισμός και χαρακτηριστικά	10
3.2 Η επίδραση των ξένων κουζινών στον ελληνικό γαστρονομικό λόγο	12
3.3 Γλώσσα, πολιτισμός και γαστρονομικές ταυτότητες	14
3.4 Γλώσσα και MME	16
4. Μεθοδολογία	19
4.1 Μεθοδολογία και σκοποί της έρευνας	19
5. Το φαινόμενο του δανεισμού στον γαστρονομικό λόγο - Ανάλυση υλικού	22
5.1 Παρουσίαση των γλωσσικών δανείων	22
5.2 Σημαιολογικές κατηγορίες των δανείων	23
5.3 Γλώσσα προέλευσης των δανείων	26
5.4 Γραμματική κατηγορία των δανείων	28
5.5 Τύποι δανεισμού	30
5.6 Βαθμός ενσωμάτωσης των δανείων	34
5.7 Συμπεράσματα της ανάλυσης	38
6. Διδακτική αξιοποίηση των γλωσσικών δανείων στον γαστρονομικό λόγο στο πλαίσιο των Πολυγραμματισμών	39
6.1 Οι πολυγραμματισμοί ως θεωρητικό πλαίσιο διδασκαλίας	39
6.2 Ταυτότητα της διδακτικής παρέμβασης	41
6.3 Σκοπός και διδακτικοί στόχοι της διδακτικής παρέμβασης	42
6.4 Περιγραφή της διδακτικής παρέμβασης	44
6.4.1 Τοποθετημένη Πρακτική	44
6.4.2 Ανοιχτή Διδασκαλία	46
6.4.3 Κριτική Πλαισίωση	48
6.4.4 Μετασχηματισμένη Πρακτική	49
7. Συμπεράσματα	51
Παράρτημα Α: Πίνακας γλωσσικών δανείων του corpus	57
Παράρτημα Β: Κείμενα της διδακτικής παρέμβασης	62
Κείμενο 1: Το συριανό λουκούμι	62
Κείμενο 2: Ριζότο μανιταριών	62
Κείμενο 3: Αβοκάντο τοστ με αυγά scrambled	63

1.Εισαγωγή

Τα τελευταία χρόνια ο γαστρονομικός λόγος καταλαμβάνει ολοένα σημαντικότερη θέση στον δημόσιο και ψηφιακό χώρο. Η ανάπτυξη της γαστρονομικής δημοσιογραφίας, των τηλεοπτικών εκπομπών μαγειρικής, των διαδικτυακών συνταγών, των ιστολογίων γαστρονομικού περιεχομένου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης έχει συμβάλει στη δημιουργία ενός ιδιαίτερα δυναμικού και πολυμορφικού γλωσσικού πεδίου (Γάσπαρη,2016: 29). Στο πλαίσιο αυτό, παρατηρείται έντονη παρουσία γλωσσικών δανείων, τα οποία προέρχονται κυρίως από γλώσσες που συνδέονται με διεθνείς γαστρονομικές παραδόσεις, σύγχρονες διατροφικές τάσεις και πολιτισμικά πρότυπα που κυκλοφορούν παγκοσμίως μέσω των ΜΜΕ και του διαδικτύου. Ο γαστρονομικός λόγος αποτελεί, επομένως, πρόσφορο πεδίο για τη μελέτη της γλωσσικής επαφής, της γλωσσικής αλλαγής και της πολιτισμικής αλληλεπίδρασης (Παναρέτου,2002· Γάσπαρη, 2016).

Η παρούσα εργασία έχει ως στόχο τη διερεύνηση της παρουσίας και της λειτουργίας των γλωσσικών δανείων στον σύγχρονο γαστρονομικό λόγο της νέας ελληνικής. Συγκεκριμένα, η έρευνα επιχειρεί να απαντήσει στα ακόλουθα ερευνητικά ερωτήματα:

- α) Ποιες γλώσσες αποτελούν τις κυριότερες πηγές γλωσσικών δανείων στο υπό εξέταση δείγμα γαστρονομικών κειμένων;
- β) Ποιες σημασιολογικές κατηγορίες γλωσσικών δανείων εμφανίζονται συχνότερα;
- γ) Ποιος είναι ο βαθμός μορφολογικής και γραφηματικής ενσωμάτωσης των δανείων στη νέα ελληνική;
- δ) Ποιες λειτουργίες επιτελούν τα γλωσσικά δάνεια στον σύγχρονο γαστρονομικό λόγο;
- ε) Με ποιους τρόπους τα δάνεια συνδέονται με πολιτισμικές και κοινωνικές διαστάσεις της γαστρονομίας;

Η έρευνα εστιάζει ειδικότερα στον λόγο των συνταγών, όπως αυτός διαμορφώνεται στον ψηφιακό χώρο, ο οποίος αποτελεί σήμερα βασικό πεδίο παραγωγής και διάδοσης γαστρονομικού περιεχομένου. Η επιλογή του συγκεκριμένου πεδίου συνδέεται με το γεγονός ότι ο γαστρονομικός λόγος αποτελεί ιδιαίτερο γλωσσικό πεδίο, στο οποίο η χρήση δανείων και ξενόγλωσσων στοιχείων εμφανίζεται έντονα και πολυλειτουργικά.

Η παρούσα έρευνα επιχειρεί να συμβάλει στη μελέτη του σύγχρονου γαστρονομικού λόγου ως πεδίου γλωσσικής και πολιτισμικής αλληλεπίδρασης. Παράλληλα, επιδιώκει να αναδείξει τον τρόπο με τον οποίο τα γλωσσικά δάνεια λειτουργούν όχι μόνο ως λεξιλογικά στοιχεία, αλλά και ως φορείς κοινωνικών και πολιτισμικών σημασιών. Επιπλέον, η εργασία επιχειρεί να συνδέσει τη γλωσσολογική ανάλυση με τη διδακτική αξιοποίηση των γλωσσικών δανείων, αναδεικνύοντας τη σημασία τους για την ανάπτυξη της γλωσσικής επίγνωσης και της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

Η εργασία οργανώνεται σε έξι βασικές ενότητες. Πέρα από την πρώτη που αποτελεί την εισαγωγή, στη δεύτερη παρουσιάζεται το θεωρητικό πλαίσιο της γλωσσικής αλλαγής και του γλωσσικού δανεισμού. Στη τρίτη ενότητα εξετάζεται ο γαστρονομικός λόγος ως ειδικό γλωσσικό πεδίο και αναλύεται η σχέση του με τη γλώσσα, τον πολιτισμό και τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Στη τέταρτη παρουσιάζεται η μεθοδολογία και κατόπιν στην πέμπτη γίνεται η ανάλυση του ερευνητικού υλικού και η ταξινόμηση των γλωσσικών δανείων που εντοπίστηκαν στο corpus της έρευνας. Τέλος, στην έκτη εξετάζεται η διδακτική αξιοποίηση των γλωσσικών δανείων και προτείνονται τρόποι ένταξής τους στη γλωσσική διδασκαλία, με στόχο την ανάπτυξη της γλωσσικής και διαπολιτισμικής επίγνωσης των μαθητών.

2. Θεωρητικό πλαίσιο για τον γλωσσικό δανεισμό

2.1 Η Γλωσσική αλλαγή και ο όρος του γλωσσικού δανεισμού

Η γλωσσική αλλαγή αποτελεί θεμελιώδες χαρακτηριστικό όλων των φυσικών γλωσσών, καθώς καμία γλώσσα δεν παραμένει αμετάβλητη στο πέρασμα του χρόνου, όπως άλλωστε όλες οι πτυχές του φυσικού κόσμου και της ζωής του ανθρώπου. Συνολικά, η γλωσσική αλλαγή αποτελεί μια δυναμική και πολυπαραγοντική διαδικασία που προκύπτει από την αλληλεπίδραση γλωσσικών και κοινωνικών παραγόντων. (Καρατζόλα & Φλιάτουρας, 2004, σ. 15). Ο γλωσσικός δανεισμός, ως βασικός μηχανισμός αυτής της αλλαγής αναδεικνύει τη διαρκή προσαρμογή των γλωσσών στις ανάγκες των ομιλητών τους. Ιδιαίτερα στον γαστρονομικό λόγο της νέας ελληνικής. Η γλώσσα δεν αποτελεί ένα στατικό σύστημα κανόνων, αλλά ένα δυναμικό σύστημα που εξελίσσεται μέσα από τη χρήση του από τους ομιλητές και αντανακλά τις κοινωνικές και πολιτισμικές μεταβολές. Καθώς αλλάζουν οι γενιές και εξελίσσονται οι κοινωνίες, δημιουργούνται νέες ιδέες, νέα αντικείμενα, νέοι τρόποι σκέψης, καθώς και νέες ανάγκες επικοινωνίας, στις οποίες οι γλώσσες ανταποκρίνονται με την αλλοίωση και την αλλαγή. Αλλάζουν οι γλώσσες, επειδή αλλάζουν οι ιδέες (Φραγκουδάκη, 2001, σ. 46).

Οι αλλαγές συμβαίνουν με αρκετά αργούς ρυθμούς σε σύγκριση με τη διάρκεια της ανθρώπινης ζωής (Fromkin et al., 2023, σ. 644). Είναι δύσκολο, δηλαδή να παρατηρήσουμε την γλωσσική αλλαγή σε καθημερινό επίπεδο. Αλλαγές στην προφορά ή και στα συντακτικά σχήματα δε γίνονται αντιληπτές από τη μια γενιά στην άλλη (Καρατζόλα & Φλιάτουρας, 2004, σ. 15). Η γλωσσική αλλαγή, βέβαια, εκδηλώνεται σε όλα τα επίπεδα της γλώσσας, όπως το φωνολογικό, το μορφολογικό, το συντακτικό και το σημασιολογικό επίπεδο, χωρίς όμως να μεταβάλλονται με τον ίδιο ρυθμό (Καρατζόλα & Φλιάτουρας, 2004, σ. 17). Σύμφωνα με την Νικηφορίδου (2001) η αλλαγή στη γλώσσα έχει κανονικότητα, καθώς οι γλώσσες μεταβάλλονται με παρόμοιους τρόπους και μέσω περιορισμένου αριθμού μηχανισμών. Η ίδια επισημαίνει ότι βασικοί μηχανισμοί της αλλαγής είναι η αναλογία, η επανάληψη και η μετωνυμία.

Ωστόσο, η γλωσσική αλλαγή δεν μπορεί να ερμηνευτεί αποκλειστικά με βάση εσωτερικούς μηχανισμούς, αλλά είναι αποτέλεσμα πολλών παραγόντων. Διακρίνουμε τις αιτίες του φαινομένου σε δύο γενικές κατηγορίες. Από τη μια υπάρχουν οι εξωτερικές, κοινωνογλωσσικές παράμετροι, δηλαδή κοινωνικοί παράγοντες έξω από το σύστημα της γλώσσας, και από την άλλη υπάρχουν οι εσωτερικές ψυχολογικο-γλωσσικές παράμετροι, οι γλωσσικοί και οι ψυχολογικοί, δηλαδή παράγοντες που αφορούν τη δομή της γλώσσας και τη νόηση των ομιλητών (Aitchison, 2020, σ. 193).

Στο πλαίσιο αυτό, η γλωσσική επαφή αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες γλωσσικής αλλαγής και οδηγεί στην εμφάνιση του γλωσσικού δανεισμού. Η ελληνική γλώσσα επηρεάστηκε σημαντικά από άλλες γλώσσες με τις οποίες ήρθε σε επαφή για λόγους ιστορικούς και γεωγραφικούς: σημιτικές γλώσσες, λατινική, βαλκανικές γλώσσες, τουρκική, ιταλική, αγγλική. Οι επιδράσεις αυτές δεν περιορίστηκαν στο λεξιλόγιο, αλλά επηρέασαν και τη γραμματική, τη σύνταξη και τη σημασία (Χριστίδης, 1992, σ. 47). Σύμφωνα με την Aitchison (2020, σ. 203) τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά στον δανεισμό είναι τα εξής: πρώτον, δανείζονται ευκολότερα αποσπασίμα στοιχεία, κυρίως λεξιλογικά, τα οποία μπορούν να ενσωματωθούν χωρίς να επηρεάζουν τη δομή της γλώσσας. Ιδιαίτερα συχνός είναι ο δανεισμός λέξεων κύρους, ενώ σπανιότερα δανείζονται το βασικό λεξιλόγιο. Δεύτερον, τα δάνεια προσαρμόζονται στη δομή της γλώσσας που τα υιοθετεί. Υφίστανται φωνολογικές και μορφολογικές αλλαγές, ώστε να ταιριάζουν με τους κανόνες της νέας γλώσσας. Τρίτον, μια γλώσσα τείνει να δανείζεται στοιχεία που παρουσιάζουν ομοιότητες με τα δικά της, διευκολύνοντας έτσι την ενσωμάτωση και τη χρήση τους. Τέταρτον, ισχύει η τάση της ελάχιστης τροποποίησης: οι αλλαγές που προκαλεί ο δανεισμός στη δομή της γλώσσας είναι συνήθως μικρές και σταδιακές, ακόμα και όταν η επιρροή μιας άλλης γλώσσας είναι έντονη.

Η έρευνα για τον γλωσσικό δανεισμό έχει εστιάσει σε ποικίλα θεματικά πεδία, στα οποία η επαφή με άλλες γλώσσες είναι ιδιαίτερα έντονη. Μελέτες έχουν εξετάσει τον δανεισμό στην τεχνολογία, στην οικονομία, στη διαφήμιση, στη μόδα, στον αθλητισμό και στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, αναδεικνύοντας ότι οι ξενικές λέξεις εμφανίζονται κυρίως σε τομείς που σχετίζονται με την καινοτομία, τη διεθνοποίηση και τις κοινωνικές αλλαγές. Ιδιαίτερα η αγγλική γλώσσα έχει επηρεάσει σημαντικά τη σύγχρονη ορολογία σε πολλούς

από αυτούς τους τομείς, γεγονός που συνδέεται με την παγκόσμια πολιτισμική και οικονομική της επιρροή.

Στο πλαίσιο αυτό, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και ο γαστρονομικός λόγος, καθώς αποτελεί πεδίο έντονης διαπολιτισμικής επαφής και συνεχούς γλωσσικής ανανέωσης. Η διεθνοποίηση της κουζίνας, η διάδοση ξένων διατροφικών προτύπων και η επιρροή των ΜΜΕ έχουν συμβάλει στην αυξημένη παρουσία ξενικών όρων στη νέα ελληνική γαστρονομική ορολογία.

Η ποικιλία αυτών των δανείων καθιστά αναγκαία τη συστηματική τους ταξινόμηση, ώστε να κατανοηθεί ο τρόπος με τον οποίο ενσωματώνονται στη γλώσσα μας. Για τον λόγο αυτό, στην επόμενη ενότητα εξετάζονται οι βασικές κατηγορίες των γλωσσικών δανείων και οι μορφές με τις οποίες εμφανίζονται στον σύγχρονο λόγο.

2.2 Κατηγορίες των δανείων

Στο πλαίσιο της γλωσσικής επαφής, ο γλωσσικός δανεισμός δεν αποτελεί ενιαίο ή ομοιογενές φαινόμενο, αλλά διαφοροποιείται σε επιμέρους κατηγορίες, οι οποίες αποτυπώνουν τον τρόπο και τον βαθμό ενσωμάτωσης των ξένων στοιχείων στη γλώσσα υποδοχής. Η ταξινόμηση των δανείων έχει απασχολήσει εκτενώς τη γλωσσολογική έρευνα, καθώς επιτρέπει την ακριβέστερη κατανόηση των μηχανισμών μέσω των οποίων μια γλώσσα εμπλουτίζει το λεξιλόγιό της και αναδιαμορφώνει τις σημασιολογικές δομές (Haugen, 1950).

Στη νέα ελληνική, η κατηγοριοποίηση αυτή αποκτά ιδιαίτερη σημασία, δεδομένης της μακρόχρονης και πολυεπίπεδης επαφής της με άλλες γλώσσες, γεγονός που έχει οδηγήσει στη συνύπαρξη διαφορετικών τύπων δανείων (Φλιάτουρας, 2021). Οι κατηγορίες των δανείων, όπως προκύπτει από τη μελέτη της βιβλιογραφίας, είναι οι εξής:

Τα άμεσα δάνεια, γνωστά και ως λεξιλογικά, συνιστούν την πιο εμφανή μορφή δανεισμού με παράλληλο δανεισμό σημαίνοντος και σημαινόμενου (Ανδρουλιδάκης, 2021, σ. 82), καθώς πρόκειται για λέξεις που εισάγονται αυτούσιες ή με ελάχιστες τροποποιήσεις από

τη γλώσσα-πηγή στη γλώσσα-στόχο. Στην περίπτωση αυτή, το δάνειο διατηρεί σε μεγάλο βαθμό τη μορφολογική και φωνολογική του ταυτότητα, αν και συχνά υφίσταται σταδιακή προσαρμογή, ώστε να συμβαδίζει με τα μορφολογικά πρότυπα της νέας ελληνικής (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, 1994). Η διαδικασία αυτή δεν είναι στιγμιαία, αλλά εξελίσσεται μέσα από τη χρήση, καθώς οι ομιλητές ενσωματώνουν το ξένο στοιχείο στο δικό τους γλωσσικό σύστημα, αποδίδοντας τα γραμματικά χαρακτηριστικά, όπως το γένος και την κλίση. Όπως επισημαίνει ο Haugen (1950) η υιοθέτηση του δανείου δεν συνεπάγεται παθητική αντιγραφή, αλλά ενεργή αναδόμηση, γεγονός που καθιστά τα άμεσα δάνεια οργανικό τμήμα της γλώσσας υποδοχής. Στο επίμαχο ερώτημα πόσα είναι τα λεξιλογικά δάνεια ο Φλιάτουρας (2021) παρατηρεί ότι αποτελούν το 35% στο σύνολο των δανείων, που προκύπτει από υλικό περίπου 2500 ετυμολογικών κατηγοριών. Ενδεικτικά παραδείγματα άμεσων δανείων είναι οι λέξεις που ακολουθούν: *αβαντάζ, κρέπα, παλτό, ρουλεμάν, τούρτα, τρακτέρ*.

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα μεταφραστικά δάνεια, η διαδικασία των οποίων είναι πιο περίπλοκη. Στην περίπτωση αυτή η γλώσσα στόχος δανείζεται τη σχέση ανάμεσα στην έκφραση και στο περιεχόμενο και έτσι δημιουργείται ένα νέο γλωσσικό σημείο που είναι αποτέλεσμα μετάφρασης ξένου προτύπου, του οποίου το σημαίνον προέρχεται από το υλικό της γλώσσας-πηγή (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, 1994, σ. 35). Σύμφωνα με τον Παπαναστασίου (2001) οι μορφωμένοι όταν δανείζονται μια λέξη από μια γλώσσα συχνά δεν την εισάγουν στη δική τους με βάση τη φωνητική της ουσία, αλλά τη μεταφράζουν. Η μετάφραση μπορεί να είναι απόλυτα πιστή ή όχι. Στη δεύτερη περίπτωση μπορούμε να μιλήσουμε για ελεύθερα μεταφραστικά δάνεια. Χαρακτηριστικά παραδείγματα μεταφραστικών δανείων είναι οι λέξεις: *ουρανοξύστης* < αγγλ. Skyscraper, *τερματοφύλακας* < αγγλ. goalkeeper, *αισθησιοκρατία* < γαλλ. sensualisme (το δεύτερο συνθετικό –κρατία αποδίδει τη γαλλική κατάληξη –isme). Το σημαίνον του μεταφραστικού δανείου αποτελεί εμπόδιο στον εντοπισμό τους, καθώς και στον εντοπισμό των προδρόμων τους (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, 1994, σ. 36). Ωστόσο, μπορούμε να θεωρήσουμε ότι καταλαμβάνουν το 22% των δανείων, σύμφωνα με την ίδια μελέτη του Φλιάτουρα (2021).

Στην κατηγορία των μεταφραστικών δανείων ο Παπαναστασίου (2001) εντάσσει και τα σημασιολογικά δάνεια. Στην περίπτωση αυτή η γλώσσα που δέχεται το δάνειο

μεταφράζει την ξένη λέξη που ήδη προϋπάρχει στη γλώσσα, αλλά αποκτά μια νέα σημασία υπό την επίδραση της ξένης λέξης. Το 24% των δανείων είναι σημασιολογικά (Φλιάτουρας, 2021) και ενδεικτικά παραδείγματα αυτών αποτελούν οι λέξεις: *ανεβάζω* (θεατρικό έργο) < γαλλ. monter, *ποντίκι* (μικρή συσκευή συνδεδεμένη με ηλεκτρονικό υπολογιστή < αγγλ. Mouse.

Ιδιαίτερη θέση στο φαινόμενο του δανεισμού παρουσιάζουν οι διεθνισμοί, που πρόκειται για λεξιλογικές μονάδες που η γλώσσα-στόχος δανείζεται επειδή τις συναντά και σε άλλες α) είτε γιατί είναι αρνητικά συνδεδεμένες ως προς την εθνική καταγωγή β) είτε γιατί είναι ασημάδευτες ως προς την εθνική καταγωγή. Στηρίζονται σε μορφήματα από την αρχαία ελληνική ή και την λατινική, οι οποίες θεωρούνται γλώσσες περιωπής και στη συνέχεια εισήχθησαν στη νέα ελληνική ως δάνειο (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, 1994, σ. 38). Το γεγονός ότι σχηματίστηκαν με βάση τα αρχαία ελληνικά γλωσσικά στοιχεία δίνουν συχνά την εντύπωση στον ομιλητή της νέας ελληνικής ότι πρόκειται για λόγιο εσωτερικό δανεισμό. Λέξεις όπως *γεωλογία*, *καρδιολογία*, *δημοκρατία*, *υδρόμετρο* προέρχονται από τα γαλλικά *gèologie*, *cardiologie*, *hydromètre*.

Ως αντιδάνεια χαρακτηρίζονται οι λέξεις οι οποίες, σε κάποια χρονική φάση, έγιναν αντικείμενο δανεισμού από μια γλώσσα (γλώσσα-πηγή) σε μία ή περισσότερες άλλες γλώσσες (γλώσσα-στόχος) και στη συνέχεια επανήλθαν στην αρχική γλώσσα-πηγή με αλλαγμένη τη μορφή ή και τη σημασία τους (Ξυδόπουλος, 2023, σ. 104). Παράδειγμα αντιδανείου είναι η λέξη *μπράτσο* η οποία ξεκίνησε από την ελληνική λέξη βραχίων που πέρασε στη λατινική ως *brachium*, στη βενετική ως *brazzo* και στην ιταλική ως *braccio* και επανήλθε στην ελληνική μορφή που έχει σήμερα.

Τέλος, σημαντική κατηγορία αποτελούν τα υβριδικά δάνεια, τα οποία προκύπτουν από τον συνδυασμό ξένων και εγχώριων στοιχείων, δημιουργώντας σύνθετες μορφές που αντανακλούν τη γλωσσική επαφή σε δομικό επίπεδο (π.χ.: σουβλακερί, burger-άδικο). Τα υβριδικά αυτά σχήματα καταδεικνύουν ότι ο δανεισμός δεν περιορίζεται στην απλή εισαγωγή λέξεων, αλλά επεκτείνεται στη δημιουργιάντων μορφολογικών σχημάτων, τα οποία ενσωματώνουν στοιχεία από διαφορετικά γλωσσικά συστήματα (Myers-Scotton, 1992, σ.32). Στη σύγχρονη νέα ελληνική, τέτοιου είδους μορφές εμφανίζονται ιδιαίτερα

σε τομείς όπως η τεχνολογία και η γαστρονομία, όπου η ανάγκη για την ονομασία νέων εννοιών οδηγεί σε δημιουργικές γλωσσικές λύσεις.

Συνοψίζοντας, η ταξινόμηση των δανείων αναδεικνύει ότι ο δανεισμός δεν αποτελεί απλή διαδικασία μεταφοράς λέξεων, αλλά ένα φαινόμενο γλωσσικής αλληλεπίδρασης. Κάθε κατηγορία φανερώνει διαφορετικό βαθμό γλωσσικής επαφής και ενσωμάτωσης στη γλώσσα-στόχο. Στη συνέχεια εξετάζεται ο τρόπος με τον οποίο προσαρμόζονται τα δάνεια στην νέα ελληνική.

2.3 Η προσαρμογή των δανείων στη νέα ελληνική

Ο βαθμός και ο ρυθμός προσαρμογής της δάνειας λέξης εξαρτώνται από παράγοντες όπως ο χρόνος, η χρήση του όρου, η λαϊκή ή λόγια προέλευσή της, οι φωνολογικές ομοιότητες των δύο γλωσσών, καθώς επίσης και η έλλειψη συγκεκριμένων όρων, με σκοπό την κάλυψη των σημασιολογικών αναγκών της γλώσσας υποδοχής. Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί ότι δεν παρατηρείται η ίδια προσαρμοστικότητα στο φωνολογικό, μορφολογικό ή σημασιολογικό επίπεδο (Σκιαδάς, 2014, σ. 161· Φλιάτουρας, 2021). Πολύ πιο εύκολα προσαρμόζονται τα δάνεια λαϊκής προέλευσης. Ιδιαίτερα, μάλιστα, αν πρόκειται για λέξεις που προέρχονται από γλώσσα με φωνητικό σύστημα παρόμοιο με το σύστημα της γλώσσας που τα δέχεται. Τέτοια είναι η περίπτωση της λέξης *βαπόρι* από την ιταλική, η οποία προσαρμόστηκε και μορφολογικά (Παπαναστασίου, 2001).

Σύμφωνα με τον Φλιάτουρα (2021, σ. 37) υπάρχουν τριών ειδών διαβαθμισμένες διαδικασίες προσαρμογής των δανείων: α) η γραφηματική, όταν μεταγράφονται στο ελληνικό αλφάβητο, β) η φωνολογική, όταν αποδίδονται οι φθόγγοι, είτε ένας προς έναν κατά προσέγγιση στο ελληνικό σύστημα, είτε με διαδικασίες φωνολογικής παρέμβασης της ελληνικής γλώσσας, γ) η μορφολογική, είτε με απόκτηση γραμματικής κατηγορίας και γένους, είτε με ενσωμάτωση στο κλιτικό σύστημα και/ή συμμετοχή σε διαδικασίες παραγωγής και σύνθεσης.

Ένα δάνειο χαρακτηρίζεται ως προσαρμοσμένο, όταν παρουσιάζει ένα βαθμό ενσωμάτωσης στο γλωσσικό υποσύστημα (φωνολογία, μορφολογία, σημασιολογία) μιας γλώσσας. Μη προσαρμοσμένο είναι εκείνο το δάνειο στοιχείο το οποίο κυρίως σε

φωνολογικό και μορφολογικό επίπεδο δεν έχει αφομοιωθεί ακόμη από το σύστημα. Στα περισσότερα γενικά ερμηνευτικά λεξικά τα δάνεια εμφανίζουν σχεδόν συντριπτικά τη γραφηματικά προσαρμοσμένη μορφή τους, ενώ εξίσου συντριπτική είναι η φωνολογική προσαρμογή. Και οι δυο αυτές διαδικασίες προσαρμογής είναι συναφείς και εξαρτώνται από κοινωνιογλωσσικά και ψυχολγωσσικά κριτήρια, όπως η προθετικότητα, η διγλωσσία, η προτυποποίηση της ξένης γλώσσας, η ηλικία, κ.ά. (Φλιάτουρας, 2021, σ. 37).

Σε ένα αρχικό στάδιο, πολλές δάνειες λέξεις παραμένουν άκλιτες και δεν εντάσσονται στο ελληνικό κλιτικό σύστημα. Διατηρούν τη μορφή της γλώσσας προέλευσης και δεν παρουσιάζουν μορφολογικές μεταβολές. Για παράδειγμα, λέξεις όπως *μόντεμ* ή *μίντια* χρησιμοποιούνται χωρίς αλλαγές σε γένος ή πτώση. Σε ορισμένες περιπτώσεις, διατηρείται και ο ξένος πληθυντικός, όπως στη λέξη *ντραμς*. Σε ένα επόμενο στάδιο, τα δάνεια εντάσσονται σταδιακά στο μορφολογικό σύστημα της ελληνικής. Σε αυτό το επίπεδο αποκτούν γραμματικό γένος και εντάσσονται σε κλιτικές τάξεις. Για παράδειγμα, η λέξη *σέντερ* μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως αρσενικό (ο *σέντερ*), ενώ άλλες λέξεις, όπως *ημπίζνα*, αποκτούν θηλυκό γένος. Αντίστοιχα, οι λέξεις που έχουν προσαρμοστεί περισσότερο μπορούν να σχηματίσουν πληθυντικό με ελληνικές καταλήξεις. Η προσαρμογή επεκτείνεται και σε άλλες γραμματικές κατηγορίες. Ορισμένα παραμένουν άκλιτα, ενώ άλλα εντάσσονται στο κλιτικό σύστημα. Για παράδειγμα, το *σπορ* μπορεί να χρησιμοποιηθεί άκλιτα, ενώ τύποι όπως *κομπιουτερ-ικός*, δείχνουν ένταξη μέσω παραγωγικών επιθημάτων (Σκιαδάς, 2014, σσ. 163–172). Στο πλαίσιο της μελέτης της προσαρμογής των δανείων η Χριστοφίδου (2024, σ. 104) κάνει σαφές ότι η ένταξή τους στο κλιτικό σύστημα αξιολογείται με βάση τον βαθμό μορφολογικής τους ενσωμάτωσης. Κεντρικό κριτήριο αποτελεί ο τρόπος με τον οποίο το δάνειο προσαρμόζεται στο ληκτικό του τμήμα και εντάσσεται σε ήδη υπάρχοντα κλιτικά πρότυπα της νέας ελληνικής, είτε μέσω μορφολογικών μεταβολών, είτε μέσω άμεσης αντιστοίχισης. Παράλληλα, λαμβάνονται υπόψη η κλίση νεολογισμών και οι ενδεχόμενες μεταβολές κλιτικών παραδειγμάτων, ενώ η παραγωγικότητα των επιθημάτων αντανακλά, κυρίως, τη σταθερότητα των μορφολογικών σχημάτων.

Στα ρήματα η ενσωμάτωση απαιτεί την προσθήκη ρηματικών επιθημάτων, όπως στο *σερφ-άρω* (από το *surf*) ή *ρελαξ-άρω* (από το *relax*), που επιτρέπουν πλήρη κλίση. Τέλος, σημαντικό στοιχείο της προσαρμογής είναι η παραγωγικότητα. Από δάνεια

δημιουργούνται νέα παράγωγα με ελληνικά μορφολογικά μέσα, γεγονός που αποδεικνύει την πλήρη ενσωμάτωσή τους. Για παράδειγμα, από τη λέξη κομπιούτερ προκύπτουν τύπο όπως κομπιουτεράκι, κομπιουτεράς, κ.ά. (Σκιαδάς, 2014, σσ. 163–172). Η δυνατότητα παραγωγής νέων λέξεων από δάνεια αποτελεί ίσως την πιο σαφή ένδειξη ότι ένα ξενικό στοιχείο έχει πάψει να αντιμετωπίζεται ως εξωτερικό και έχει ενταχθεί ουσιαστικά στο γλωσσικό σύστημα της νέας ελληνικής.

Η κατανόηση των διαδικασιών προσαρμογής είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς επιτρέπει τη βαθύτερη προσέγγιση του τρόπου με τον οποίο η γλώσσα εξελίσσεται και ενσωματώνει ξένα στοιχεία στο λεξιλόγιό της. Παράλληλα, η ανάλυση της προσαρμογής των δανείων συμβάλλει στην κατανόηση της αλληλεπίδρασης μεταξύ γλώσσας και πολιτισμού, δεδομένου ότι οι γλωσσικές επιδράσεις αντανακλούν ιστορικές, κοινωνικές και πολιτισμικές επαφές.

2.4 Οι στάσεις απέναντι στον γλωσσικό δανεισμό

Η διερεύνηση του γλωσσικού δανεισμού καθίσταται ελλιπής αν αποκοπεί από το κοινωνικό του πλαίσιο, καθώς το φαινόμενο αυτό δεν συνιστά αποκλειστικά γλωσσική διαδικασία, αλλά εντάσσεται σε ένα ευρύτερο πλέγμα κοινωνικών σχέσεων, ιδεολογικών στάσεων και πολιτισμικών δυναμικών. Οι στάσεις απέναντι στον γλωσσικό δανεισμό αναφέρονται στις αντιλήψεις, αξιολογήσεις και πεποιθήσεις των ομιλητών σχετικά με τη χρήση ξένων γλωσσικών στοιχείων. Οι στάσεις αυτές δεν είναι ουδέτερες, αλλά επηρεάζονται από κοινωνικούς, πολιτισμικούς και ιδεολογικούς παράγοντες. Οι κοινωνικές στάσεις απέναντι στον δανεισμό διαμορφώνουν καθοριστικά τον τρόπο με τον οποίο τα δάνεια γίνονται αποδεκτά ή απορρίπτονται (Κακριδή-Φεράρι, 2007).

Στην ελληνική πραγματικότητα η συζήτηση γύρω από τα δάνεια έχει ιστορικά συνδεθεί με την αντιπαράθεση μεταξύ καθαρολογικών και περιγραφικών προσεγγίσεων. Από τη μία πλευρά, η κανονιστική στάση αντιμετωπίζει τα δάνεια ως απειλή για τη «γλωσσική καθαρότητα», υποστηρίζοντας την ανάγκη περιορισμού τους και την αντικατάστασή τους με εγχώριους μηχανισμούς (Τριανταφυλλίδης, 1963, σ. 18). Από την άλλη πλευρά, η περιγραφική προσέγγιση αναγνωρίζει τον δανεισμό ως φυσικό και αναπόφευκτο

μηχανισμό γλωσσικής εξέλιξης, ο οποίος συμβάλλει στον εμπλουτισμό του λεξιλογίου και στην προσαρμογή της γλώσσας σε νέες πραγματικότητες (Χάρης, 2008, σ. 199).

Στο πλαίσιο αυτό η Αναστασιάδη-Συμεωνίδη (2001, σσ. 64–67) εισάγει την έννοια των «ιδεολογημάτων» προκειμένου να περιγράψει τις στερεοτυπικές και μη επιστημονικά τεκμηριωμένες αντιλήψεις σχετικά με τον γλωσσικό δανεισμό. Σύμφωνα με την ίδια, απόψεις όπως «η ελληνική γλώσσα απειλείται από ξένες λέξεις» ή ότι «ο δανεισμός οδηγεί σε γλωσσική παρακμή» δεν αποτελούν γλωσσικά συμπεράσματα, αλλά ιδεολογικές κατασκευές. Άλλωστε, η ελληνική γλώσσα, όπως και άλλες γλώσσες, επηρεάστηκε σημαντικά από άλλες γλώσσες και οι επιδράσεις αυτές ούτε «ρύπαναν» ούτε «νόθευσαν» ούτε «φτώχυναν» ούτε την «αφελληνίσαν» (Χριστίδης, 1992, σ. 47). Τα ιδεολογήματα αυτά συνδέονται κυρίως με κανονιστικές αντιλήψεις για τη γλώσσα και αντανακλούν ευρύτερες κοινωνικές και πολιτισμικές ανησυχίες, όπως η διατήρηση της εθνικής ταυτότητας. Δεν στηρίζονται σε γλωσσολογικά τεκμηριωμένα δεδομένα και εδράζονται στον γλωσσοπολιτικό φανατισμό και στον δογματισμό κάποιων ομιλητών (Χριστίδης, 1992, σ. 52). Απεναντίας, ο γλωσσικός δανεισμός είναι παγκόσμια, πανάρχαια και κοινότατη πρακτική. Δεν αποτελεί σύγχρονο φαινόμενο και η συχνότητα ή η ευκολία του δανεισμού δεν σχετίζονται με φαινόμενα όπως η παγκοσμιοποίηση (Παναγιωτίδης, 2013, σ. 105).

Τέλος, αξίζει να ειπωθεί πως η σύγχρονη επανεξέταση των απόψεων, όπως επιχειρείται από τον Παπαναστασίου (2011), αναδεικνύει τη διαχρονική σημασία της προβληματικής που ήδη είχε θέσει ο Τριανταφυλλίδης. Το δίλημμα ανάμεσα στη «ξενηλασία» και την «ισοτέλεια» εξακολουθεί να αντανakλά βασικές στάσεις απέναντι στον δανεισμό, οι οποίες παραμένουν επίκαιρες. Οι στάσεις αυτές αποκτούν ιδιαίτερη σημασία σε ειδικούς τομείς χρήσης της γλώσσας. Οι λέξεις που σχετίζονται με τη μαγειρική, την εστίαση και τις σύγχρονες διατροφικές συνήθειες δεν λειτουργούν μόνο ως μέσα ονομασίας των νέων προϊόντων, αλλά συχνά συνδέονται με την αυθεντικότητα. Η μελέτη αυτού του λεξιλογίου στην παρούσα εργασία θα βοηθήσει να γίνει κατανοητό ότι ο γλωσσικός δανεισμός δεν αφορά μόνο τη μορφή των λέξεων, αλλά και το πώς αξιολογούνται στην καθημερινή επικοινωνία.

3. Ο γαστρονομικός λόγος ως ειδικό γλωσσικό πεδίο

3.1 Ο γαστρονομικός λόγος: ορισμός και χαρακτηριστικά

Ο γαστρονομικός λόγος αποτελεί ένα ιδιαίτερο πεδίο λόγου που σχετίζεται με τη γλωσσική αναπαράσταση του φαγητού, της μαγειρικής και των διατροφικών πρακτικών. Δεν πρόκειται για ενιαία γλωσσική μορφή, αλλά για ένα σύνολο διαφορετικών κειμενικών ειδών, όπως συνταγές, κριτικές εστιατορίων και αφηγηματικά κείμενα, τα οποία διαφοροποιούνται ως προς τη λειτουργία και τη γλωσσική τους οργάνωση (Παναρέτου, 2002, σ. 117). Στο ίδιο πλαίσιο, ο γαστρονομικός λόγος έχει περιγραφεί και ως πολυτροπικό και υβριδικό επικοινωνιακό φαινόμενο, το οποίο συνδυάζει πληροφοριακές, αξιολογικές και αισθητικές λειτουργίες (Gerhardtetal., 2013).

Στη σύγχρονη γλωσσολογία, ο γαστρονομικός λόγος αντιμετωπίζεται ως ιδιαίτερη μορφή λόγου που εντάσσεται σε ευρύτερα πολιτισμικά και επικοινωνιακά πλαίσια, συνδέοντας τη γλώσσα με την κοινωνία και τον πολιτισμό. Βασικό χαρακτηριστικό του σύγχρονου γαστρονομικού λόγου είναι η διαφοροποίησή του από την παραδοσιακή γλώσσα της μαγειρικής. Ενώ η παραδοσιακή μορφή βασίζεται στην κοινή καθημερινή γλώσσα, χωρίς αποκλίσεις και νεωτερισμούς και σε απλό λεξιλόγιο, ο σύγχρονος λόγος παρουσιάζει έντονη εξειδίκευση και εμπλουτισμό με ξένους όρους, νεολογισμούς, λεξικές συνάψεις και τεχνική ορολογία (Παναρέτου, 2002, σσ. 122–128). Η τάση αυτή συνδέεται και με τη γενικότερη εμπορευματοποίηση και αισθητικοποίηση της γαστρονομίας, όπου η γλώσσα λειτουργεί ως μέσο κατασκευής εμπειρίας και επιθυμίας (Gerhardtetal., 2013). Η χρήση δανείων από γλώσσες όπως η γαλλική και η ιταλική αντανακλά όχι μόνο τη διεθνοποίηση της κουζίνας, αλλά και τη λειτουργία του λόγου ως δείκτη κοινωνικού κύρους.

Παράλληλα, ο γαστρονομικός λόγος αξιοποιεί μεταφορές, αξιολογικές εκφράσεις και αισθητικά φορτισμένο λεξιλόγιο, δημιουργώντας μια έντονα περιγραφική και συχνά πειστική ρητορική. Επιπλέον, χαρακτηριστική είναι η πολυεπίπεδη υφολογική δομή του, καθώς παρατηρείται συνύπαρξη προφορικών και γραπτών στοιχείων, καθώς και εναλλαγή μεταξύ επιστημονικού και δημοσιογραφικού ύφους (Παναρέτου, 2002, σ. 120). Όπως επισημαίνεται και στη διεθνή βιβλιογραφία, η γαστρονομική γραφή συχνά επιτελεί και μια «επιτελεστική» λειτουργία, καθώς δεν περιγράφει απλώς το φαγητό, αλλά συμβάλλει στη συγκρότηση της εμπειρίας κατανάλωσής του (Gerhardtetal., 2013). Στη διεθνή βιβλιογραφία, ο γαστρονομικός λόγος περιγράφεται ως «γλωσσοσημειωτικό σύστημα»

που ενσωματώνει πολιτισμικές, ιστορικές και κοινωνικές πληροφορίες μέσα από τις ονομασίες των τροφίμων και τις σχετικές πρακτικές (Djuraeva, 2026). Τα λεγόμενα «γλωττωνύμια» (gluttonyms) λειτουργούν ως φορείς πολιτισμικής μνήμης και διαπολιτισμικής επαφής, αναδεικνύοντας τη στενή σχέση μεταξύ γλώσσας και πολιτισμού. Η ανάγκη ειδικής μελέτης του γαστρονομικού λόγου προκύπτει και από το γεγονός ότι αποτελεί πεδίο όπου διασταυρώνονται λόγοι εξουσίας, ταυτότητας και κατανάλωσης (Gerhardt et al., 2013).

Σύμφωνα με την Κριτική Ανάλυση Λόγου, η γλώσσα αποτελεί φορέα ιδεολογίας και εργαλείο διαμόρφωσης κοινωνικών σχέσεων (Παναρέτου, 2002, σ. 118). Στην περίπτωση του γαστρονομικού λόγου, οι γλωσσικές επιλογές δεν είναι ουδέτερες, αλλά αναδεικνύουν προσπάθειες αναβάθμισης της γαστρονομίας ως πολιτισμικού πεδίου και ενίσχυσης της κοινωνικής θέσης των παραγωγών του λόγου. Όπως έχει επισημανθεί, το φαγητό και ο σχετικός λόγος συγκροτούν ένα σύστημα σημείων στο οποίο συμπυκνώνονται κοινωνικές ταυτότητες, αξίες και πολιτισμικά πρότυπα. Συνεπώς, η μελέτη του γαστρονομικού λόγου συμβάλλει στην κατανόηση ευρύτερων κοινωνικών και πολιτισμικών διαδικασιών.

Η ιστορική εξέλιξη της γαστρονομικής ορολογίας από την παραδοσιακή στη σύγχρονη μορφή αντανακλά σημαντικές μεταβολές στον τρόπο αντίληψης του φαγητού. Στην παραδοσιακή κοινωνία, το φαγητό αντιμετωπιζόταν κυρίως ως ανάγκη επιβίωσης και η σχετική γλώσσα παρέμενε λειτουργική και απλή (Παναρέτου, 2002, σ. 117). Αντίθετα, στη σύγχρονη εποχή, η γαστρονομία αναδεικνύεται σε πολιτισμικό και αισθητικό φαινόμενο, συνδεδεμένο με το lifestyle και την κατανάλωση. Η ανάπτυξη της διεθνούς κουζίνας, η προβολή των σεφ ως δημόσιων προσώπων και η αύξηση της γαστρονομικής δημοσιογραφίας οδηγούν σε διεύρυνση του λεξιλογίου και σε υιοθέτηση νέων εκφραστικών μορφών (Παναρέτου, 2002, σ. 121).

Συμπερασματικά, ο γαστρονομικός λόγος αποτελεί ένα σύνθετο και δυναμικό φαινόμενο που συνδέει τη γλώσσα με την κοινωνία και τον πολιτισμό. Η ανάλυσή του αποκαλύπτει όχι μόνο γλωσσικές ιδιαιτερότητες, αλλά και βαθύτερες ιδεολογικές και πολιτισμικές διεργασίες, καθιστώντας τον σημαντικό αντικείμενο διεπιστημονικής έρευνας στη σύγχρονη γλωσσολογία. Η διάσταση αυτή εξετάζεται στην επόμενη ενότητα.

3.2 Η επίδραση των ξένων κουζινών στον ελληνικό γαστρονομικό λόγο

Η επίδραση των ξένων κουζινών στον ελληνικό γαστρονομικό λόγο αποτελεί κεντρικό στοιχείο της διαμόρφωσής του στη σύγχρονη εποχή. Η διεθνοποίηση της γαστρονομίας και η αυξανόμενη επαφή με ξένα διατροφικά πρότυπα έχουν οδηγήσει στην υιοθέτηση νέων όρων, πρακτικών και τρόπων έκφρασης, οι οποίοι ενσωματώνονται στον ελληνικό λόγο και συμβάλλουν στον μετασχηματισμό του (Παναρέτου, 2002, σ. 122). Η επιρροή αυτή δεν είναι ομοιογενής, αλλά διαφοροποιείται ανάλογα με την κουζίνα προέλευσης, με τη γαλλική, την ιταλική και την αγγλοσαξονική να διαδραματίζουν πρωτεύοντα ρόλο.

Η γαλλική κουζίνα κατέχει ιστορικά εξέχουσα θέση στη διαμόρφωση της γαστρονομικής ορολογίας. Η γαλλική γλώσσα λειτούργησε για μεγάλο χρονικό διάστημα ως κύρια «δότρια» γλώσσα στον χώρο της υψηλής γαστρονομίας, προσφέροντας όρους που δεν περιορίζονται στην ονομασία των πιάτων, αλλά επεκτείνονται και σε τεχνικές μαγειρικής, τρόπους παρουσίασης και επαγγελματικές πρακτικές, συμβάλλοντας στη συγκρότηση ενός εξειδικευμένου γαστρονομικού λόγου (Παναρέτου, 2002, σ. 122). Όροι όπως *menu*, *mousse*, *soufflé* ή *à la crème* έχουν ενσωματωθεί στον ελληνικό γαστρονομικό λόγο, συχνά χωρίς μετάφραση, διατηρώντας το κύρος και την πολιτισμική φόρτιση της γαλλικής κουζίνας. Η χρήση τους δεν εξυπηρετεί μόνο ονομαστικές ανάγκες, αλλά λειτουργεί και ως δείκτης υψηλής αισθητικής και κοινωνικής θέσης (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, 1994, σ. 54).

Αντίστοιχα, η ιταλική κουζίνα έχει επηρεάσει σημαντικά τον ελληνικό γαστρονομικό λόγο, κυρίως λόγω της ευρείας διάδοσής της και της εγγύτητάς της με τη μεσογειακή διατροφική παράδοση. Όροι όπως *caldente*, *pesto*, *risotto* και *tagliatelle* χρησιμοποιούνται συστηματικά, συχνά χωρίς επεξήγηση, γεγονός που υποδηλώνει την εξοικείωση του κοινού με τη συγκεκριμένη κουζίνα (Παναρέτου, 2002, σσ. 122–123). Οι ιταλικοί όροι ενσωματώνονται με μεγαλύτερη ευκολία στη νέα ελληνική. Σε αντίθεση με τη γαλλική επιρροή, που συνδέεται με την υψηλή γαστρονομία, η ιταλική συμβάλλει περισσότερο στην καθημερινή γαστρονομική πρακτική, διατηρώντας ωστόσο στοιχεία διεθνούς χαρακτήρα.

Η αγγλική γλώσσα, από την άλλη πλευρά, εμφανίζεται κυρίως ως φορέας σύγχρονων τάσεων και του λεγόμενου lifestyle. Στον ελληνικό γαστρονομικό λόγο, αγγλικοί όροι χρησιμοποιούνται συχνά για αξιολογικούς ή υφολογικούς σκοπούς, όπως *dessert*, *chef*, *comfort food* προσδίδοντας έναν κοσμοπολίτικο και σύγχρονο χαρακτήρα στο κείμενο (Παναρέτου, 2002, σ. 126–127). Η χρήση αυτών των όρων συνδέεται με την επιρροή των μέσων μαζικής ενημέρωσης και της παγκοσμιοποιημένης καταναλωτικής κουλτούρας, ενισχύοντας τη σύνδεση της γαστρονομίας με την κοινωνική ταυτότητα και το στυλ ζωής.

Ενώ οι παραπάνω επιδράσεις -οι οποίες θα μελετηθούν διεξοδικότερα στο κεφάλαιο 3 αυτής της εργασίας- συνδέονται κυρίως με τη νεότερη και σύγχρονη εποχή, η διαμόρφωση της ελληνικής γαστρονομικής ταυτότητας δεν μπορεί να γίνει κατανοητή χωρίς αναφορά σε παλαιότερες ιστορικές επιρροές. Ιδιαίτερα σημαντική υπήρξε η συμβολή της τουρκικής κουζίνας, η οποία, ήδη από την περίοδο της Οθωμανικής κυριαρχίας, άφησε έντονα ίχνη τόσο στις διατροφικές πρακτικές όσο και στο σχετικό λεξιλόγιο (π.χ.: μπακλαβάς, κεμπάπ, γιαουρτλού). Η επιρροή αυτή αποτυπώνεται σε πλήθος δανείων που σχετίζονται με φαγητά, τεχνικές μαγειρικής και πρώτες ύλες, όπως λέξεις για καθημερινά εδέσματα, γλυκά και τρόπους παρασκευής. Δάνεια από την τουρκική συνυπάρχουν με τα εγχώρια στοιχεία, αντανακλώντας την ιστορική και πολιτισμική αλληλεπίδραση των δύο παραδόσεων.

Η εισαγωγή ξένων λέξεων στον ελληνικό γαστρονομικό λόγο εξυπηρετεί πολλαπλές λειτουργίες. Πρώτον, καλύπτει ανάγκες ονομασίας νέων υλικών, τεχνικών και πιάτων που δεν διαθέτουν αντίστοιχους ελληνικούς όρους, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για στοιχεία διεθνούς κουζίνας. Δεύτερον, συμβάλλει στην απόδοση κύρους και εξειδίκευσης, καθώς η χρήση ξενικών όρων συχνά υποδηλώνει γνώση και επαφή με διεθνή πρότυπα. Τρίτον, λειτουργεί υφολογικά, δημιουργώντας ένα συγκεκριμένο επικοινωνιακό αποτέλεσμα που σχετίζεται με την αισθητική, την πολυτέλεια ή τον κοσμοπολιτισμό (Παναρέτου, 2002, σ. 123).

Ωστόσο, η χρήση των ξένων όρων δεν είναι πάντα ομοιόμορφη. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι όροι παρατίθενται χωρίς επεξήγηση, προϋποθέτοντας ένα ενημερωμένο και εξοικειωμένο κοινό, ενώ σε άλλες συνοδεύονται από ερμηνεία, ιδιαίτερα σε κείμενα που απευθύνονται σε ευρύτερο αναγνωστικό κοινό (Παναρέτου, 2002, σ. 124). Η

διαφοροποίηση αυτή αντανακλά τη διαπραγμάτευση μεταξύ εξειδίκευσης και προσβασιμότητας, που αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό του σύγχρονου γαστρονομικού λόγου.

Συνολικά, η επίδραση των ξένων κουζινών στον ελληνικό γαστρονομικό λόγο είναι καθοριστική, καθώς συμβάλλει τόσο στον εμπλουτισμό της ορολογίας όσο και στη διαμόρφωση νέων τρόπων έκφρασης και νοηματοδότησης του φαγητού. Μέσα από τη χρήση ξενικών στοιχείων, ο γαστρονομικός λόγος μετατρέπεται σε μέσο έκφρασης της συνεχούς αλληλεπίδρασης μεταξύ γλώσσας, πολιτισμού και κοινωνίας.

3.3 Γλώσσα, πολιτισμός και γαστρονομικές ταυτότητες

Η γλώσσα δεν αποτελεί απλώς μέσο επικοινωνίας, αλλά βασικό μηχανισμό κοινωνικής κατασκευής της πραγματικότητας και της ταυτότητας. Μέσα από τον λόγο τα άτομα δεν εκφράζουν μόνο σκέψεις και εμπειρίες, αλλά διαμορφώνουν την αυτοαντίληψή τους και τη θέση τους μέσα στο κοινωνικό σύνολο με διαδικασίες ένταξης ή αποκλεισμού (Αρχάκης& Τσάκωνα, 2024, σ. 22). Οι κοινωνικές κατηγοριοποιήσεις, όπως φύλο, εθνικότητα, κοινωνική τάξη δεν είναι ουδέτερες, αλλά επηρεάζουν ουσιαστικά τον τρόπο με τον οποίο τα άτομα αντιλαμβάνονται τον εαυτό τους και γίνονται αντιληπτά από τους άλλους. Σύμφωνα με τον Saussure (1979), το νόημα δεν προϋπάρχει ανεξάρτητα, αλλά κατασκευάζεται μέσα από το γλωσσικό σύστημα και τις κοινωνικές συνθήκες. Ο λόγος, επομένως, αποτελεί μέσο οικοδόμησης ταυτοτήτων, καθώς προσφέρει στα άτομα συγκεκριμένες θέσεις υποκειμένου μέσα στις οποίες αναγνωρίζουν και επαναπροσδιορίζουν τον εαυτό τους. Αποτελεί η γλώσσα το μέσο με το οποίο τίθενται σε κοινωνική κυκλοφορία αξίες, πεποιθήσεις και ιδεολογίες (Αρχάκης& Τσάκωνα, 2024, σ. 23).

Η διαδικασία με την οποία συγκροτούνται οι ταυτότητες συνδέεται με τις σχέσεις που υπάρχουν μεταξύ γλώσσας και πολιτισμού. Η γλώσσα είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την έννοια του πολιτισμού. Όπως αναφέρθηκε και στην ενότητα 2.1 οι γλώσσες αλλάζουν και ακριβώς το ίδιο συμβαίνει και στους πολιτισμούς. Για να μπορέσουμε όμως να κατανοήσουμε την αλληλεπίδραση μεταξύ γλώσσας και πολιτισμού, θα πρέπει να γίνει ξεκάθαρο τι εννοούμε με την έννοια αυτή. Πολλοί άνθρωποι, ενδεχομένως να πιστεύουν

ότι ο πολιτισμός σχετίζεται αποκλειστικά με αντικείμενα όπως η λογοτεχνία, η μουσική, το θέατρο, η ζωγραφική κ.ά. (Μηλαπίδης, 2009, σ. 467–468). Μέρος, όμως, του πολιτισμού μιας χώρας αποτελεί και η κουζίνα, ο τρόπος διατροφής, τα ποτά που καταναλώνουμε και ο τρόπος που μαγειρεύουμε. Το γεγονός αυτό καθιστά τον γαστρονομικό λόγο πεδίο πολιτισμικής κατασκευής που μέσα από τις γλωσσικές επιλογές γύρω από την τροφή αναπαράγονται πολιτισμικά πρότυπα. Οι αναπαραστάσεις του φαγητού και οι αφηγήσεις γύρω από τη γαστρονομία λειτουργούν ως φορείς πολιτισμού, κοινωνικών αξιών και ταυτοτήτων. Το φαγητό δεν αποτελεί απλώς βιολογική ανάγκη, αλλά πολιτισμική πρακτική. Δεν τρώμε μόνο για να τραφούμε, αλλά μέσα από το φαγητό δηλώνουμε ποιοι είμαστε, σε ποια ομάδα ανήκουμε και από ποιους διαφοροποιούμαστε (Fischler, 1988). Σύμφωνα με τον Kramsch (1998) δεν είναι μόνο τα γραμματικά, λεξιλογικά και φωνολογικά χαρακτηριστικά της γλώσσας που μας διαφοροποιούν, αλλά τα θέματα που συζητάμε, ο τρόπος που τα παρουσιάζουμε, το ύφος με το οποίο αλληλεπιδρούμε.

Έτσι, ο γαστρονομικός λόγος αναδεικνύεται ως πεδίο που η γλώσσα, ο πολιτισμός και η ταυτότητα συναντώνται. Τα δάνεια στον λόγο της γαστρονομίας αποκαλύπτουν τις διαδικασίες πολιτισμικής επαφής και της παγκοσμιοποίησης, ενώ παράλληλα δείχνουν πως οι κοινωνίες επαναπροσδιορίζονται μέσα από την ενσωμάτωση του «ξένου». Για παράδειγμα η χρήση των λέξεων *brunch* αντί για δεκατιανό, *dessert* αντί για επιδόρπιο, *chef* αντί για μάγειρας δεν είναι ουδέτερη, αλλά συχνά συνδέεται με τον αστικό τρόπο ζωής, τη σύγχρονη κουλτούρα και το κοινωνικό status.

Η διαμόρφωση αυτών των γαστρονομικών ταυτοτήτων ενισχύεται σημαντικά από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, τα οποία λειτουργούν ως βασικοί φορείς διάδοσης προτύπων και πολιτισμικών αξιών.

3.4 Γλώσσα και ΜΜΕ

Η γλώσσα των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης αποτελεί ένα ιδιαίτερο και δυναμικό πεδίο δημόσιου λόγου, καθώς συνδέεται άμεσα με την ενημέρωση, τη διαμόρφωση της κοινής γνώμης και την αναπαραγωγή κοινωνικών και πολιτισμικών προτύπων. Τα ΜΜΕ δεν λειτουργούν απλώς ως φορείς μετάδοσης πληροφοριών, αλλά ως μηχανισμοί επιλογής, οργάνωσης και παρουσίασης της πραγματικότητας. Μέσα από τις γλωσσικές επιλογές τους καθορίζουν όχι μόνο το τι θα γίνει γνωστό στο κοινό, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο αυτό θα γίνει αντιληπτό. Η γλώσσα, επομένως, δεν είναι ουδέτερη· αποτελεί εργαλείο κοινωνικής επιρροής και ιδεολογικής διαμόρφωσης, καθώς συμβάλλει στη δημιουργία στάσεων, αντιλήψεων και κοινωνικών αναπαραστάσεων (Πολίτης, 2001).

Η ιδιαιτερότητα της γλώσσας των ΜΜΕ σχετίζεται και με το γεγονός ότι δεν παράγεται από έναν μόνο πομπό, αλλά από έναν πολυπρόσωπο και ιεραρχημένο μηχανισμό. Δημοσιογράφοι, αρχισυντάκτες, διευθυντές σύνταξης και εκδότες συμμετέχουν στη διαμόρφωση του τελικού κειμένου, επηρεάζοντας τόσο το περιεχόμενο όσο και το ύφος του. Ο δημοσιογραφικός λόγος χαρακτηρίζεται έτσι από πολυφωνία και διακειμενικότητα, αφού βασίζεται σε πολλαπλές πηγές, επανεγγραφές και παρεμβάσεις μέχρι την τελική του μορφή. Το τελικό δημοσιογραφικό προϊόν αποτελεί αποτέλεσμα επιλογών και επεξεργασίας, γεγονός που αποδεικνύει ότι η ενημέρωση δεν είναι ποτέ πλήρως ουδέτερη, αλλά εντάσσεται σε συγκεκριμένα κοινωνικά και ιδεολογικά πλαίσια (Πολίτης, 2001).

Βασικός στόχος της γλώσσας των ΜΜΕ είναι η άμεση κατανόηση του μηνύματος από ένα ευρύ, πολυπληθές και ετερόκλητο κοινό. Για τον λόγο αυτόν προτιμώνται σύντομες προτάσεις, απλό λεξιλόγιο, σαφείς νοηματικές δομές και έντονοι τίτλοι που τραβούν άμεσα την προσοχή του δέκτη. Η ανάγκη ταχύτητας στην ενημέρωση, ιδιαίτερα στην τηλεόραση, στο ραδιόφωνο και στο διαδίκτυο, ενισχύει τη γλωσσική οικονομία και την τάση για άμεση πρόσληψη του περιεχομένου (Ιορδανίδου, χ.χ.). Αντίθετα, ο έντυπος τύπος επιτρέπει μεγαλύτερη ανάλυση και ερμηνεία, γεγονός που διαφοροποιεί και τη μορφή του δημοσιογραφικού λόγου.

Παράλληλα, η γλώσσα των ΜΜΕ χαρακτηρίζεται από έντονη αξιολογική και ιδεολογική διάσταση. Η χρήση λόγιων λέξεων, εξειδικευμένης ορολογίας, αξιολογικών επιθέτων, μεταφορών, μετωνυμιών και παθητικής σύνταξης λειτουργεί ως μέσο διαμόρφωσης της

οπτικής του κοινού. Λέξεις όπως «όλεθρος», «ανέλεγκτος», «κατάρρευση» ή «θύελλα αντιδράσεων» δεν περιγράφουν απλώς γεγονότα, αλλά τα πλαισιώνουν συναισθηματικά και ιδεολογικά. Αντίστοιχα, η χρήση παθητικών σχημάτων, όπως στη φράση «συνελήφθησαν είκοσι διαδηλωτές», αποκρύπτει το υποκείμενο της πράξης και μειώνει τη σαφή απόδοση ευθύνης. Οι μεταφορές, όπως «η βουτιά του χρηματιστηρίου» ή «το Βατερλό της εξωτερικής πολιτικής», προσδίδουν δραματικότητα και ενισχύουν την αξιολογική φόρτιση του λόγου (Πολίτης, 2001). Η επιλογή του τρόπου παρουσίασης ενός γεγονότος επηρεάζει την πρόσληψή του από το κοινό και συμβάλλει στη δημιουργία συγκεκριμένων ερμηνευτικών πλαισίων.

Ιδιαίτερα σημαντική είναι και η λειτουργία των ΜΜΕ ως προτύπου γλωσσικής χρήσης. Η τηλεόραση, το ραδιόφωνο, οι εφημερίδες και πλέον οι ψηφιακές πλατφόρμες επηρεάζουν σημαντικά το λεξιλόγιο, τη σύνταξη και τη γενικότερη γλωσσική συμπεριφορά των ομιλητών. Η συνεχής επανάληψη συγκεκριμένων εκφράσεων οδηγεί στην καθιέρωσή τους στην καθημερινή επικοινωνία, ενώ η αυξημένη χρήση ξενόγλωσσων όρων, κυρίως αγγλικών, συμβάλλει στην είσοδο νέων λέξεων στη Νέα Ελληνική. Η γλωσσική αυτή επιρροή είναι ιδιαίτερα εμφανής σε τομείς όπως η τεχνολογία, η οικονομία, η μόδα και κυρίως η γαστρονομία.

Η γαστρονομική δημοσιογραφία αποτελεί ένα ιδιαίτερο είδος δημοσιογραφικού λόγου, το οποίο αναπτύσσεται τόσο στον έντυπο και τηλεοπτικό όσο και στον διαδικτυακό χώρο. Όπως επισημαίνει η Γάσπαρη (2016), τα τελευταία χρόνια παρατηρείται έντονο ενδιαφέρον για τον χώρο της γαστρονομίας, γεγονός που εκφράζεται μέσα από τον μεγάλο αριθμό τηλεοπτικών εκπομπών μαγειρικής, τηλεπαιχνιδιών μαγειρικής, περιοδικών αντίστοιχης θεματολογίας, αλλά και πληθώρας διαδικτυακών ιστοσελίδων και foodblogs που ασχολούνται με το φαγητό και τη γαστρονομία. Το διαδίκτυο ακολουθεί έντονα αυτήν την τάση, με πλήθος κειμένων σχετικών με τη γαστρονομία, τα οποία προέρχονται είτε από επαγγελματίες του χώρου είτε από ανθρώπους που αγαπούν την καλή κουζίνα.

Η ίδια μελέτη αναγνωρίζει τον γαστρονομικό λόγο ως ένα από τα είδη του δημοσιογραφικού λόγου με δικά του ξεχωριστά χαρακτηριστικά, το οποίο λειτουργεί τόσο σε ενημερωτικό όσο και σε σχολιαστικό πλαίσιο. Η ιδιαιτερότητα αυτή ενισχύεται ακόμη

περισσότερο από την τεχνολογία και τα χαρακτηριστικά του διαδικτύου, τα οποία επηρεάζουν τόσο την παραγωγή όσο και την κατανάλωση του γαστρονομικού περιεχομένου (Γάσπαρη, 2016). Οι γαστρονομικές ιστοσελίδες, τα ηλεκτρονικά περιοδικά, τα ιστολόγια γνωστών foodbloggers και οι σελίδες διάσημων chef αποτελούν πλέον βασικούς φορείς παραγωγής και διάδοσης γαστρονομικού λόγου, συμβάλλοντας σημαντικά στη διαμόρφωση του σχετικού λεξιλογίου.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, ιδιαίτερη σημασία αποκτούν τα γλωσσικά δάνεια, τα οποία εμφανίζονται συστηματικά στον σύγχρονο γαστρονομικό λόγο. Όροι όπως *chef*, *gourmet*, *menu*, *brunch*, *buffet*, *catering*, *fusioncuisine*, *finedining*, *streetfood*, *risotto* και *soufflé* χρησιμοποιούνται συχνά τόσο στα ΜΜΕ όσο και στην καθημερινή επικοινωνία. Η χρήση αυτών των όρων δεν εξυπηρετεί μόνο την ονομασία νέων διατροφικών πρακτικών ή προϊόντων, αλλά λειτουργεί και ως δείκτης κοινωνικού κύρους, εξειδίκευσης και πολιτισμικής εξωστρέφειας.

Όπως η χρήση επιστημονικής ή εξειδικευμένης ορολογίας στα ΜΜΕ προσδίδει κύρος και εγκυρότητα, έτσι και στον γαστρονομικό λόγο τα ξενικά δάνεια δημιουργούν αίσθηση πολυτέλειας, επαγγελματισμού και σύγχρονου τρόπου ζωής. Η χρήση λέξεων όπως *gourmet* ή *finedining* δεν δηλώνει μόνο ένα είδος φαγητού ή εστίασης, αλλά και μια συγκεκριμένη πολιτισμική και κοινωνική ταυτότητα.

Η Γάσπαρη (2016) επισημαίνει επίσης ότι στην ανάλυση των γαστρονομικών ιστοσελίδων σημαντικό ρόλο παίζουν στοιχεία όπως οι θεματικές, τα χρώματα, τα λογότυπα, ο διαφημιστικός παράγοντας και η σύνδεση με τα socialmedia. Αυτό δείχνει ότι ο γαστρονομικός λόγος δεν περιορίζεται στην απλή παρουσίαση πληροφοριών ή συνταγών, αλλά συνδέεται άμεσα με την επικοινωνία, το marketing και τη διαμόρφωση καταναλωτικών προτύπων.

Στο πλαίσιο αυτό, η παρούσα εργασία προχωρά στη μελέτη γλωσσικών δανείων που εντοπίζονται σε σαράντα συνταγές προερχόμενες από εφημερίδες, περιοδικά και διαδικτυακά γαστρονομικά ιστολόγια. Στόχος είναι η καταγραφή των δανείων, η ταξινόμησή τους ανάλογα με τη γλώσσα προέλευσης, η διάκριση μεταξύ άμεσων και έμμεσων δανείων, καθώς και η διερεύνηση του τρόπου ενσωμάτωσής τους στο

μορφολογικό και σημασιολογικό σύστημα της Νέας Ελληνικής. Μέσα από αυτή τη μελέτη επιδιώκεται να αναδειχθεί ο τρόπος με τον οποίο ο σύγχρονος γαστρονομικός λόγος αντανakλά τις πολιτισμικές επιρροές, τις κοινωνικές αλλαγές και τη δυναμική εξέλιξη της ίδιας της γλώσσας.

4. Μεθοδολογία

4.1 Μεθοδολογία και σκοποί της έρευνας

Το ερευνητικό υλικό της παρούσας εργασίας συγκροτήθηκε από σαράντα (40) συνταγές, οι οποίες αντλήθηκαν σε διάστημα τριών μηνών (Μάρτιος- Μάιος 2026) από ελληνόγλωσσες διαδικτυακές πηγές γαστρονομικού περιεχομένου. Ο αριθμός των συνταγών κρίθηκε επαρκής για την καταγραφή επαναλαμβανόμενων γλωσσικών μοτίβων και την ανάδειξη βασικών τάσεων ως προς τη χρήση των γλωσσικών δανείων στον σύγχρονο γαστρονομικό λόγο. Το υλικό συλλέχθηκε από ιστοσελίδες που παρουσιάζουν συστηματική δραστηριότητα στον χώρο της γαστρονομίας και συγκεντρώνουν μεγάλο αριθμό επισκεπτών και χρηστών.

Η επιλογή διαδικτυακών πηγών θεωρήθηκε ιδιαίτερα σημαντική, καθώς το διαδίκτυο αποτελεί σήμερα βασικό χώρο παραγωγής και διάδοσης γαστρονομικού περιεχομένου. Οι ψηφιακές πλατφόρμες επιτρέπουν την άμεση κυκλοφορία νέων γλωσσικών μορφών και συμβάλλουν στην ταχύτερη διάδοση ξενόγλωσσων στοιχείων, διεθνών γαστρονομικών όρων και σύγχρονων διατροφικών τάσεων (Γάσπαρη,2016). Παράλληλα, ο διαδικτυακός γαστρονομικός λόγος χαρακτηρίζεται από μεγάλη ποικιλία ως προς το ύφος, τον βαθμό εξειδίκευσης και το κοινό στο οποίο απευθύνεται.

Για τον λόγο αυτόν, το ερευνητικό υλικό προέρχεται από διαφορετικού τύπου ιστοσελίδες, ώστε να επιτευχθεί μεγαλύτερη αντιπροσωπευτικότητα του σύγχρονου γαστρονομικού λόγου. Ειδικότερα, αξιοποιήθηκαν συνταγές από επαγγελματικές και οργανωμένες γαστρονομικές πλατφόρμες, όπως ο ιστότοπος του Άκη Πετρετζίκη και το Argiro.gr, καθώς και από ηλεκτρονικά περιοδικά γαστρονομικού περιεχομένου, όπως ο

Γαστρονόμος και το OliveMagazine, τα οποία χαρακτηρίζονται από επιμελημένο δημοσιογραφικό λόγο και συστηματική χρήση γαστρονομικής ορολογίας. Παράλληλα, στο υλικό εντάχθηκαν συνταγές από διαδικτυακές κοινότητες χρηστών και πλατφόρμες, όπως το CookpadGreece και το Tasty Guides, καθώς και από foodblogs, όπως το MadameGinger και το SintagesPareas.

Οι διαφορετικές αυτές κατηγορίες πηγών απευθύνονται και σε διαφορετικά κοινά, γεγονός που επηρεάζει τόσο το ύφος όσο και τη γλωσσική μορφή του γαστρονομικού λόγου. Οι επαγγελματικές γαστρονομικές ιστοσελίδες και τα ηλεκτρονικά περιοδικά εμφανίζουν περισσότερο επιμελημένο και εξειδικευμένο λόγο, ενώ οι διαδικτυακές κοινότητες και τα blogs χαρακτηρίζονται από πιο άμεσο και καθημερινό ύφος, καθώς και από χαμηλότερο βαθμό γλωσσικής τυποποίησης (Παναρέτου, 2002, σ. 117-118). Η συνδυαστική αξιοποίηση των παραπάνω πηγών επιτρέπει τη σύγκριση διαφορετικών επιπέδων λόγου, όπως ο επαγγελματικός, ο δημοσιογραφικός και ο ερασιτεχνικός, και συμβάλλει στη συνολικότερη κατανόηση της χρήσης των γλωσσικών δανείων στον σύγχρονο ελληνόγλωσσο γαστρονομικό λόγο.

Η επιλογή των συνταγών έγινε με κριτήριο αφενός την παρουσία δάνειων λεξιλογικών στοιχείων και αφετέρου την ποικιλία ως προς το είδος των πιάτων. Συγκεκριμένα, συμπεριλήφθηκαν συνταγές που αφορούν κύρια πιάτα, γλυκά, αρτοσκευάσματα, σαλάτες, σνακ και σύγχρονες διατροφικές επιλογές, ώστε το υλικό να αποτυπώνει διαφορετικές μορφές και λειτουργίες του γαστρονομικού λόγου. Η ποικιλία αυτή κρίθηκε απαραίτητη, καθώς ο γαστρονομικός λόγος διαφοροποιείται ανάλογα με το επικοινωνιακό πλαίσιο, το κοινό στο οποίο απευθύνεται και τον βαθμό εξειδίκευσης.

Από το σύνολο των κειμένων εντοπίστηκαν και καταγράφηκαν περίπου εκατό (100) γλωσσικά δάνεια. Ως γλωσσικά δάνεια θεωρήθηκαν οι λέξεις ή οι εκφράσεις ξένης προέλευσης που εμφανίζονται στα ελληνικά κείμενα είτε αυτούσιες είτε προσαρμοσμένες στο γραφηματικό, φωνολογικό ή μορφολογικό σύστημα της νέας ελληνικής. Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται τόσο μεμονωμένες λέξεις όσο και πολυλεκτικές εκφράσεις, χωρίς να εξετάζεται σε αυτό το στάδιο ο βαθμός ενσωμάτωσής τους, ο οποίος αποτελεί αντικείμενο ανάλυσης σε επόμενες ενότητες της εργασίας.

Η επεξεργασία του υλικού πραγματοποιήθηκε σε δύο βασικά στάδια. Στο πρώτο στάδιο έγινε ο εντοπισμός και η καταγραφή των δανείων μέσω συστηματικής ανάγνωσης των συνταγών. Στο δεύτερο στάδιο τα δεδομένα οργανώθηκαν και ταξινομήθηκαν με βάση συγκεκριμένα γλωσσολογικά κριτήρια, τα οποία αντλούνται από το θεωρητικό πλαίσιο της εργασίας. Η ανάλυση πραγματοποιήθηκε με ποιοτική περιγραφική μέθοδο (Ισαρή-Πουρκός, 2015 σ.14), με στόχο την καταγραφή και γλωσσολογική ερμηνεία των δανείων μέσα στο συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο.

Μετά την καταγραφή των δανείων δημιουργήθηκε σώμα δεδομένων στο οποίο κάθε δάνειο ταξινομήθηκε σύμφωνα με τα επιμέρους γλωσσολογικά χαρακτηριστικά του. Τα βασικά κριτήρια ανάλυσης είναι:

- (α) η σημασιολογική κατηγορία των λέξεων,
- (β) η γλώσσα προέλευσης,
- (γ) η γραμματική κατηγορία,
- (δ) ο τύπος δανεισμού και
- (ε) ο βαθμός ενσωμάτωσης στη νέα ελληνική.

Η συγκεκριμένη μεθοδολογική προσέγγιση επιτρέπει τη συστηματική και πολυεπίπεδη ανάλυση του υλικού, καθώς συνδυάζει περιγραφικά και ερμηνευτικά εργαλεία (Ισαρή-Πουρκός, 2015, σ.14). Παράλληλα, καθιστά δυνατή τη σύνδεση της εμπειρικής έρευνας με το θεωρητικό πλαίσιο της εργασίας, σύμφωνα με το οποίο ο γλωσσικός δανεισμός αποτελεί βασικό μηχανισμό γλωσσικής αλλαγής και πολιτισμικής αλληλεπίδρασης.

Η παρούσα έρευνα δεν επιδιώκει την εξαγωγή γενικευμένων συμπερασμάτων για το σύνολο του γαστρονομικού λόγου της νέας ελληνικής, αλλά τη διερεύνηση ενδεικτικών τάσεων μέσα από συγκεκριμένο σώμα κειμένων. Επιπλέον, το περιορισμένο μέγεθος του corpus και η εστίαση αποκλειστικά σε διαδικτυακές πηγές αποτελούν παράγοντες που επηρεάζουν την έκταση των συμπερασμάτων της έρευνας. Παρ' όλα αυτά, το υλικό θεωρείται επαρκές για την ανάδειξη βασικών γλωσσικών τάσεων και μηχανισμών που σχετίζονται με τη χρήση των γλωσσικών δανείων στον σύγχρονο ελληνικό γαστρονομικό λόγο.

5. Το φαινόμενο του δανεισμού στον γαστρονομικό λόγο - Ανάλυση υλικού

5.1 Παρουσίαση των γλωσσικών δανείων

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζονται και αναλύονται τα γλωσσικά δάνεια που εντοπίστηκαν στο ερευνητικό υλικό. Τα δάνεια που εντοπίστηκαν παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλία ως προς τη σημασία, τη γλώσσα προέλευσης, τη γραμματική κατηγορία, τον τύπο δανεισμού και τον βαθμό ενσωμάτωσης στη νέα ελληνική. Ενδεικτικά, στο υλικό περιλαμβάνονται λέξεις όπως *κέτσαπ, γκούντα, ζαμπόν, κινόα, σοτάρω, πανάρω, πασπαλίζω, λαχματζούν, όσσομπούκο, τας κερπάπ, gravy, ribeye, vegan, κουσκούς, mac 'n' cheese, μπεσαμέλ, μπολονέζ, ντομάτα κονκασέ, νιόκι, cacio e pepe, σπαγγέτι, πουτανέσκα, πίτσα, πέστο, τιραμισού, brunch, streetfood, snack, dressing, barbecue, choco-lovers, bananabread, tacos, guacamole, ντόνατς, softcookies, applecrumble, λαζάνια, λικέρ, λουκούμι, πάβλοβα, παέγια, πανέ, παρφέ, σαγκρία, φιλετάρω, φρικασέ, καγιανάς, καταϊφι, καπαμάς, κοκοτ, γουόκ, νταβάς, ταμπονάρω, ταρτάρ, τσουρέκι, ομελέτα, εκλέρ, εσκαλόπ, γαρνίρω, γιαλαντζί, γλασάρω, γκρατινάρω, καρπάτσιο.*

Η μεγάλη έκταση του φαινομένου στο παρόν υλικό επιβεβαιώνει ότι ο γαστρονομικός λόγος αποτελεί ένα ιδιαίτερο ανοιχτό πεδίο γλωσσικής επαφής και δανεισμού. Η συχνή παρουσία δανείων από διαφορετικές γλώσσες προέλευσης δείχνει ότι οι γλωσσικές επιλογές στον συγκεκριμένο τομέα επηρεάζονται άμεσα από πολιτισμικές και κοινωνικές αλληλεπιδράσεις που αναπτύσσονται μέσω της γαστρονομίας. Η παρατήρηση αυτή συμφωνεί με όσα υποστηρίζει ο Χριστίδης (1999, σ. 47-49), σύμφωνα με τον οποίο ο γλωσσικός δανεισμός δεν αποτελεί ένδειξη «αλλοίωσης» της γλώσσας, αλλά φυσική συνέπεια της πολιτισμικής και κοινωνικής επαφής μεταξύ διαφορετικών κοινοτήτων.

Στον γαστρονομικό λόγο, τα δάνεια δεν λειτουργούν μόνο ως απλές ονομασίες ξένων προϊόντων ή πιάτων, αλλά συνδέονται με πολιτισμικές πρακτικές, κοινωνικό κύρος, διεθνείς τάσεις και τρόπους κατασκευής γαστρονομικής ταυτότητας. Παράλληλα, η χρήση ξενόγλωσσων στοιχείων μπορεί να συνδέεται και με πρακτικές εναλλαγής κωδίκων, μέσω των οποίων επιδιώκονται συγκεκριμένα υφολογικά αποτελέσματα, όπως η προβολή μιας

κοσμοπολίτικης ή εξειδικευμένης ταυτότητας (Παναρέτου, 2002). Όπως επισημαίνουν οι Manfredietal. (2015), η διάκριση ανάμεσα στον δανεισμό και την εναλλαγή κωδίκων δεν είναι πάντοτε απόλυτη, καθώς πολλά γλωσσικά στοιχεία κινούνται ανάμεσα στις δύο κατηγορίες ανάλογα με τον βαθμό προσαρμογής τους.

5.2 Σημασιολογικές κατηγορίες των δανείων

Η πρώτη κατηγορία ανάλυσης αφορά τη σημασία των δανείων, δηλαδή το είδος της γαστρονομικής πληροφορίας που δηλώνουν. Η σημασιολογική ταξινόμηση παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον στον γαστρονομικό λόγο, καθώς οι ονομασίες φαγητών οργανώνονται συνήθως γύρω από συγκεκριμένες σημασιολογικές κατηγορίες, όπως το κύριο συστατικό, ο τρόπος παρασκευής και η προέλευση του πιάτου (Markantonatouetal., 2021). Η σημασιολογική ταξινόμηση είναι ιδιαίτερα χρήσιμη, γιατί δείχνει σε ποιους τομείς του γαστρονομικού λόγου είναι εντονότερη η ξενική επίδραση. Παράλληλα, ο γλωσσικός δανεισμός αποτελεί μία από τις βασικότερες συνέπειες της επαφής μεταξύ γλωσσών και πολιτισμών, καθώς μέσω αυτού μεταφέρονται νέες έννοιες, αντικείμενα και πολιτισμικές πρακτικές (Παπαναστασίου, 2001· Φλιάτουρας, 2021).

Μια μεγάλη ομάδα δανείων αφορά υλικά, τρόφιμα και προϊόντα. Σε αυτήν την κατηγορία εντάσσονται λέξεις όπως *κέτσαπ*, *γκούντα*, *ζαμπόν*, *κινόα*, *αντσούγιες*, *κουσκούς*, *λικέρ*, *μπαχάρι*, *πελτές* και *λουκούμι*. Τα δάνεια αυτά εξυπηρετούν κυρίως ονομαστική λειτουργία, καθώς δηλώνουν συγκεκριμένα προϊόντα ή πρώτες ύλες (Παναρέτου, 2002, σ. 123). Σε πολλές περιπτώσεις, η χρήση της ξένης λέξης είναι αναγκαία, επειδή το προϊόν εισήχθη στην ελληνική διατροφική πραγματικότητα μαζί με την ονομασία του. Η τάση αυτή συνδέεται με ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά του λεξιλογικού δανεισμού, δηλαδή τη μεταφορά ονομασιών που συνοδεύουν νέα προϊόντα και πολιτισμικά αγαθά κατά την επαφή διαφορετικών γλωσσικών κοινοτήτων (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, 1994· Παπαναστασίου, 2001). Για παράδειγμα, λέξεις όπως *κινόα* και *γκούντα* συνδέονται με συγκεκριμένα τρόφιμα που δεν ανήκαν παραδοσιακά στο ελληνικό διατροφικό λεξιλόγιο. Η διατήρηση των ξενικών ονομασιών συνδέεται επίσης με την αυθεντική αναφορά στο προϊόν και την πολιτισμική του προέλευση. Αντίθετα, λέξεις όπως *κέτσαπ* και *ζαμπόν* έχουν ενσωματωθεί με φυσικό και αυθόρμητο τρόπο σε τέτοιο βαθμό στη νέα ελληνική,

ώστε γίνονται αντιληπτές ως καθημερινές λέξεις του λεξιλογίου της (Φλιάτουρας, 2021: 32).

Δεύτερη σημαντική κατηγορία αποτελούν τα δάνεια που δηλώνουν πιάτα, εδέσματα και παρασκευές. Εδώ εντάσσονται λέξεις όπως *λαχματζούν*, *όσσομπούκο*, *τας κεμπάπ*, *πίτσα*, *σπαγγέτι*, *πουτανέσκα*, *πέστο*, *τιραμισού*, *tacos*, *guacamole*, *applecrumble*, *mac 'n' cheese*, *νιόκι*, *μπολονέζ*, *παέγια*, *πάβλοβα*, *εκλέρ*, *ομελέτα* και *καρπάτσιο*. Η κατηγορία αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική, γιατί τα δάνεια δεν δηλώνουν απλώς φαγητά, αλλά μεταφέρουν μαζί τους την πολιτισμική ταυτότητα της κουζίνας προέλευσης. Η λέξη *παέγια*, για παράδειγμα, παραπέμπει στην ισπανική κουζίνα, το *τιραμισού* στην ιταλική, ενώ το *λαχματζούν* και το *κεμπάπ* σε ανατολικές και τουρκικές γαστρονομικές παραδόσεις. Όπως επισημαίνει η Παναρέτου (2002), ο σύγχρονος γαστρονομικός λόγος χαρακτηρίζεται από έντονη παρουσία ξενικών στοιχείων και διεθνών γαστρονομικών αναφορών, οι οποίες συμβάλλουν στην ανάδειξη της εξειδίκευσης και της πολιτισμικής διάστασης του φαγητού. Έτσι, η χρήση των δανείων λειτουργεί ως δείκτης διαπολιτισμικής επαφής και αντανακλά τη διεύρυνση των γαστρονομικών επιλογών και επιρροών στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία.

Μια τρίτη ομάδα περιλαμβάνει δάνεια που δηλώνουν τεχνικές μαγειρικής και διαδικασίες παρασκευής, όπως *σοτάρω*, *πανάρω*, *πασπαλίζω*, *φιλετάρω*, *γαρνίρω*, *γλασάρω*, *γκρατινάρω*, *ταμπονάρω*, *φρικασέ*, *πανέ* και *καπαμάς*. Τα παραδείγματα αυτά παρουσιάζουν ιδιαίτερο γλωσσολογικό ενδιαφέρον, καθώς αρκετά από αυτά έχουν ενταχθεί στο ελληνικό μορφολογικό σύστημα. Ρήματα όπως *σοτάρω*, *πανάρω*, *γαρνίρω* και *γλασάρω* σχηματίζονται με ελληνική ρηματική κατάληξη και κλίνονται κανονικά. Η προσαρμογή αυτή αποτελεί χαρακτηριστική διαδικασία ενσωμάτωσης των δανείων στη γλώσσα υποδοχής και έχει μελετηθεί εκτενώς για τα δάνεια της νέας ελληνικής (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, 1994· Φλιάτουρας, 2021). Τα παραδείγματα αυτά δείχνουν ότι τα δάνεια δεν παραμένουν πάντα εξωτερικά στοιχεία, αλλά μπορούν να ενταχθούν ενεργά στο γραμματικό και μορφολογικό σύστημα της ελληνικής γλώσσας και έρχεται σε συμφωνία με τον Παναγιωτιδη (2013), ο οποίος υποστηρίζει ότι η γλώσσα πάντα βρίσκει τρόπο να ενσωματώνει σε διάφορα επίπεδα τις καινούργιες λέξεις εισαγωγής.

Ξεχωριστή σημασιολογική κατηγορία αποτελούν τα δάνεια που δηλώνουν σκεύη ή εργαλεία μαγειρικής, όπως *γουόκ*, *κοκοτ* και *νταβάς*. Τα δάνεια αυτά αποτυπώνουν την είσοδο διαφορετικών μαγειρικών πρακτικών και τεχνικών στον ελληνικό γαστρονομικό λόγο. Το *γουόκ*, για παράδειγμα, συνδέεται με την ασιατική κουζίνα, ενώ ο *νταβάς* έχει παλαιότερη ανατολική προέλευση και έχει ενσωματωθεί περισσότερο στην ελληνική μαγειρική παράδοση. Η παρουσία τέτοιων όρων δείχνει ότι ο γλωσσικός δανεισμός δεν αφορά μόνο τις ονομασίες τροφίμων ή πιάτων, αλλά και τα μέσα και τις τεχνικές που συνοδεύουν τις γαστρονομικές πρακτικές.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η κατηγορία των όρων που δηλώνουν *lifestyle*, γαστρονομικές τάσεις και τρόπους κατανάλωσης, όπως *brunch*, *streetfood*, *comfortfood*, *vegan* και *choco-lovers*. Οι όροι αυτοί δεν δηλώνουν απλώς συγκεκριμένα τρόφιμα, αλλά τρόπους ζωής, καταναλωτικές συνήθειες και πολιτισμικά πρότυπα. Το *streetfood* δηλώνει μια μορφή γρήγορης, αστικής και διεθνοποιημένης κατανάλωσης, ενώ το *comfortfood* παραπέμπει στη συναισθηματική διάσταση του φαγητού. Η παρουσία τέτοιων όρων επιβεβαιώνει ότι ο σύγχρονος γαστρονομικός λόγος δεν περιορίζεται στην περιγραφή της τροφής, αλλά συμβάλλει στην κατασκευή ταυτοτήτων και εμπειριών. Επιπλέον, η αυξανόμενη χρήση αγγλικών όρων σε πεδία που σχετίζονται με την καθημερινή ζωή και την κατανάλωση έχει συνδεθεί με ευρύτερες πολιτισμικές επιρροές και με την ισχυρή παρουσία της αγγλικής στη σύγχρονη παγκοσμιοποιημένη επικοινωνία (Μηλαπίδης, 2009). Παράλληλα, οι γλωσσικές επιλογές λειτουργούν ως μέσα διαμόρφωσης και προβολής κοινωνικών ταυτοτήτων, γεγονός που βοηθά να ερμηνευθεί η συχνή χρήση τέτοιων όρων στον σύγχρονο δημόσιο λόγο (Αρχάκης & Τσάκωνα, 2024, σ. 22-24).

Συνολικά, η σημασιολογική ανάλυση δείχνει ότι τα δάνεια κατανέμονται σε όλες σχεδόν τις βασικές περιοχές του γαστρονομικού λεξιλογίου: στα υλικά και τα προϊόντα, στα πιάτα και τις παρασκευές, στις τεχνικές μαγειρικής, στα σκεύη και στις σύγχρονες καταναλωτικές τάσεις. Η κατανομή αυτή επιβεβαιώνει ότι ο γαστρονομικός λόγος αποτελεί πεδίο έντονης γλωσσικής και πολιτισμικής αλληλεπίδρασης, όπου οι γλωσσικές επιλογές αντανακλούν ευρύτερες κοινωνικές και πολιτισμικές διαδικασίες.

5.3 Γλώσσα προέλευσης των δανείων

Η δεύτερη κατηγορία ανάλυσης αφορά τη γλώσσα προέλευσης των δανείων. Από το υλικό προκύπτει ότι οι βασικές γλώσσες που επηρεάζουν τον σύγχρονο ελληνικό γαστρονομικό λόγο είναι η αγγλική, η ιταλική, η γαλλική, η τουρκική, καθώς και άλλες γλώσσες που συνδέονται με συγκεκριμένες εθνικές κουζίνες.

Η αγγλική εμφανίζεται σε λέξεις όπως *brunch, streetfood, snack, dressing, barbecue, choco-lovers, bananabread, tacos, vegan, soft, ribeye, gravy* και *mac 'n' cheese*. Η χρήση της αγγλικής συνδέεται κυρίως με τον σύγχρονο ψηφιακό και lifestyle γαστρονομικό λόγο. Πολλοί από αυτούς τους όρους παραμένουν σε λατινική γραφή, γεγονός που δείχνει χαμηλότερο βαθμό γραφηματικής ενσωμάτωσης, σε αντίθεση με τη μελέτη του Φλιάτουρα(2021). Ο ίδιος παρατηρεί ότι στα περισσότερα ελληνικά λεξικά καταγράφονται τα δάνεια κυρίως με την ελληνική μορφή. Ωστόσο, τονίζει ότι στην πραγματική χρήση υπάρχει ποικιλία. Συχνά συνυπάρχουν η λατινική και η ελληνική γραφή και μάλιστα σε επιστημονικά κείμενα προτιμάται η λατινική (Φλιάτουρας, 2021, σ. 37). Το λατινικό αλφάβητο εξακολουθεί να δίνει κύρος ή γόητρο στα δάνεια. Παράλληλα, όμως, η παρουσία τους προσδίδει στο κείμενο έναν σύγχρονο, διεθνή και κοσμοπολίτικο χαρακτήρα. Η παρατήρηση αυτή συνδέεται με τη διεθνή κυριαρχία της αγγλικής, η οποία αποτελεί γλώσσα περιωπής (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, 2001) σε τομείς που σχετίζονται με την κατανάλωση, τα μέσα επικοινωνίας και τη σύγχρονη κουλτούρα, γεγονός που ευνοεί τη διάδοση αγγλικών όρων και στη γαστρονομία (Μηλαπίδης, 2009). Επιπλέον, η έντονη παρουσία αγγλικών δανείων στον διαδικτυακό γαστρονομικό λόγο έχει επισημανθεί και σε σχετικές μελέτες για τη γαστρονομική επικοινωνία στο διαδίκτυο (Γάσπαρη, 2016· Παναρέτου, 2002).

Η ιταλική καταλαμβάνει επίσης σημαντική θέση, κυρίως σε ονομασίες πιάτων και παρασκευών, όπως *σπαγγέτι, πουτανέσκα, πίτσα, πέστο, τιραμισού, όσσομπούκο, μπουλονέζ, νιόκι, cacio e pepe, λαζάνια* και *καρπάτσιο*. Η ισχυρή παρουσία της ιταλικής είναι αναμενόμενη, καθώς η ιταλική κουζίνα διαθέτει ιδιαίτερα ισχυρή παρουσία τόσο διεθνώς όσο και στην ελληνική πραγματικότητα. Σε αντίθεση με την αγγλική, αρκετοί ιταλικοί όροι έχουν ήδη προσαρμοστεί γραφηματικά στα ελληνικά, όπως *πίτσα, σπαγγέτι, πέστο* και

τιραμισού. Η εικόνα αυτή δείχνει μεγαλύτερη εξοικείωση του ελληνικού κοινού με την ιταλική γαστρονομική ορολογία και υψηλότερο βαθμό ενσωμάτωσης των συγκεκριμένων δανείων στον καθημερινό λόγο, λόγω της ομοιότητας του φωνητικού συστήματος των δύο γλωσσών (Παπαναστασίου, 2001).

Η γαλλική εμφανίζεται κυρίως σε όρους που σχετίζονται με τεχνικές μαγειρικής, σάλτσες και πιο εξειδικευμένο γαστρονομικό λεξιλόγιο, όπως *μπεσαμέλ, ογκρατέν, κονκασέ, παρφέ, φρικασέ, κοκοτ, ταρτάρ, ομελέτα, εκλέρ, εσκαλόπ, γαρνίρω, γλασάρω* και *γκρατινάρω*. Η γαλλική, όπως έχει επισημάνει και η Παναρέτου (2002), συνδέεται ιστορικά με την υψηλή γαστρονομία και τη διαμόρφωση της επαγγελματικής μαγειρικής ορολογίας. Η συστηματική παρουσία γαλλικών όρων στον γαστρονομικό λόγο επιβεβαιώνει τον σημαντικό ρόλο που διαδραμάτισε η γαλλική κουζίνα στη διαμόρφωση της διεθνούς γαστρονομικής ορολογίας (Παναρέτου, 2002). Πολλές από αυτές τις λέξεις έχουν ενσωματωθεί πλήρως στη νέα ελληνική, γεγονός που υποδηλώνει παλαιότερο και σταθερότερο δανεισμό.

Η τουρκική και γενικότερα οι ανατολικές επιρροές εμφανίζονται σε λέξεις όπως *κεμπάπ, γιαπράκια, γιαλαντζί, λουκούμι, τσουρέκι, καπαμάς, νταβάς, καγιανάς, καταΐφι, μπαχάρι* και *πελτές*. Τα δάνεια αυτά συνδέονται με τη μακρόχρονη ιστορική επαφή της ελληνικής με την οθωμανική και ανατολική γαστρονομική παράδοση. Σε αντίθεση με πολλούς νεότερους αγγλικούς όρους, τα περισσότερα από αυτά τα δάνεια έχουν ενσωματωθεί πλήρως στο ελληνικό λεξιλόγιο και συχνά δεν γίνονται αντιληπτά από τους ομιλητές ως ξενικά. Η εικόνα αυτή συμφωνεί με τη γενικότερη διαπίστωση ότι τα παλαιότερα δάνεια εμφανίζουν συνήθως υψηλότερο βαθμό μορφολογικής και γραφηματικής προσαρμογής στη γλώσσα υποδοχής (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, 1994· Φλιάτουρας, 2021).

Τέλος, εμφανίζονται και δάνεια από άλλες γλωσσικές και γαστρονομικές παραδόσεις, όπως *παέγια* και *σαγκρία* από την ισπανική, *tacos* και *guacamole* από ισπανόφωνες και λατινοαμερικανικές κουζίνες, καθώς και *πάβλοβα*, η οποία συνδέεται με σλαβικό κύριο όνομα. Η πολυγλωσσική αυτή ποικιλία δείχνει ότι ο ελληνικός γαστρονομικός λόγος δεν επηρεάζεται από μία μόνο γλώσσα, αλλά αποτελεί χώρο συνάντησης διαφορετικών πολιτισμικών παραδόσεων και γαστρονομικών επιρροών. Η παρουσία τέτοιων δανείων

αντανακλά τη διεθνοποίηση της σύγχρονης γαστρονομίας και τη διεύρυνση των διατροφικών επιλογών του ελληνικού κοινού (Παναρέτου, 2002).

Η διαφορετική συμπεριφορά των δανείων ανάλογα με τη γλώσσα προέλευσης δείχνει ότι δεν ενσωματώνονται όλα με τον ίδιο τρόπο στη νέα ελληνική. Τα παλαιότερα γαλλικά και τουρκικά δάνεια εμφανίζουν συνήθως υψηλότερο βαθμό μορφολογικής και γραφηματικής προσαρμογής, ενώ αρκετοί σύγχρονοι αγγλικοί όροι διατηρούν τη λατινική γραφή και λειτουργούν ως δείκτες διεθνούς γαστρονομικής κουλτούρας. Η διαφοροποίηση αυτή συμφωνεί με τα πορίσματα του Φλιάτουρα (2021), σύμφωνα με τα οποία τα νεότερα δάνεια, ιδιαίτερα από την αγγλική, εμφανίζουν συχνά μικρότερο βαθμό ενσωμάτωσης σε σχέση με παλαιότερα δάνεια άλλων γλωσσών. Τα γαλλικά συνδέονται με την εξειδικευμένη ορολογία, η χρήση της οποίας είναι ιδιαίτερα συχνή στον γαστρονομικό λόγο, ενώ τα τουρκικά σχετίζονται με την μακρόχρονη και έντονη επαφή των δυο λαών (Φλιάτουρας, 2021, σ. 33-35). Αντίθετα, οι ιταλικοί όροι καταλαμβάνουν ενδιάμεση θέση, καθώς πολλοί έχουν ήδη ενσωματωθεί στον καθημερινό γαστρονομικό λόγο και χρησιμοποιούνται χωρίς να γίνονται αντιληπτοί ως ξενικά στοιχεία (Παναρέτου, 2002).

5.4 Γραμματική κατηγορία των δανείων

Ως προς τη γραμματική κατηγορία, η πλειονότητα των δανείων που εντοπίστηκαν είναι ουσιαστικά. Το Σχήμα 1 αποτυπώνει την κατανομή των γλωσσικών δανείων ανά γραμματική κατηγορία. Παρατηρείται σαφής υπεροχή των ουσιαστικών έναντι όλων των υπόλοιπων κατηγοριών, ενώ οι πολυλεκτικές εκφράσεις καταλαμβάνουν τη δεύτερη θέση και ακολουθούν τα ρήματα και τα επίθετα. Η εικόνα αυτή επιβεβαιώνει ότι ο γαστρονομικός λόγος βασίζεται κυρίως σε ονοματικές μονάδες, γεγονός που συνδέεται με την ανάγκη ονομασίας νέων τροφίμων, πιάτων και τεχνικών μαγειρικής. Σε αυτή την κατηγορία ανήκουν λέξεις όπως *κέτσαπ, γκούντα, ζαμπόν, κινόα, λαχματζούν, κουσκούς, πίτσα, τιραμισού, λικέρ, λουκούμι, παέγια, εκλέρ, ταρτάρ, ομελέτα*. Η κυριαρχία των ουσιαστικών είναι αναμενόμενη, καθώς ο γαστρονομικός λόγος έχει έντονη αναφορική λειτουργία: ονομάζει υλικά, πιάτα, σκεύη, τεχνικές και προϊόντα. Η παρατήρηση αυτή συνδέεται με τη θέση του Σκιαδά (2014) ότι στον δανεισμό μεταφέρονται ευκολότερα λεξιλογικά και αποσπάσιμα στοιχεία, γιατί παρουσιάζουν αυτονομία, κυρίως ουσιαστικά.

Παράλληλα, σύμφωνα με τη Χριστοφίδου (2024), τα ονοματικά δάνεια αποτελούν βασικό πεδίο μορφολογικής ενσωμάτωσης, καθώς εντάσσονται στο ελληνικό σύστημα μέσω της απόδοσης γένους και της υπαγωγής τους σε κλιτικά πρότυπα.

Ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα είναι η παρουσία ρημάτων, όπως *σοτάρω*, *πανάρω*, *φιλετάρω*, *γαρνίρω*, *γλασάρω*, *γκρατινάρω*, *ταμπονάρω*. Οι τύποι αυτοί σχηματίζονται με την προσθήκη του επιθήματος –άρω, μέσω του οποίου οι δάνειες λέξικές μονάδες εντάσσονται στις ρηματικές κατηγορίες της νέας ελληνικής και αποκτούν τη δυνατότητα να κλίνονται σύμφωνα με τα μορφολογικά πρότυπα. Η διαδικασία αυτή καταδεικνύει την ενεργή προσαρμογή των δανείων στο γλωσσικό σύστημα υποδοχής και συνάδει με τη θέση της Χριστοφίδου (2024), σύμφωνα με την οποία η μορφολογική προσαρμογή αποτελεί σημαντικό δείκτη της ενσωμάτωσης των δανείων. Παράλληλα, τα ευρήματα επιβεβαιώνουν την άποψη του Σκιαδά (2014) ότι τα δάνεια ρήματα δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερες δυσκολίες κατά τον δανεισμό, εφόσον προσαρμόζονται στο μορφολογικό σύστημα της ελληνικής μέσω απόκτησης ρηματικού επιθήματος.

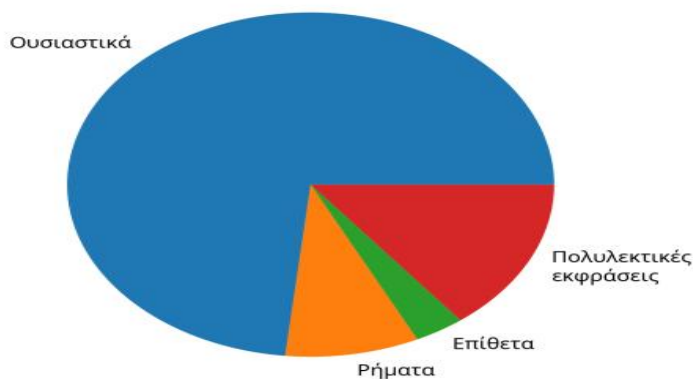
Επιπλέον, στο υλικό εμφανίζονται επίθετα ή επιθετικοί προσδιορισμοί, όπως *vegan*, *soft*, *light*. Τα παραδείγματα αυτά συνήθως παραμένουν άκλιτα και συνοδεύουν ελληνικά ουσιαστικά, όπως *vegan γύρος*, *βούτυρο soft*, *light τυρί*. Όπως παρατηρεί και ο Σκιαδάς (2014) τα επίθετα είναι αριθμητικά λιγότερα από τα ουσιαστικά, αφού δεν παρουσιάζουν αυτονομία. Εμφανίζονται ως άκλιτα δάνεια, αλλά και ως εκείνα που έχουν αφομοιωθεί από την γραμματική των επιθέτων και είναι κλιτά. Η χρήση τους δείχνει μια υβριδική γλωσσική πρακτική, στην οποία το ξενικό στοιχείο λειτουργεί ως προσδιορισμός μέσα σε ελληνική συντακτική δομή. Με βάση τις θέσεις της Χριστοφίδου (2024), οι περιπτώσεις αυτές αντιπροσωπεύουν χαμηλότερο βαθμό μορφολογικής ενσωμάτωσης, καθώς δεν παρατηρείται ένταξη σε ελληνικά κλιτικά παραδείγματα ούτε πλήρης προσαρμογή στους μορφολογικούς μηχανισμούς της ελληνικής.

Τέλος, σημαντική είναι η παρουσία πολυλεκτικών εκφράσεων, όπως *streetfood*, *comfortfood*, *mac 'n' cheese*, *applecrumble*, *bananabread*, *σάλτσα gravy*, *μοσχαρίσιο ribeye*, *ντομάτα κονκασέ*, *κριθαρότοcasio e pepe*. Οι εκφράσεις αυτές παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον, επειδή συχνά διατηρούν τη μορφή της γλώσσας προέλευσης, ενώ άλλοτε συνδυάζονται με ελληνικά στοιχεία. Έτσι, ο γαστρονομικός λόγος εμφανίζεται ως

πεδίο όπου συνυπάρχουν ελληνικά και ξένα μορφοσυντακτικά στοιχεία. Οι πολυλεκτικές εκφράσεις του παρόντος υλικού φαίνεται να καταλαμβάνουν ένα από τα χαμηλότερα επίπεδα της κλίμακας μορφολογικής ενσωμάτωσης που περιγράφει η Χριστοφίδου (2024), καθώς διατηρούν σε μεγάλο βαθμό τη μορφή της γλώσσας προέλευσης.

Σχήμα 1: Γραμματική κατηγοριοποίηση γλωσσικών δανείων

Γραμματική κατηγοριοποίηση γλωσσικών δανείων

5.5 Τύποι δανεισμού

Η ανάλυση του ερευνητικού υλικού ανέδειξε την παρουσία διαφορετικών τύπων γλωσσικών δανείων στον σύγχρονο ελληνικό γαστρονομικό λόγο. Η ποικιλία αυτή επιβεβαιώνει ότι ο γλωσσικός δανεισμός δεν αποτελεί ενιαίο φαινόμενο, αλλά εμφανίζεται με διαφορετικές μορφές, ανάλογα με τον τρόπο εισαγωγής και ενσωμάτωσης των ξενικών στοιχείων στη γλώσσα υποδοχής. Αντίστοιχες κατηγορίες δανεισμού έχουν περιγραφεί στη βιβλιογραφία της νέας ελληνικής, όπου γίνεται διάκριση μεταξύ άμεσων και έμμεσων δανείων, μεταφραστικών και σημασιολογικών δανείων, καθώς και διαφορετικών βαθμών προσαρμογής τους στο ελληνικό γλωσσικό σύστημα (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, 1994· Φλιάτουρας, 2021). Στο corpus καταγράφηκαν άμεσα,

έμμεσα, μεταφραστικά, σημασιολογικά και υβριδικά δάνεια, γεγονός που αντανακλά τη στενή σχέση του γαστρονομικού λόγου με τη γλωσσική και πολιτισμική επαφή.

Στο ερευνητικό υλικό κυριαρχούν τα άμεσα ή λεξιλογικά δάνεια, δηλαδή λέξεις που μεταφέρονται στη νέα ελληνική μαζί με τη μορφή και τη σημασία τους. Παραδείγματα αποτελούν λέξεις όπως *burger*, *sushi*, *ramen*, *tiramisu*, *brownie* και *brunch*, οι οποίες χρησιμοποιούνται για την ονομασία πιάτων, προϊόντων και διατροφικών πρακτικών που συνδέονται με ξένες γαστρονομικές κουλτούρες. Η διατήρηση των ξενικών ονομασιών σχετίζεται συχνά με τη διεθνή αναγνωρισιμότητα των όρων, αλλά και με την ανάγκη διατήρησης της σύνδεσής τους με τη γαστρονομική παράδοση από την οποία προέρχονται. Η κυριαρχία των άμεσων δανείων στο υλικό της έρευνας συμφωνεί με τα πορίσματα του Φλιάτουρα (2021), σύμφωνα με τα οποία ο λεξιλογικός δανεισμός αποτελεί την πιο εμφανή και παραγωγική μορφή δανεισμού στη σύγχρονη κοινή νέα ελληνική. Ωστόσο, η ιδιαίτερα αυξημένη παρουσία τους στο γαστρονομικό corpus φαίνεται να συνδέεται και με τις ιδιαιτερότητες του ίδιου του γαστρονομικού λόγου. Όπως υποστηρίζει η Παναρέτου (2002), η σύγχρονη γαστρονομική επικοινωνία αξιοποιεί συχνά διεθνείς όρους προκειμένου να προσδώσει την ειδική ορολογία, την αυθεντικότητα και το πολιτισμικό κύρος στις αναφορές της.

Παράλληλα, στο corpus εντοπίστηκαν και περιπτώσεις έμμεσων δανείων, δηλαδή λέξεων που πέρασαν στη νέα ελληνική μέσω ενδιάμεσης γλώσσας. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν λέξεις όπως *λικέρ* (<γαλλ. *liqueur* < λατ. *liquor*), *μαρμελάδα* (πορτ. < *marmelada* < γαλλ. *marmelade*) και *σοκολάτα* (< γαλλ. *chocolat* < ισπ. *chocolate*), οι οποίες έχουν μακρόχρονη παρουσία στη νέα ελληνική και αποτελούν πλέον οικείο μέρος του καθημερινού γαστρονομικού λεξιλογίου. Οι περιπτώσεις αυτές δείχνουν ότι ο γαστρονομικός δανεισμός δεν αποτελεί μόνο σύγχρονο φαινόμενο που συνδέεται με την αγγλική γλώσσα και την παγκοσμιοποίηση, αλλά και διαχρονικό αποτέλεσμα πολιτισμικών και εμπορικών επαφών της ελληνικής με άλλες γλώσσες. Η παρουσία τέτοιων δανείων επιβεβαιώνει ότι ο δανεισμός αποτελεί διαχρονική διαδικασία εμπλουτισμού του λεξιλογίου, η οποία συνδέεται με τις ιστορικές επαφές μεταξύ γλωσσικών κοινοτήτων (Φλιάτουρας, 2021). Τα ευρήματα αυτά υπενθυμίζουν ότι η γαστρονομική ορολογία της νέας ελληνικής έχει διαμορφωθεί μέσα από διαδοχικά κύματα γλωσσικής επαφής και ότι πολλά στοιχεία που σήμερα θεωρούνται πλήρως

ενσωματωμένα υπήρξαν αρχικά ξενικά δάνεια. Με αυτή την έννοια, τα έμμεσα δάνεια αποτελούν χαρακτηριστικό παράδειγμα της σταδιακής αφομοίωσης του δανειακού υλικού στη γλώσσα υποδοχής.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν και τα μεταφραστικά δάνεια (loantranslations ή calques), στα οποία ξενικοί όροι αποδίδονται μέσω ελληνικών λεξιλογικών στοιχείων. Εκφράσεις όπως «το φαγητό του δρόμου έχει εξελιχθεί σε παγκόσμια γαστρονομική τάση» για το *streetfood* και «το φαγητό παρηγοριάς είναι άμεσα συνδεδεμένο με τις αναμνήσεις μας» για το *comfortfood* δείχνουν ότι η επίδραση της ξένης γλώσσας δεν πραγματοποιείται μόνο μέσω άμεσης λεξιλογικής μεταφοράς, αλλά και μέσω φραστικής και σημασιολογικής απόδοσης. Τα μεταφραστικά δάνεια αποτελούν χαρακτηριστική μορφή μερικού ή δομικού δανεισμού και έχουν περιγραφεί στη σχετική βιβλιογραφία ως περιπτώσεις κατά τις οποίες το ξένο πρότυπο αποδίδεται με γλωσσικό υλικό της γλώσσας υποδοχής χωρίς να μεταφέρεται αυτούσια η μορφή του (Haugen, 1950· Haspelmath, 2009· Φλιάτουρας, 2021). Σύμφωνα με τον Haspelmath, τα calques συνιστούν σύνθετες λεξικές μονάδες που δημιουργούνται μέσω στοιχείο προς στοιχείο μετάφρασης ενός σύνθετου προτύπου της γλώσσας-πηγής. Μέσω αυτής της διαδικασίας, διεθνείς γαστρονομικές έννοιες προσαρμόζονται στη νέα ελληνική, διατηρώντας παράλληλα τη σύνδεσή τους με τις αντίστοιχες πολιτισμικές και γαστρονομικές πρακτικές. Η Αναστασιάδη-Συμεωνίδη (1994) επισημαίνει ότι τέτοιες περιπτώσεις αποκαλύπτουν τη δημιουργική λειτουργία της γλώσσας υποδοχής, καθώς η ξένη επιρροή δεν οδηγεί υποχρεωτικά στην αυτούσια υιοθέτηση ξενικών μορφών αλλά ενεργοποιεί τους εγχώριους λεξιπλαστικούς μηχανισμούς. Τα μεταφραστικά δάνεια του corpus αναδεικνύουν ακριβώς αυτή τη διαδικασία, καθώς η ελληνική γλώσσα αξιοποιεί το δικό της λεξιλογικό δυναμικό για να αποδώσει νέες γαστρονομικές έννοιες και τάσεις που προέρχονται από άλλες γλωσσικές και πολιτισμικές παραδόσεις.

Οι περιπτώσεις σημασιολογικών δανείων στο corpus εμφανίζονται πιο περιορισμένες, γεγονός που δείχνει ότι στον γαστρονομικό λόγο κυριαρχεί κυρίως ο άμεσος λεξιλογικός δανεισμός. Ωστόσο, η επίδραση ξένων γλωσσικών προτύπων γίνεται εμφανής στον τρόπο περιγραφής και αξιολόγησης των γαστρονομικών προϊόντων και τάσεων, ιδιαίτερα στον ψηφιακό λόγο και στη γλώσσα της γαστρονομικής διαφήμισης. Μέσα από αυτή τη διαδικασία, ξενικά επικοινωνιακά και πολιτισμικά πρότυπα επηρεάζουν όχι μόνο το

λεξιλόγιο αλλά και τον τρόπο παρουσίασης της γαστρονομικής εμπειρίας. Η περιορισμένη παρουσία σημασιολογικών δανείων στο συγκεκριμένο corpus παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς ο Φλιάτουρας (2021) θεωρεί τον σημασιολογικό δανεισμό μία από τις πλέον παραγωγικές μορφές μερικού δανεισμού στη νέα ελληνική. Η διαφορά αυτή μπορεί να ερμηνευθεί από τη φύση του ίδιου του γαστρονομικού λόγου, ο οποίος βασίζεται κυρίως στην ονομασία νέων προϊόντων, πιάτων και διατροφικών πρακτικών. Κατά συνέπεια, ευνοείται περισσότερο η εισαγωγή νέων λεξικών μονάδων παρά η σημασιολογική επέκταση ήδη υπάρχουσών ελληνικών λέξεων. Το συγκεκριμένο εύρημα δείχνει ότι οι γενικές τάσεις του δανεισμού στη νέα ελληνική δεν εμφανίζονται με τον ίδιο τρόπο σε όλα τα ειδικά λεξιλόγια, αλλά επηρεάζονται από τις επικοινωνιακές ανάγκες κάθε θεματικού πεδίου.

Τέλος, στο ερευνητικό υλικό εμφανίζονται και υβριδικά δάνεια, στα οποία συνδυάζονται ελληνικά και ξενικά λεξιλογικά στοιχεία. Παραδείγματα αποτελούν εκφράσεις όπως *vegan γύρος*, *baby πατάτες*, *brunchmenu* και *burgerάδικο*, όπου ελληνικές και ξενικές λέξεις ή μορφήματα συνυπάρχουν στην ίδια γλωσσική δομή. Οι σχηματισμοί αυτοί δείχνουν ότι τα δάνεια δεν χρησιμοποιούνται μόνο ως αυτούσιες ξενικές μορφές, αλλά εντάσσονται δημιουργικά στον σύγχρονο ελληνικό γαστρονομικό λόγο. Η παρουσία τέτοιων τύπων συνδέεται ιδιαίτερα με τη γλώσσα των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, τη γαστρονομική διαφήμιση και τον ψηφιακό λόγο, όπου παρατηρείται αυξημένη γλωσσική δημιουργικότητα και συχνή ανάμειξη γλωσσικών κωδίκων. Η δυνατότητα συνδυασμού ελληνικών και ξένων στοιχείων συνδέεται με τις διαδικασίες μορφολογικής προσαρμογής και ενσωμάτωσης των δανείων που περιγράφει η Αναστασιάδη-Συμεωνίδη (1994), σύμφωνα με τις οποίες τα δάνεια δεν παραμένουν αναγκαστικά ξένα σώματα, αλλά μπορούν να ενταχθούν παραγωγικά στο ελληνικό μορφολογικό σύστημα. Η παρατήρηση αυτή ενισχύεται από τη μελέτη του Σκιαδά (2014), ο οποίος υποστηρίζει ότι η δυνατότητα ενός δανείου να συμμετέχει σε διαδικασίες σύνθεσης και παραγωγής αποτελεί ένδειξη ουσιαστικής ενσωμάτωσής του στη γλώσσα υποδοχής. Στο υπό εξέταση υλικό εντοπίζονται χαρακτηριστικά παραδείγματα τέτοιας παραγωγικής αξιοποίησης δανείων. Ειδικότερα, ο τύπος *burgerάδικο* σχηματίζεται από το αγγλικό *burger* και το ελληνικό παραγωγικό επίθημα -άδικο, γεγονός που δείχνει ότι το δάνειο δε χρησιμοποιείται μόνο ως ξένο λεξικό στοιχείο, αλλά εντάσσεται ενεργά στους μηχανισμούς σχηματισμού λέξεων της ελληνικής. Τα υβριδικά δάνεια αναδεικνύουν, επομένως, τη δημιουργική διάσταση

του δανεισμού και αποκαλύπτουν ότι η σχέση της ελληνικής με τα ξενικά στοιχεία δεν είναι παθητική αλλά δυναμική και παραγωγική.

Η συνύπαρξη διαφορετικών τύπων δανείων επιβεβαιώνει ότι ο σύγχρονος γαστρονομικός λόγος αποτελεί ιδιαίτερα δυναμικό πεδίο γλωσσικής επαφής. Τα ευρήματα της παρούσας έρευνας συμφωνούν με τη βιβλιογραφία για τον γλωσσικό δανεισμό στη νέα ελληνική, σύμφωνα με την οποία τα δάνεια εμφανίζουν διαφορετικούς βαθμούς προσαρμογής και ενσωμάτωσης, ανάλογα με την προέλευση, τη χρήση και τη χρονική διάρκεια παρουσίας τους στη γλώσσα (Σκιαδάς, 2014, σ. 161· Φλιάτουρας, 2021, σ. 38-39). Παράλληλα, η σύγκριση των διαφορετικών τύπων δανείων δείχνει ότι δεν αντανakλούν απλώς διαφορετικούς τρόπους εισαγωγής ξενικών στοιχείων, αλλά και διαφορετικά στάδια ενσωμάτωσής τους στο ελληνικό γλωσσικό σύστημα. Ενώ τα άμεσα δάνεια διατηρούν σε μεγάλο βαθμό τη μορφή της γλώσσας προέλευσης, τα μεταφραστικά και κυρίως τα υβριδικά δάνεια αποκαλύπτουν την ενεργό συμμετοχή της ελληνικής στη διαμόρφωση και αναπροσαρμογή του δανειακού υλικού. Τα δάνεια, επομένως, δεν λειτουργούν μόνο ως μέσο ονομασίας νέων προϊόντων ή διατροφικών πρακτικών, αλλά και ως δείκτες των διαφορετικών τρόπων με τους οποίους η ελληνική γλώσσα διαχειρίζεται, προσαρμόζει και ενσωματώνει τις ξένες επιρροές στο πλαίσιο του σύγχρονου γαστρονομικού λόγου.

5.6 Βαθμός ενσωμάτωσης των δανείων

Η ανάλυση του ερευνητικού υλικού έδειξε ότι τα γλωσσικά δάνεια που χρησιμοποιούνται στον σύγχρονο γαστρονομικό λόγο δεν παρουσιάζουν ενιαίο βαθμό ενσωμάτωσης στη νέα ελληνική. Αντίθετα, παρατηρείται ένα συνεχές προσαρμογής που εκτείνεται από πλήρως ενσωματωμένες λεξικές μονάδες έως όρους που διατηρούν σχεδόν αναλλοίωτη τη μορφή της γλώσσας προέλευσης. Η διαπίστωση αυτή συμφωνεί με τη θέση ότι η ενσωμάτωση των δανείων δεν αποτελεί στιγμιαίο φαινόμενο αλλά σταδιακή διαδικασία, η οποία επηρεάζεται από παράγοντες όπως ο χρόνος παρουσίας του δανείου στη γλώσσα, η συχνότητα χρήσης του και οι επικοινωνιακές ανάγκες των ομιλητών (Σκιαδάς, 2014). Παράλληλα, η προσαρμογή δεν πραγματοποιείται με τον ίδιο τρόπο σε όλα τα γλωσσικά επίπεδα, καθώς ένα δάνειο μπορεί να έχει ενσωματωθεί γραφηματικά χωρίς να έχει ενσωματωθεί πλήρως μορφολογικά ή κλιτικά (Σκιαδάς, 2014).

Στο corpus εντοπίστηκαν αρχικά δάνεια που παρουσιάζουν υψηλό βαθμό γραφηματικής ενσωμάτωσης. Λέξεις όπως *κεμπάπ*, *παρφέ*, *τιραμισού*, *εκλέρ* και *ταρτάρ* αποδίδονται με ελληνικούς χαρακτήρες και χρησιμοποιούνται χωρίς δυσκολία στον ελληνικό γαστρονομικό λόγο. Η χρήση ελληνικής γραφής αποτελεί σαφή ένδειξη προσαρμογής στη γλώσσα υποδοχής, ωστόσο η προσαρμογή αυτή δεν συνεπάγεται πάντοτε πλήρη μορφολογική ενσωμάτωση. Ορισμένοι από τους όρους αυτούς παραμένουν άκλιτοι ή εμφανίζουν περιορισμένη συμμετοχή στο ελληνικό κλιτικό σύστημα, γεγονός που δείχνει ότι η γραφηματική και η μορφολογική ενσωμάτωση δεν ταυτίζονται απαραίτητα. Η παρατήρηση αυτή επιβεβαιώνει τη διάκριση που προτείνει ο Σκιαδάς (2014) ανάμεσα στην πρωτογενή και τη δευτερογενή προσαρμογή των δανείων. Στην πρώτη περίπτωση το δάνειο εισάγεται στη γλώσσα και χρησιμοποιείται λειτουργικά, χωρίς όμως να έχει ενταχθεί πλήρως στα κλιτικά πρότυπα της νέας ελληνικής, ενώ στη δεύτερη αποκτά πλήρη μορφολογική συμμόρφωση με το σύστημα της γλώσσας υποδοχής.

Προχωρημένος βαθμός μορφολογικής ενσωμάτωσης παρατηρείται σε λέξεις όπως *πίτσα*, *ομελέτα* και *τσουρέκι*, οι οποίες έχουν ενταχθεί σε παραγωγικά κλιτικά πρότυπα της νέας ελληνικής. Η λέξη *πίτσα* ακολουθεί το θηλυκό κλιτικό πρότυπο σε -α, ενώ το *τσουρέκι* εντάσσεται στο ουδέτερο πρότυπο σε -ι και κλίνεται κανονικά. Η συμπεριφορά αυτή συνδέεται με όσα επισημαίνει η Χριστοφίδου (2024) σχετικά με την ιδιαίτερη παραγωγικότητα ορισμένων κλιτικών κατηγοριών της ελληνικής, ιδίως των θηλυκών σε -α και των ουδετέρων σε -ι, οι οποίες λειτουργούν συχνά ως βασικοί μηχανισμοί ενσωμάτωσης δανείων λέξεων στο ελληνικό μορφολογικό σύστημα. Η απόδοση γραμματικού γένους και η ένταξη σε συγκεκριμένο κλιτικό πρότυπο αποτελούν επομένως σαφείς ενδείξεις ότι τα δάνεια αυτά έχουν υπερβεί το στάδιο της απλής χρήσης και έχουν αποκτήσει θέση στο μορφολογικό σύστημα της νέας ελληνικής.

Ακόμη πιο χαρακτηριστική είναι η περίπτωση των δανείων ρημάτων που εντοπίστηκαν στο υλικό. Τύποι όπως *σοτάρω*, *πανάρω*, *γαρνίρω*, *γκρατινάρω*, *γλασάρω* και *φιλετάρω* δεν αποτελούν απλές μεταφορές ξένων όρων, αλλά μορφές που έχουν ενσωματωθεί ενεργά στο ελληνικό γραμματικό σύστημα μέσω της προσθήκης ελληνικών ρηματικών επιθημάτων. Οι λέξεις αυτές κλίνονται κανονικά (*σοτάρω* – *σοτάρεις* – *σοτάραμε*, *γκρατινάρω* – *γκρατινάρεις* κτλ.) και ακολουθούν τα πρότυπα της ελληνικής ρηματικής μορφολογίας. Σύμφωνα με τον Σκιαδά (2014), η δυνατότητα πλήρους κλίσης αποτελεί

ισχυρή ένδειξη δευτερογενούς προσαρμογής, καθώς το δάνειο παύει να λειτουργεί ως ξένο στοιχείο και ενσωματώνεται οργανικά στη γραμματική δομή της γλώσσας.

Ο υψηλός βαθμός ενσωμάτωσης ορισμένων δανείων επιβεβαιώνεται επίσης από τη συμμετοχή τους σε παραγωγικές διαδικασίες της ελληνικής. Παραδείγματα όπως *εσπρεςάκι* και *εκλεράκια* δείχνουν ότι οι συγκεκριμένες λέξεις δεν χρησιμοποιούνται απλώς ως δανεισμένες μορφές αλλά αποτελούν πλέον βάση για τον σχηματισμό νέων λεξικών τύπων. Η δημιουργία υποκοριστικών μέσω ελληνικών παραγωγικών επιθημάτων αποτελεί, σύμφωνα με τον Σκιαδά (2014), έναν από τους πιο αξιόπιστους δείκτες μορφολογικής ενσωμάτωσης, καθώς προϋποθέτει ότι οι ομιλητές αντιλαμβάνονται τη λέξη ως μέρος του ελληνικού λεξιλογίου και όχι ως ξένο στοιχείο.

Διαφορετική εικόνα παρουσιάζουν οι αγγλικοί όροι *brunch*, *vegan*, *streetfood*, *comfortfood*, *dressing* και *snack*, οι οποίοι εμφανίζουν μερικό βαθμό ενσωμάτωσης. Οι λέξεις αυτές χρησιμοποιούνται συστηματικά στον σύγχρονο γαστρονομικό λόγο και εντάσσονται σε ελληνικά συντακτικά περιβάλλοντα, όπως στις φράσεις *vegan συνταγή*, *streetfood επιλογές* ή *comfortfood πιάτα*. Παρά τη συχνή χρήση τους, διατηρούν συνήθως τη λατινική γραφή και παραμένουν άκλιτες. Η συνύπαρξη ελληνικής συντακτικής λειτουργίας και ξενικής μορφής υποδηλώνει ότι βρίσκονται σε ενδιάμεσο στάδιο ενσωμάτωσης.

Η συμπεριφορά αυτή συνδέεται άμεσα με τις παρατηρήσεις του Φλιάτουρα (2021), σύμφωνα με τις οποίες τα νεότερα αγγλικά δάνεια εμφανίζουν γενικά μικρότερη κλιτική προσαρμογή σε σχέση με παλαιότερα δάνεια άλλων γλωσσών, όπως τα ιταλικά ή τα τουρκικά. Ο Φλιάτουρας αποδίδει τη διαφοροποίηση αυτή τόσο στη μικρότερη χρονολογική διάρκεια παρουσίας των αγγλικών δανείων στη νέα ελληνική όσο και στη συνεχή διεθνή επιρροή της αγγλικής μέσω των μέσων ενημέρωσης, του διαδικτύου και της παγκοσμιοποιημένης επικοινωνίας. Τα ευρήματα της παρούσας έρευνας φαίνεται να επιβεβαιώνουν αυτή την τάση, καθώς οι περισσότεροι από τους σύγχρονους αγγλικούς γαστρονομικούς όρους διατηρούν σε σημαντικό βαθμό την ξενική μορφή τους.

Στο ίδιο πλαίσιο μπορεί να ερμηνευθεί και η τάση πολλών νεότερων δανείων να χρησιμοποιούνται ως ουδέτερα ή να παραμένουν μορφολογικά ακαθόριστα. Όπως επισημαίνει η Χριστοφίδου (2024), το ουδέτερο λειτουργεί σε μεγάλο βαθμό ως το

ασημάδευτο γένος της ελληνικής, δηλαδή ως η λιγότερο περιορισμένη και περισσότερο διαθέσιμη κατηγορία για την υποδοχή νέων λεξικών μονάδων. Η παρατήρηση αυτή βοηθά στην ερμηνεία της περιορισμένης κλιτικής ενσωμάτωσης πολλών σύγχρονων αγγλικών γαστρονομικών δανείων, τα οποία χρησιμοποιούνται χωρίς σαφή ένταξη σε κάποιο παραγωγικό κλιτικό πρότυπο.

Στο corpus εντοπίστηκαν επίσης όροι όπως *cacio e pepe*, *mac 'n' cheese*, *ribeye* και *gravy*, οι οποίοι παρουσιάζουν τον χαμηλότερο βαθμό ενσωμάτωσης. Οι λέξεις αυτές διατηρούν πλήρως τη λατινική γραφή τους και δεν εμφανίζουν στοιχεία μορφολογικής προσαρμογής. Η διατήρηση της ξενικής μορφής φαίνεται να συνδέεται με τη στενή σχέση των όρων με συγκεκριμένες εθνικές γαστρονομικές παραδόσεις. Στις περιπτώσεις αυτές, η ξενική μορφή δεν λειτουργεί μόνο ως μέσο ονομασίας, αλλά και ως φορέας πολιτισμικών σημασιών, γνησιότητας και γαστρονομικής εξειδίκευσης.

Τέλος, τα αποτελέσματα της έρευνας επιβεβαιώνουν τη διαπίστωση του Φλιάτουρα (2021) ότι ο βαθμός ενσωμάτωσης συνδέεται συχνά με τη γλώσσα προέλευσης και τη χρονολογική παλαιότητα των δανείων. Τα παλαιότερα δάνεια, ιδιαίτερα όσα προέρχονται από την τουρκική, τη γαλλική ή την ιταλική, εμφανίζουν συνήθως υψηλότερο βαθμό γραφηματικής και μορφολογικής προσαρμογής, ενώ τα νεότερα αγγλικά δάνεια τείνουν να διατηρούν περισσότερα χαρακτηριστικά της γλώσσας προέλευσης. Η διαφοροποίηση αυτή αναδεικνύει ότι η ενσωμάτωση των δανείων δεν εξαρτάται μόνο από γλωσσικούς αλλά και από κοινωνικούς, ιστορικούς και πολιτισμικούς παράγοντες.

Συνολικά, η ανάλυση δείχνει ότι ο γλωσσικός δανεισμός στον σύγχρονο γαστρονομικό λόγο αποτελεί μια δυναμική και εξελισσόμενη διαδικασία. Η συνύπαρξη πλήρως μορφολογικά ενσωματωμένων δανείων, μερικώς προσαρμοσμένων όρων και λέξεων που διατηρούν σχεδόν αναλλοίωτη τη μορφή της γλώσσας προέλευσης αντανακλά τη συνεχή αλληλεπίδραση της νέας ελληνικής με διεθνείς γλωσσικές και πολιτισμικές επιρροές. Παράλληλα, επιβεβαιώνει ότι ο γαστρονομικός λόγος αποτελεί ένα ιδιαίτερα ανοιχτό πεδίο γλωσσικής καινοτομίας, στο οποίο τα δάνεια λειτουργούν όχι μόνο ως μέσο λεξιλογικού εμπλουτισμού αλλά και ως δείκτες πολιτισμικών επαφών, γαστρονομικών τάσεων και κοινωνικών μεταβολών.

5.7 Συμπεράσματα της ανάλυσης

Η ανάλυση των γλωσσικών δανείων που εντοπίστηκαν στο ερευνητικό υλικό δείχνει ότι ο σύγχρονος ελληνόγλωσσος γαστρονομικός λόγος χαρακτηρίζεται από έντονη πολυγλωσσία και διαπολιτισμικότητα. Τα δάνεια δεν περιορίζονται σε μία συγκεκριμένη κατηγορία, αλλά εμφανίζονται σε ονομασίες υλικών, πιάτων, τεχνικών, σκευών, τρόπων κατανάλωσης και lifestyle τάσεων.

Η σημασιολογική ταξινόμηση έδειξε ότι τα περισσότερα δάνεια σχετίζονται με υλικά και πιάτα, γεγονός που επιβεβαιώνει την ανάγκη ονομασίας νέων γαστρονομικών προϊόντων και παρασκευών. Παράλληλα, η παρουσία όρων όπως *brunch*, *streetfood*, *comfortfood* και *vegan* δείχνει ότι ο γαστρονομικός λόγος δεν είναι απλώς τεχνικός ή πληροφοριακός, αλλά συνδέεται με κοινωνικές πρακτικές, καταναλωτικές συνήθειες και πολιτισμικές ταυτότητες.

Ως προς τη γλώσσα προέλευσης, η αγγλική κυριαρχεί στους όρους που συνδέονται με τη σύγχρονη διεθνή κουλτούρα και το lifestyle, ενώ η ιταλική και η γαλλική εμφανίζονται κυρίως σε πιάτα, τεχνικές και εξειδικευμένη μαγειρική ορολογία. Η τουρκική και οι ανατολικές επιρροές δείχνουν την ιστορική διάσταση της γλωσσικής επαφής και την παλαιότερη ενσωμάτωση ξένων στοιχείων στην ελληνική κουζίνα.

Από γραμματική άποψη, κυριαρχούν τα ουσιαστικά, γεγονός που συνδέεται με την ονομαστική λειτουργία του γαστρονομικού λόγου. Ωστόσο, τα ρήματα όπως *σοτάρω*, *πανάρω*, *γαρνίρω* είναι ιδιαίτερα σημαντικά, επειδή δείχνουν ενεργή μορφολογική ένταξη των δανείων στο ελληνικό γλωσσικό σύστημα.

Τέλος, ο βαθμός ενσωμάτωσης των δανείων ποικίλλει. Παλαιότερα και συχνότερα δάνεια έχουν προσαρμοστεί πλήρως, ενώ νεότεροι αγγλικοί όροι διατηρούν συχνά την ξένη γραφή τους. Η ποικιλία αυτή επιβεβαιώνει ότι ο δανεισμός είναι δυναμική και σταδιακή διαδικασία. Συνολικά, τα δεδομένα της έρευνας επιβεβαιώνουν το θεωρητικό πλαίσιο της εργασίας: ο γλωσσικός δανεισμός στον γαστρονομικό λόγο δεν αποτελεί απλή εισαγωγή ξένων λέξεων, αλλά μηχανισμό γλωσσικής, κοινωνικής και πολιτισμικής αλληλεπίδρασης.

6. Διδακτική αξιοποίηση των γλωσσικών δανείων στον γαστρονομικό λόγο στο πλαίσιο των Πολυγραμματισμών

6.1 Οι πολυγραμματισμοί ως θεωρητικό πλαίσιο διδασκαλίας

Η παρούσα διδακτική πρόταση βασίζεται στην Παιδαγωγική των Πολυγραμματισμών (Pedagogy of Multiliteracies), η οποία διατυπώθηκε από τους The NewLondonGroup (1996) ως απάντηση στις κοινωνικές, πολιτισμικές και τεχνολογικές μεταβολές που χαρακτηρίζουν τις σύγχρονες κοινωνίες. Οι συγγραφείς υποστήριξαν ότι οι παραδοσιακές αντιλήψεις για τον γραμματισμό, οι οποίες επικεντρώνονταν κυρίως στην ανάγνωση και τη γραφή έντυπων κειμένων, δεν επαρκούν πλέον για να περιγράψουν τις σύγχρονες μορφές επικοινωνίας. Η αυξανόμενη γλωσσική και πολιτισμική ποικιλομορφία, σε συνδυασμό με την ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών και των ψηφιακών μέσων, καθιστούν αναγκαία μια διευρυμένη αντίληψη για τον γραμματισμό, η οποία λαμβάνει υπόψη πολλαπλούς τρόπους παραγωγής και πρόσληψης νοήματος (The NewLondonGroup, 1996).

Στο πλαίσιο αυτό, η επικοινωνία δεν πραγματοποιείται αποκλειστικά μέσω του γραπτού ή προφορικού λόγου, αλλά μέσω της αλληλεπίδρασης διαφορετικών σημειωτικών τρόπων, όπως ο γλωσσικός, ο οπτικός, ο ηχητικός, ο χωρικός και ο ψηφιακός. Η παραγωγή και η πρόσληψη νοήματος αποτελούν σύνθετες διαδικασίες στις οποίες συνυπάρχουν και αλληλεπιδρούν πολλαπλά σημειωτικά συστήματα. Για τον λόγο αυτό, η γλωσσική διδασκαλία καλείται να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της σύγχρονης πολυτροπικής επικοινωνίας και να εξοπλίσει τους μαθητές με δεξιότητες που υπερβαίνουν την παραδοσιακή ανάγνωση και γραφή κειμένων (The NewLondonGroup, 1996· Φτερνιάτη, 2010).

Σύμφωνα με την παιδαγωγική των Πολυγραμματισμών, η μάθηση δεν αντιμετωπίζεται ως παθητική αποδοχή πληροφοριών αλλά ως διαδικασία ενεργητικής συμμετοχής των μαθητών στην κατασκευή της γνώσης. Οι μαθητές αξιοποιούν τις εμπειρίες, τις γνώσεις και τα πολιτισμικά τους βιώματα, επεξεργάζονται κριτικά τα κείμενα με τα οποία έρχονται σε επαφή και παράγουν οι ίδιοι νέα νοήματα μέσα από δημιουργικές

δραστηριότητες. Η προσέγγιση αυτή μετατοπίζει το ενδιαφέρον από την απομνημόνευση γνώσεων στη διερεύνηση, την κριτική ανάλυση, τη συνεργασία και τη δημιουργική αξιοποίηση της γνώσης σε πραγματικές επικοινωνιακές περιστάσεις (The NewLondonGroup, 1996· Κουτσογιάννης, 2017, σσ. 300–304).

Η διδακτική πρόταση οργανώνεται με βάση τις τέσσερις βασικές συνιστώσες της Παιδαγωγικής των Πολυγραμματισμών. Η πρώτη είναι η *Τοποθετημένη Πρακτική* (Situating Practice), η οποία δίνει έμφαση στη σύνδεση της μάθησης με τις εμπειρίες των μαθητών και με αυθεντικές κοινωνικές πρακτικές. Η δεύτερη είναι η *Ανοιχτή Διδασκαλία* (Overt Instruction), κατά την οποία ο εκπαιδευτικός υποστηρίζει συστηματικά τους μαθητές στην κατανόηση και επεξεργασία των υπό μελέτη φαινομένων. Η τρίτη συνιστώσα είναι η *Κριτική Πλαισίωση* (Critical Framing), η οποία στοχεύει στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και στην κατανόηση των κοινωνικών, πολιτισμικών και ιδεολογικών διαστάσεων των κειμένων. Τέλος, η *Μετασχηματισμένη Πρακτική* (Transformed Practice) αφορά τη δημιουργική εφαρμογή της γνώσης σε νέες επικοινωνιακές περιστάσεις και την παραγωγή νέων κειμένων από τους μαθητές (The NewLondonGroup, 1996· Κουτσογιάννης, 2017, σσ. 300–304).

Ιδιαίτερη σημασία στο θεωρητικό αυτό πλαίσιο κατέχει η έννοια του «σχεδιασμού» (design). Σύμφωνα με τους The NewLondonGroup (1996), η παραγωγή νοήματος δεν αποτελεί διαδικασία απλής αναπαραγωγής γνώσεων, αλλά διαδικασία σχεδιασμού και ανασχεδιασμού (redesign). Οι μαθητές αξιοποιούν διαθέσιμους γλωσσικούς, πολιτισμικούς και σημειωτικούς πόρους, τους επεξεργάζονται δημιουργικά και παράγουν νέα νοήματα προσαρμοσμένα στις επικοινωνιακές τους ανάγκες. Με τον τρόπο αυτό η μάθηση αντιμετωπίζεται ως μια δυναμική διαδικασία μετασχηματισμού της γνώσης, κατά την οποία οι μαθητές λειτουργούν ως ενεργοί δημιουργοί νοήματος και όχι ως παθητικοί δέκτες πληροφοριών (The NewLondonGroup, 1996· Φτερνιάτη, 2010).

Η επιλογή της συγκεκριμένης προσέγγισης για τη διδασκαλία των γλωσσικών δανείων κρίνεται ιδιαίτερα κατάλληλη. Όπως αναδείχθηκε στην προηγούμενη ενότητα, τα γλωσσικά δάνεια αποτελούν αποτέλεσμα της επαφής διαφορετικών γλωσσών και πολιτισμών και συνιστούν χαρακτηριστική εκδήλωση της γλωσσικής αλλαγής. Η μελέτη τους δεν περιορίζεται σε ζητήματα ετυμολογίας ή λεξιλογίου, αλλά συνδέεται με

ευρύτερες κοινωνικές και πολιτισμικές διαδικασίες. Για τον λόγο αυτό, η προσέγγισή τους μέσα από αυθεντικά γαστρονομικά κείμενα επιτρέπει στους μαθητές να κατανοήσουν τον τρόπο με τον οποίο η γλώσσα αντανακλά κοινωνικές πρακτικές, πολιτισμικές ανταλλαγές και σύγχρονες επικοινωνιακές ανάγκες.

Στο πλαίσιο της παρούσας παρέμβασης αξιοποιούνται κείμενα γαστρονομικού λόγου από ιστολόγια μαγειρικής, ιστοσελίδες συνταγών και ψηφιακά μενού, τα οποία περιλαμβάνουν πλήθος γλωσσικών δανείων που προέκυψαν από το corpus της έρευνας. Μέσα από την επεξεργασία των κειμένων αυτών οι μαθητές καλούνται να εντοπίσουν, να ταξινομήσουν, να ερμηνεύσουν και να αξιολογήσουν τη χρήση των γλωσσικών δανείων, ενώ παράλληλα παράγουν οι ίδιοι πολυτροπικά κείμενα αξιοποιώντας δημιουργικά τις γνώσεις που αποκτούν. Με αυτόν τον τρόπο η διδασκαλία των γλωσσικών δανείων μετατρέπεται από μια διαδικασία απλής αναγνώρισης λεξιλογικών στοιχείων σε μια διαδικασία διερεύνησης της σχέσης γλώσσας, πολιτισμού και κοινωνίας.

6.2 Ταυτότητα της διδακτικής παρέμβασης

Η παρούσα διδακτική πρόταση απευθύνεται σε μαθητές της Γ' Γυμνασίου και εντάσσεται στη πρώτη θεματική ενότητα «Γλώσσα, γλώσσες και πολιτισμοί του κόσμου» του Προγράμματος Σπουδών για τη Νεοελληνική Γλώσσα. Η επιλογή της συγκεκριμένης τάξης κρίθηκε κατάλληλη, καθώς οι μαθητές διαθέτουν ήδη τις απαραίτητες γλωσσικές και γνωστικές προϋποθέσεις για να προσεγγίσουν ζητήματα γλωσσικής ποικιλότητας, γλωσσικής αλλαγής και πολιτισμικών επιδράσεων στη γλώσσα. Παράλληλα, η θεματική της διατροφής και της γαστρονομίας συνδέεται άμεσα με τις εμπειρίες και τα ενδιαφέροντα των εφήβων, γεγονός που ευνοεί την ενεργό συμμετοχή τους στη μαθησιακή διαδικασία.

Η διδακτική παρέμβαση σχεδιάζεται με βάση τις αρχές της Παιδαγωγικής των Πολυγραμμτισμών και αξιοποιεί αυθεντικά κείμενα του σύγχρονου γαστρονομικού λόγου, τα οποία προέρχονται από το γλωσσικό υλικό που εξετάστηκε στο ερευνητικό μέρος της παρούσας εργασίας. Η επιλογή των κειμένων πραγματοποιήθηκε με κριτήριο την παρουσία γλωσσικών δανείων διαφορετικής προέλευσης και διαφορετικού βαθμού

ενσωμάτωσης στη νέα ελληνική, ώστε οι μαθητές να έχουν τη δυνατότητα να παρατηρήσουν στην πράξη την ποικιλία των μορφών που μπορεί να λάβει το φαινόμενο του γλωσσικού δανεισμού.

Ειδικότερα, η παρέμβαση βασίζεται σε τρία κείμενα που περιλαμβάνονται στο Παράρτημα Β. Το πρώτο κείμενο αφορά την ιστορία του συριανού λουκουμιού και αναδεικνύει ένα παλαιότερο δάνειο, το οποίο έχει ενσωματωθεί πλήρως στο λεξιλόγιο της νέας ελληνικής. Το δεύτερο κείμενο αποτελεί απόσπασμα συνταγής για ριζότο μανιταριών και περιλαμβάνει γαστρονομικούς όρους που προέρχονται κυρίως από την ιταλική και τη γαλλική γλώσσα. Το τρίτο κείμενο προέρχεται από συνταγή για αβοκάντο τοστ με αυγά *scrambled* και περιέχει σύγχρονα αγγλικά δάνεια, όπως *brunch*, *toast* και *scrambled eggs*, τα οποία διατηρούν εμφανέστερα τα χαρακτηριστικά της γλώσσας προέλευσής τους.

Η συνδυαστική αξιοποίηση των τριών κειμένων επιτρέπει στους μαθητές να διερευνήσουν όχι μόνο την προέλευση των γλωσσικών δανείων, αλλά και τον βαθμό ενσωμάτωσής τους στη νέα ελληνική. Παράλληλα, τους δίνει τη δυνατότητα να συνδέσουν τη γλωσσική αλλαγή με ιστορικές, κοινωνικές και πολιτισμικές διεργασίες, αναγνωρίζοντας ότι ο γλωσσικός δανεισμός αποτελεί διαχρονικό φαινόμενο που αντανακλά τις επαφές μεταξύ διαφορετικών γλωσσικών και πολιτισμικών κοινοτήτων.

Η παρέμβαση προβλέπεται να υλοποιηθεί σε τέσσερις διδακτικές ώρες και οργανώνεται σύμφωνα με τις τέσσερις συνιστώσες της Παιδαγωγικής των Πολυγραμματισμών: την Τοποθετημένη Πρακτική, την Ανοιχτή Διδασκαλία, την Κριτική Πλαισίωση και τη Μετασχηματισμένη Πρακτική (Κουτσογιάννης, 2017· Φτερνιάτη, 2010). Μέσα από τις φάσεις αυτές οι μαθητές καλούνται να προσεγγίσουν το φαινόμενο του γλωσσικού δανεισμού όχι μόνο ως γλωσσικό μηχανισμό εμπλουτισμού του λεξιλογίου, αλλά και ως έκφραση πολιτισμικών αλληλεπιδράσεων και κοινωνικών μεταβολών.

6.3 Σκοπός και διδακτικοί στόχοι της διδακτικής παρέμβασης

Βασικός σκοπός της προτεινόμενης διδακτικής παρέμβασης είναι η καλλιέργεια της γλωσσικής επίγνωσης των μαθητών μέσα από τη διερεύνηση των γλωσσικών δανείων που

απαντούν στον σύγχρονο γαστρονομικό λόγο. Η παρέμβαση αποσκοπεί στο να αντιληφθούν οι μαθητές ότι οι λέξεις ξένης προέλευσης δεν αποτελούν απλώς μεμονωμένα λεξιλογικά στοιχεία, αλλά συνδέονται με πολιτισμικές επαφές, κοινωνικές μεταβολές και σύγχρονες μορφές επικοινωνίας. Παράλληλα, επιδιώκεται να αναπτυχθεί η ικανότητά τους να παρατηρούν, να ερμηνεύουν και να αξιολογούν τις γλωσσικές επιλογές που συναντούν σε διαφορετικά κειμενικά περιβάλλοντα.

Σε γνωστικό επίπεδο, οι μαθητές αναμένεται να μπορούν να αναγνωρίζουν γλωσσικά δάνεια, να εντοπίζουν τη γλώσσα προέλευσής τους και να κατανοούν τους λόγους για τους οποίους τέτοια στοιχεία εισέρχονται και χρησιμοποιούνται στη νέα ελληνική. Παράλληλα, επιδιώκεται να διακρίνουν διαφορετικούς βαθμούς ενσωμάτωσης των δανείων στο ελληνικό γλωσσικό σύστημα, αναγνωρίζοντας ότι ορισμένα δάνεια διατηρούν εμφανή τα χαρακτηριστικά της γλώσσας προέλευσής τους, ενώ άλλα έχουν προσαρμοστεί πλήρως στη μορφολογία και στο λεξιλόγιο της νέας ελληνικής. Επιδιώκεται επίσης να συνδέσουν το φαινόμενο του γλωσσικού δανεισμού με τη γλωσσική αλλαγή και με τις ευρύτερες πολιτισμικές αλληλεπιδράσεις που επηρεάζουν τη διαμόρφωση του λεξιλογίου.

Σε επίπεδο δεξιοτήτων, η παρέμβαση στοχεύει στην ανάπτυξη της ικανότητας των μαθητών να επεξεργάζονται κριτικά κείμενα του σύγχρονου γαστρονομικού λόγου, να συνεργάζονται σε ομάδες, να οργανώνουν τα ευρήματά τους και να διατυπώνουν τεκμηριωμένες παρατηρήσεις. Επιπλέον, επιδιώκεται η ενίσχυση της παραγωγής λόγου, καθώς οι μαθητές θα κληθούν να δημιουργήσουν δικά τους πολυτροπικά κείμενα, αξιοποιώντας συνειδητά γλωσσικά δάνεια διαφορετικής προέλευσης και διαφορετικού βαθμού ενσωμάτωσης, αιτιολογώντας παράλληλα τις γλωσσικές επιλογές τους σε σχέση με το επικοινωνιακό πλαίσιο του κειμένου.

Σε επίπεδο στάσεων, στόχος είναι οι μαθητές να αναπτύξουν θετική στάση απέναντι στη γλωσσική ποικιλότητα και να αντιληφθούν τη γλώσσα ως ένα δυναμικό φαινόμενο που μεταβάλλεται μέσα από την επαφή διαφορετικών γλωσσικών και πολιτισμικών κοινοτήτων. Παράλληλα, επιδιώκεται η ενίσχυση του ενδιαφέροντός τους για τη σχέση γλώσσας και πολιτισμού, καθώς και η καλλιέργεια κριτικής στάσης απέναντι στις γλωσσικές επιλογές που συναντούν στον δημόσιο και ψηφιακό λόγο. Επιπλέον,

επιδιώκεται να συνειδητοποιήσουν ότι ο γλωσσικός δανεισμός δεν αποτελεί ένδειξη γλωσσικής αλλοίωσης ή υποβάθμισης, αλλά έναν διαχρονικό μηχανισμό γλωσσικής εξέλιξης που συνδέεται με τις πολιτισμικές και κοινωνικές επαφές των ομιλητών. Τέλος, επιδιώκεται η ενίσχυση της παραγωγής λόγου, καθώς οι μαθητές θα κληθούν να δημιουργήσουν δικά τους πολυτροπικά κείμενα, αξιοποιώντας συνειδητά γλωσσικά δάνεια διαφορετικής προέλευσης και διαφορετικού βαθμού ενσωμάτωσης, αιτιολογώντας παράλληλα τις γλωσσικές επιλογές τους σε σχέση με το επικοινωνιακό πλαίσιο του κειμένου.

6.4 Περιγραφή της διδακτικής παρέμβασης

6.4.1 Τοποθετημένη Πρακτική

Η πρώτη φάση της διδακτικής παρέμβασης αντιστοιχεί στην Τοποθετημένη Πρακτική, η οποία, σύμφωνα με την Παιδαγωγική των Πολυγραμματισμών, επιδιώκει τη σύνδεση της μαθησιακής διαδικασίας με τις εμπειρίες, τις γνώσεις και τα βιώματα των μαθητών. Στο πλαίσιο αυτό, οι μαθητές καλούνται να διερευνήσουν γλωσσικές πρακτικές που συναντούν στην καθημερινότητά τους, ώστε η νέα γνώση να οικοδομηθεί πάνω σε ήδη υπάρχοντα γνωστικά σχήματα (Κουτσογιάννης, 2017).

Η διδακτική διαδικασία ξεκινά με συζήτηση στην ολομέλεια της τάξης γύρω από τις διατροφικές συνήθειες των μαθητών και την επαφή τους με γαστρονομικά κείμενα που συναντούν στο διαδίκτυο. Ο εκπαιδευτικός θέτει ερωτήματα όπως: «Αναζητάτε ποτέ συνταγές στο διαδίκτυο;», «Ποιες ιστοσελίδες επισκέπτεστε συνήθως;», «Έχετε παρατηρήσει ξένες λέξεις σε συνταγές, άρθρα γαστρονομικού περιεχομένου ή μενού εστιατορίων;». Στόχος της συζήτησης είναι η ενεργοποίηση των προϋπαρχουσών γνώσεων των μαθητών και η ανάδειξη της παρουσίας γλωσσικών δανείων στον καθημερινό λόγο.

Στη συνέχεια, οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες τεσσάρων έως πέντε ατόμων και λαμβάνουν τρία κείμενα που προέρχονται από το υλικό της παρούσας έρευνας (βλ. Παράρτημα Β). Το πρώτο κείμενο είναι ένα απόσπασμα σχετικό με την ιστορία του

συριανού λουκουμιού, το οποίο περιλαμβάνει το δάνειο *λουκούμι* που έχει ενσωματωθεί πλήρως στο λεξιλόγιο της νέας ελληνικής. Το δεύτερο αποτελεί απόσπασμα συνταγής για ριζότο μανιταριών και περιλαμβάνει γαστρονομικούς όρους ιταλικής και γαλλικής προέλευσης, όπως αρμπόριο, *champignon* και παρμεζάνα. Το τρίτο είναι ένα σύντομο εισαγωγικό κείμενο συνταγής για αβοκάντο τοστ με αυγά *scrambled*, στο οποίο εμφανίζονται σύγχρονα αγγλικά δάνεια, όπως *toast*, *scrambledeggs* και *brunch*. Τα κείμενα επιλέχθηκαν επειδή παρουσιάζουν διαφορετικές μορφές γλωσσικού δανεισμού και διαφορετικούς βαθμούς ενσωμάτωσης των δανείων στη νέα ελληνική.

Αρχικά, οι μαθητές διαβάζουν τα κείμενα και υπογραμμίζουν λέξεις που θεωρούν ότι δεν προέρχονται από την ελληνική γλώσσα ή που τους δημιουργούν την εντύπωση ότι σχετίζονται με άλλες γλώσσες και πολιτισμούς. Κάθε ομάδα καταγράφει τις λέξεις που εντόπισε χωρίς να απαιτείται σε αυτή τη φάση να γνωρίζει τη γλώσσα προέλευσής τους. Ενδεικτικά αναμένεται να εντοπιστούν λέξεις όπως *toast*, *scrambledeggs*, *brunch*, *champignon*, *αρμπόριο*, *παρμεζάνα* και *ριζότο*. Παράλληλα, οι μαθητές καλούνται να σχολιάσουν αν θεωρούν ότι λέξεις όπως *λουκούμι* είναι ελληνικές ή ξένες και να αιτιολογήσουν την άποψή τους.

Στη συνέχεια, κάθε ομάδα παρουσιάζει τα ευρήματά της στην ολομέλεια και ακολουθεί συζήτηση σχετικά με τη σημασία και τη χρήση των λέξεων που εντοπίστηκαν. Ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να διατυπώσουν υποθέσεις σχετικά με την προέλευση των λέξεων και να αναφέρουν πού τις έχουν συναντήσει εκτός σχολικού περιβάλλοντος. Μέσα από τη διαδικασία αυτή αναδεικνύεται η παρουσία των γλωσσικών δανείων σε διαφορετικά κειμενικά περιβάλλοντα και η σύνδεσή τους με την καθημερινή εμπειρία των μαθητών.

Ακολούθως, οι μαθητές καλούνται να συσχετίσουν τις λέξεις που κατέγραψαν με χώρες, γλώσσες ή πολιτισμούς που θεωρούν ότι συνδέονται με αυτές. Για παράδειγμα, το *ριζότο* και η *παρμεζάνα* μπορούν να συσχετιστούν με την Ιταλία, ενώ όροι όπως *brunch* και *scrambledeggs* με τον αγγλόφωνο κόσμο. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η περίπτωση του *λουκουμιού*, καθώς αρκετοί μαθητές ενδέχεται να το θεωρούν ελληνική λέξη, γεγονός που λειτουργεί ως αφετηρία για τη συζήτηση σχετικά με τον βαθμό ενσωμάτωσης των γλωσσικών δανείων στη νέα ελληνική.

Η φάση ολοκληρώνεται με τη διατύπωση του κεντρικού ερευνητικού ερωτήματος της παρέμβασης:

«Με ποιον τρόπο οι πολιτισμικές επαφές αποτυπώνονται στη γλώσσα του σύγχρονου γαστρονομικού λόγου;»

Το ερώτημα αυτό θα καθοδηγήσει τη μαθησιακή διαδικασία σε όλη τη διάρκεια της παρέμβασης και θα αποτελέσει τον βασικό άξονα γύρω από τον οποίο θα οργανωθούν οι δραστηριότητες των επόμενων φάσεων.

6.4.2 Ανοιχτή Διδασκαλία

Κατά τη φάση της Ανοιχτής Διδασκαλίας οι μαθητές προχωρούν σε συστηματικότερη επεξεργασία των κειμένων που μελέτησαν στην προηγούμενη φάση, με στόχο την κατανόηση βασικών πτυχών του γλωσσικού δανεισμού και της παρουσίας του στον σύγχρονο γαστρονομικό λόγο. Η διδασκαλία δεν περιορίζεται στην απλή αναγνώριση λέξεων ξένης προέλευσης, αλλά επιδιώκει να αναδείξει τις διαδικασίες μέσω των οποίων οι γλώσσες αλληλεπιδρούν και επηρεάζουν η μία την άλλη.

Εργαζόμενοι στις ίδιες ομάδες, οι μαθητές επανεξετάζουν τα κείμενα του Παραρτήματος Β. Αρχικά εστιάζουν στις λέξεις που είχαν εντοπίσει κατά την προηγούμενη φάση και επιχειρούν να τις ταξινομήσουν με βάση τη γλώσσα προέλευσής τους. Με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού και αξιοποιώντας έντυπα ή ηλεκτρονικά λεξικά, διερευνούν την προέλευση όρων όπως *λουκούμι*, *ρίζοτο*, *αρμπόριο*, *champignon*, *παρμεζάνα*, *toast*, *scrambled eggs* και *brunch*. Η διαδικασία αυτή δίνει στους μαθητές τη δυνατότητα να διαπιστώσουν ότι το γαστρονομικό λεξιλόγιο της νέας ελληνικής έχει διαμορφωθεί μέσα από διαχρονικές πολιτισμικές επαφές και γλωσσικές αλληλεπιδράσεις.

Στη συνέχεια, οι μαθητές καλούνται να εξετάσουν τον τρόπο με τον οποίο τα δάνεια ενσωματώνονται στο ελληνικό γλωσσικό σύστημα. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στο Κείμενο 1, όπου η λέξη *λουκούμι* εμφανίζεται σε διαφορετικούς κλιτούς τύπους, όπως *λουκουμιού* και *λουκουμιών*, ενώ παράλληλα λειτουργεί ως βάση για τον σχηματισμό νέων λέξεων, όπως *λουκουμοποιοί*. Μέσα από την παρατήρηση αυτή οι μαθητές κατανοούν ότι ορισμένα γλωσσικά δάνεια έχουν ενσωματωθεί πλήρως στη νέα ελληνική, ακολουθώντας τους μορφολογικούς κανόνες της γλώσσας.

Ακολουθώντας, οι μαθητές στρέφουν την προσοχή τους στα Κείμενα 2 και 3 και συγκρίνουν λέξεις όπως *ριζότο*, *αρμπόριο* και *παρμεζάνα* με όρους όπως *toast*, *scrambled eggs* και *brunch*. Μέσα από τη σύγκριση αυτή διαπιστώνουν ότι δεν παρουσιάζουν όλα τα δάνεια τον ίδιο βαθμό προσαρμογής. Ορισμένα έχουν ενσωματωθεί σε μεγάλο βαθμό στο ελληνικό λεξιλόγιο, ενώ άλλα διατηρούν εμφανή στοιχεία της γλώσσας προέλευσής τους. Με τον τρόπο αυτό αντιλαμβάνονται ότι ο γλωσσικός δανεισμός δεν αποτελεί μια απλή διαδικασία μεταφοράς λέξεων, αλλά συνοδεύεται από διαφορετικούς βαθμούς φωνολογικής, μορφολογικής και σημασιολογικής προσαρμογής.

Παράλληλα, οι μαθητές εξετάζουν τον βαθμό ενσωμάτωσης των δανείων στο ελληνικό γλωσσικό σύστημα. Εντοπίζουν περιπτώσεις πλήρως ενσωματωμένων δανείων, όπως το *λουκούμι*, και τις συγκρίνουν με νεότερα δάνεια που διατηρούν εμφανέστερα στοιχεία της γλώσσας προέλευσής τους. Μέσα από τη διαδικασία αυτή κατανοούν ότι τα γλωσσικά δάνεια ακολουθούν διαφορετικές πορείες προσαρμογής και ενσωμάτωσης στη νέα ελληνική. Για παράδειγμα, καλούνται να προβληματιστούν σχετικά με το αν η λέξη *brunch* αποδίδεται επαρκώς με μια περιφραστική ελληνική διατύπωση ή αν η χρήση του όρου *ριζότο* θα μπορούσε να αντικατασταθεί χωρίς να αλλοιωθεί η πολιτισμική ταυτότητα του συγκεκριμένου εδέσματος. Μέσα από αυτή τη διαδικασία οι μαθητές αντιλαμβάνονται ότι οι γλωσσικές επιλογές συνδέονται συχνά με πολιτισμικές αναφορές, κοινωνικές συμβάσεις και επικοινωνιακούς στόχους.

Παράλληλα, ο εκπαιδευτικός εισάγει βασικές έννοιες που σχετίζονται με τον γλωσσικό δανεισμό, όπως η γλώσσα δότρια, η γλώσσα αποδέκτης, η προσαρμογή των δανείων και ο βαθμός ενσωμάτωσής τους στο λεξιλόγιο της νέας ελληνικής. Η θεωρητική γνώση δεν προσφέρεται αποκομμένη από τα δεδομένα που επεξεργάζονται οι μαθητές, αλλά προκύπτει μέσα από την παρατήρηση και τη διερεύνηση συγκεκριμένων γλωσσικών φαινομένων. Με τον τρόπο αυτό οι μαθητές αποκτούν μια περισσότερο βιωματική και λειτουργική κατανόηση του φαινομένου.

Η φάση ολοκληρώνεται με την παρουσίαση των συμπερασμάτων κάθε ομάδας στο σύνολο της τάξης. Μέσα από τη συζήτηση που ακολουθεί αναδεικνύεται η πολυγλωσσική διάσταση του γαστρονομικού λεξιλογίου και διαμορφώνεται σταδιακά η αντίληψη ότι η γλώσσα αποτελεί προϊόν συνεχών πολιτισμικών αλληλεπιδράσεων. Παράλληλα, οι

μαθητές οδηγούνται στη διαπίστωση ότι τα γλωσσικά δάνεια δεν ενσωματώνονται όλα με τον ίδιο τρόπο στη γλώσσα υποδοχής, αλλά ακολουθούν διαφορετικές πορείες προσαρμογής και χρήσης. Τα συμπεράσματα αυτά θα αποτελέσουν τη βάση για την επόμενη φάση της παρέμβασης, κατά την οποία οι μαθητές θα προσεγγίσουν κριτικά τις γλωσσικές επιλογές που εντοπίζονται στα υπό μελέτη κείμενα.

6.4.3 Κριτική Πλαισίωση

Στη φάση της Κριτικής Πλαισίωσης οι μαθητές καλούνται να μετακινηθούν από την αναγνώριση και ταξινόμηση των γλωσσικών δανείων στην ερμηνεία της λειτουργίας τους μέσα στον σύγχρονο γαστρονομικό λόγο. Έχοντας ήδη επεξεργαστεί τα κείμενα του Παραρτήματος Β, επιστρέφουν σε αυτά με διαφορετικό πλέον στόχο: να διερευνήσουν γιατί χρησιμοποιούνται συγκεκριμένα δάνεια και ποια νοήματα παράγονται μέσα από τις γλωσσικές επιλογές των συντακτών. Η έμφαση δεν δίνεται μόνο στην προέλευση των λέξεων, αλλά και στον τρόπο με τον οποίο αυτές συνδέονται με πολιτισμικές αναφορές, κοινωνικές πρακτικές και σύγχρονες μορφές επικοινωνίας (Κουτσογιάννης, 2017).

Αρχικά, οι μαθητές συγκρίνουν επιλεγμένες λέξεις από τα κείμενα με πιθανές ελληνικές αποδόσεις τους. Ειδικότερα, εξετάζουν όρους όπως *brunch*, *toast* και *scrambled eggs* από το Κείμενο 3 και επιχειρούν να τους αντικαταστήσουν με ελληνικές περιφράσεις. Έπειτα συγκρίνουν την αρχική και την αναδιατυπωμένη εκδοχή του κειμένου και συζητούν κατά πόσο μεταβάλλονται το ύφος, η αμεσότητα και η εικόνα που διαμορφώνεται για το συγκεκριμένο γεύμα. Μέσα από τη διαδικασία αυτή διαπιστώνουν ότι οι γλωσσικές επιλογές δεν είναι ουδέτερες, αλλά επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζεται και προσλαμβάνεται ένα πολιτισμικό προϊόν.

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στο Κείμενο 1, όπου οι μαθητές εξετάζουν τη λέξη *λουκούμι* όχι μόνο ως γλωσσικό δάνειο, αλλά και ως στοιχείο πολιτισμικής κληρονομιάς. Η σύνδεση του λουκουμιού με τη Σύρο, τη μικρασιατική παράδοση και την τοπική παραγωγή επιτρέπει στους μαθητές να αντιληφθούν ότι οι λέξεις μεταφέρουν πολιτισμικές μηνύες και ιστορικές εμπειρίες. Παράλληλα, συζητούν γιατί η λέξη *λουκούμι* δεν γίνεται πλέον αντιληπτή ως ξένη από τους περισσότερους ομιλητές της ελληνικής, σε αντίθεση με νεότερα δάνεια που διατηρούν εμφανέστερα τα χαρακτηριστικά της γλώσσας προέλευσής τους.

Στη συνέχεια, οι μαθητές επεξεργάζονται το Κείμενο 2 και εξετάζουν τη χρήση όρων όπως *ριζότο*, *αρμπόριο*, *champignon* και *παρμεζάνα*. Μέσα από τη συζήτηση διερευνούν τη σχέση των συγκεκριμένων λέξεων με την ιταλική και τη γαλλική γαστρονομική παράδοση και προβληματίζονται σχετικά με το αν οι όροι αυτοί θα μπορούσαν να αντικατασταθούν από ελληνικές αποδόσεις χωρίς να αλλοιωθεί η ταυτότητα του πιάτου. Η δραστηριότητα αυτή βοηθά τους μαθητές να κατανοήσουν ότι ορισμένα δάνεια λειτουργούν ως φορείς πολιτισμικών αναφορών και συμβάλλουν στη διατήρηση της σύνδεσης ενός προϊόντος με τον τόπο ή την παράδοση από την οποία προέρχεται.

Ακολούθως, κάθε ομάδα συγκρίνει τα τρία κείμενα και καταγράφει ομοιότητες και διαφορές ως προς τη χρήση των δανείων. Μέσα από τη σύγκριση αναδεικνύεται ότι το *λουκούμι* αποτελεί ένα παλαιότερο και πλήρως ενσωματωμένο δάνειο, το *ριζότο* αντιπροσωπεύει μια ενδιάμεση μορφή γλωσσικής ενσωμάτωσης που εξακολουθεί να παραπέμπει στην κουζίνα προέλευσής του, ενώ λέξεις όπως *brunch*, *toast* και *scrambled eggs* διατηρούν εντονότερα την ξενόγλωσση ταυτότητά τους. Οι μαθητές οδηγούνται έτσι στη διαπίστωση ότι τα γλωσσικά δάνεια δεν ακολουθούν όλες τις ίδιες πορείες ενσωμάτωσης, αλλά μεταβάλλονται ανάλογα με τη συχνότητα χρήσης τους, τη χρονική διάρκεια παρουσίας τους στη γλώσσα και τις κοινωνικές συνθήκες που συνοδεύουν τη διάδοσή τους.

Στο τελευταίο μέρος της φάσης οι μαθητές καλούνται να διατυπώσουν συνολικά συμπεράσματα σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο οι πολιτισμικές επαφές αποτυπώνονται στη γλώσσα του γαστρονομικού λόγου. Η συζήτηση οργανώνεται γύρω από ερωτήματα όπως γιατί ορισμένα δάνεια ενσωματώνονται πλήρως στη γλώσσα, γιατί άλλα διατηρούν την ξενική τους μορφή και ποια σχέση έχουν οι γλωσσικές επιλογές με την πολιτισμική ταυτότητα των τροφίμων και των διατροφικών πρακτικών. Με αυτόν τον τρόπο, η μελέτη των γλωσσικών δανείων μετατρέπεται σε αφορμή για κριτικό προβληματισμό σχετικά με τη σχέση γλώσσας, πολιτισμού, ιστορίας και κοινωνίας (Κουτσογιάννης, 2017: 304).

6.4.4 Μετασχηματισμένη Πρακτική

Στο στάδιο της Μετασχηματισμένης Πρακτικής οι μαθητές αξιοποιούν δημιουργικά όσα επεξεργάστηκαν στις προηγούμενες φάσεις και μεταφέρουν τη γνώση σε μια νέα επικοινωνιακή περίσταση. Η φάση αυτή συνδέεται με την παραγωγή νέου λόγου και με τη

δυνατότητα των μαθητών να εφαρμόσουν όσα έμαθαν με τρόπο δημιουργικό και λειτουργικό (Κουτσογιάννης, 2017).

Ως τελικό προϊόν της παρέμβασης προτείνεται η δημιουργία ενός ψηφιακού γαστρονομικού ιστολογίου με τίτλο «Λέξεις και γεύσεις που ταξιδεύουν». Οι μαθητές, εργαζόμενοι σε ομάδες, αναλαμβάνουν να δημιουργήσουν μια σύντομη ανάρτηση σχετική με ένα φαγητό, ένα γλυκό, μια συνταγή ή μια σύγχρονη διατροφική τάση που θεωρούν ενδιαφέρουσα. Στόχος είναι να αξιοποιήσουν δημιουργικά τις γνώσεις που απέκτησαν σχετικά με τον γλωσσικό δανεισμό και τη σχέση γλώσσας και πολιτισμού.

Κατά τη συγγραφή της ανάρτησης οι μαθητές καλούνται να χρησιμοποιήσουν συνειδητά γλωσσικά δάνεια που συναντώνται στον σύγχρονο γαστρονομικό λόγο, επιλέγοντας ελεύθερα εκείνα που θεωρούν καταλληλότερα για το επικοινωνιακό πλαίσιο του κειμένου τους. Η επιλογή των δανείων δεν αποτελεί αυτοσκοπό, αλλά συνδέεται με το ύφος, το κοινό στο οποίο απευθύνεται η ανάρτηση και την εικόνα που επιδιώκει να δημιουργήσει η κάθε ομάδα. Με τον τρόπο αυτό οι μαθητές μετακινούνται από την απλή αναγνώριση των δανείων στη συνειδητή και λειτουργική χρήση τους.

Η παραγωγή του τελικού κειμένου συνοδεύεται από σύντομη αιτιολόγηση των γλωσσικών επιλογών κάθε ομάδας. Οι μαθητές εξηγούν γιατί επέλεξαν συγκεκριμένους όρους και ποια λειτουργία θεωρούν ότι επιτελούν μέσα στο κείμενό τους. Για παράδειγμα, μπορούν να αιτιολογήσουν τη χρήση μιας ξενικής λέξης επειδή παραπέμπει σε συγκεκριμένη γαστρονομική παράδοση, επειδή αποδίδει με μεγαλύτερη ακρίβεια ένα έδεσμα ή επειδή συμβάλλει στη δημιουργία συγκεκριμένου ύφους. Μέσα από τη διαδικασία αυτή αντιλαμβάνονται ότι οι γλωσσικές επιλογές συνδέονται με πολιτισμικά και επικοινωνιακά νοήματα.

Παράλληλα, το τελικό προϊόν αποκτά πολυτροπικό χαρακτήρα, καθώς οι μαθητές συνδυάζουν γραπτό λόγο, εικόνες, τίτλους και στοιχεία μορφοποίησης, ώστε να δημιουργήσουν μια ανάρτηση που να προσομοιάζει σε πραγματικό γαστρονομικό ιστολόγιο. Η επιλογή αυτή συνδέεται με τη λογική των Πολυγραμμματισμών, σύμφωνα με την οποία η παραγωγή νοήματος δεν περιορίζεται στον γραπτό λόγο, αλλά προκύπτει από τη συνύπαρξη διαφορετικών σημειωτικών τρόπων (Φτερνιάτη, 2010).

Στο τέλος, οι ομάδες παρουσιάζουν τις εργασίες τους στην τάξη. Κατά την παρουσίαση εξηγούν ποιες γλωσσικές επιλογές πραγματοποίησαν, ποια δάνεια αξιοποίησαν και για ποιους λόγους τα επέλεξαν. Παράλληλα, σχολιάζουν κατά πόσο οι όροι που χρησιμοποίησαν εμφανίζονται ενσωματωμένοι στη νέα ελληνική ή διατηρούν εμφανή στοιχεία της γλώσσας προέλευσής τους. Ακολουθεί συζήτηση, κατά την οποία οι μαθητές συγκρίνουν τα παραγόμενα κείμενα και αξιολογούν κατά πόσο οι γλωσσικές επιλογές κάθε ομάδας εξυπηρετούν τον επικοινωνιακό σκοπό της ανάρτησης.

Με τη διαδικασία αυτή ολοκληρώνεται η μετάβαση από την παρατήρηση και την ανάλυση στη δημιουργική εφαρμογή της γνώσης. Οι μαθητές μετατρέπονται σε παραγωγούς λόγου και αξιοποιούν τα γλωσσικά δάνεια ως συνειδητές επιλογές νοηματοδότησης. Έτσι, η διδακτική παρέμβαση δεν περιορίζεται στη διδασκαλία ενός λεξιλογικού φαινομένου, αλλά οδηγεί τους μαθητές να κατανοήσουν ενεργητικά τη σχέση γλώσσας, πολιτισμού και επικοινωνίας (Κουτσογιάννης, 2017, σ. 304).

7. Συμπεράσματα

Η παρούσα εργασία διερεύνησε το φαινόμενο του γλωσσικού δανεισμού στον σύγχρονο ελληνόγλωσσο γαστρονομικό λόγο, με στόχο αφενός την ανάδειξη των βασικών χαρακτηριστικών του και αφετέρου τη διερεύνηση των δυνατοτήτων αξιοποίησής του στη γλωσσική διδασκαλία. Τα αποτελέσματα της έρευνας επιβεβαίωσαν ότι ο γαστρονομικός λόγος αποτελεί ένα ιδιαίτερα δυναμικό πεδίο γλωσσικής επαφής, στο οποίο αντανακλώνται τόσο ιστορικές όσο και σύγχρονες πολιτισμικές επιδράσεις.

Η ανάλυση του ερευνητικού υλικού ανέδειξε ότι τα γλωσσικά δάνεια αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του σύγχρονου γαστρονομικού λεξιλογίου και εμφανίζονται σε όλες σχεδόν τις βασικές σημασιολογικές κατηγορίες, όπως οι ονομασίες υλικών, προϊόντων, πιάτων, τεχνικών μαγειρικής, σκευών και σύγχρονων γαστρονομικών τάσεων. Το εύρημα αυτό επιβεβαιώνει ότι ο γλωσσικός δανεισμός δεν εξυπηρετεί μόνο την ονομασία νέων προϊόντων ή πρακτικών, αλλά λειτουργεί και ως φορέας πολιτισμικών αναφορών, κοινωνικών πρακτικών και τρόπων ζωής. Παράλληλα, η έντονη παρουσία δανείων από την αγγλική, την ιταλική, τη γαλλική, την τουρκική και άλλες γλώσσες αναδεικνύει τον

πολυγλωσσικό χαρακτήρα του σύγχρονου ελληνόγλωσσου γαστρονομικού λόγου και επιβεβαιώνει τη στενή σχέση μεταξύ γλώσσας, πολιτισμού και κοινωνίας.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσίασε και η μορφολογική συμπεριφορά των δανείων. Η έρευνα έδειξε ότι δεν παρουσιάζουν όλα τον ίδιο βαθμό ενσωμάτωσης στη νέα ελληνική. Ορισμένα έχουν προσαρμοστεί πλήρως στο γραφηματικό και μορφολογικό σύστημα της ελληνικής γλώσσας, ενώ άλλα διατηρούν σε μεγάλο βαθμό τα χαρακτηριστικά της γλώσσας προέλευσής τους. Παράλληλα, η παρουσία δάνειων ρημάτων, όπως *σοτάρω*, *πανάρω* και *γαρνίρω*, καθώς και υβριδικών σχηματισμών, αποδεικνύει ότι η ελληνική γλώσσα δεν δέχεται παθητικά τα ξενικά στοιχεία, αλλά τα ενσωματώνει δημιουργικά στο μορφολογικό της σύστημα. Επιπλέον, η συνύπαρξη άμεσων, έμμεσων, μεταφραστικών και υβριδικών δανείων επιβεβαιώνει ότι ο γλωσσικός δανεισμός αποτελεί μια σύνθετη και πολυδιάστατη διαδικασία.

Η έρευνα επιβεβαίωσε επίσης ότι ο γαστρονομικός λόγος προσφέρει πρόσφορο πεδίο για τη μελέτη της σχέσης γλώσσας και πολιτισμού. Μέσα από την ανάλυση των δανείων καθίσταται εμφανές ότι οι γλωσσικές επιλογές συνδέονται με πολιτισμικές ανταλλαγές, ιστορικές διαδρομές, σύγχρονες επικοινωνιακές πρακτικές και νέες καταναλωτικές τάσεις. Η διαπίστωση αυτή αναδεικνύει τη δυνατότητα αξιοποίησης του γαστρονομικού λόγου στη γλωσσική εκπαίδευση, καθώς προσφέρει αυθεντικά παραδείγματα μέσα από τα οποία οι μαθητές μπορούν να προσεγγίσουν τη γλώσσα ως ένα ζωντανό και εξελισσόμενο κοινωνικό φαινόμενο.

Στο πλαίσιο αυτό σχεδιάστηκε διδακτική πρόταση βασισμένη στην Παιδαγωγική των Πολυγραμμτισμών, η οποία αξιοποιεί αυθεντικά γαστρονομικά κείμενα και προσεγγίζει τα γλωσσικά δάνεια ως αφορμή για την ανάπτυξη γλωσσικής επίγνωσης, κριτικής σκέψης και διαπολιτισμικής κατανόησης. Η πρόταση επιχειρεί να συνδέσει τη γλωσσική διδασκαλία με αυθεντικές κοινωνικές πρακτικές και να αναδείξει τη γλώσσα ως δυναμικό και εξελισσόμενο κοινωνικό φαινόμενο.

Παρά τη συμβολή της, η παρούσα έρευνα παρουσιάζει ορισμένους περιορισμούς. Αρχικά, το σώμα των κειμένων ήταν σχετικά περιορισμένο και προερχόταν αποκλειστικά από διαδικτυακές πηγές, γεγονός που δεν επιτρέπει τη γενίκευση των αποτελεσμάτων στο σύνολο του ελληνόγλωσσου γαστρονομικού λόγου. Επιπλέον, η ανάλυση είχε κυρίως

ποιοτικό χαρακτήρα και δεν συνοδεύτηκε από εκτενή ποσοτική ή στατιστική επεξεργασία των δεδομένων, η οποία θα μπορούσε να αναδείξει με μεγαλύτερη ακρίβεια τη συχνότητα εμφάνισης των διαφορετικών τύπων δανείων. Τέλος, η προτεινόμενη διδακτική πρόταση διαμορφώθηκε σε θεωρητικό επίπεδο και δεν εφαρμόστηκε σε πραγματικές σχολικές συνθήκες, με αποτέλεσμα να μην καταστεί δυνατή η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητάς της.

Οι περιορισμοί αυτοί δημιουργούν ενδιαφέρουσες προοπτικές για μελλοντική έρευνα. Θα ήταν χρήσιμη η αξιοποίηση μεγαλύτερου και περισσότερο αντιπροσωπευτικού σώματος κειμένων, στο οποίο να συνυπάρχουν τόσο διαδικτυακές όσο και άλλες μορφές γαστρονομικού λόγου. Παράλληλα, η πραγματοποίηση ποσοτικών μελετών θα μπορούσε να αποτυπώσει με μεγαλύτερη ακρίβεια τη συχνότητα και την κατανομή των γλωσσικών δανείων ανάλογα με τη γλώσσα προέλευσης, τον τύπο δανεισμού και τον βαθμό ενσωμάτωσής τους. Επιπλέον, ιδιαίτερο ενδιαφέρον θα παρουσίαζε η διερεύνηση των στάσεων των ομιλητών απέναντι στα γλωσσικά δάνεια μέσω ερωτηματολογίων ή συνεντεύξεων, καθώς και η πιλοτική εφαρμογή της προτεινόμενης διδακτικής πρότασης σε σχολική τάξη, ώστε να αξιολογηθεί η παιδαγωγική της αποτελεσματικότητα και να διατυπωθούν προτάσεις βελτίωσης.

Συνολικά, η εργασία επιβεβαιώνει ότι ο γλωσσικός δανεισμός αποτελεί φυσική και δημιουργική διαδικασία γλωσσικής εξέλιξης, η οποία αντανακλά τις πολιτισμικές επαφές και τις κοινωνικές μεταβολές κάθε εποχής. Ο γαστρονομικός λόγος προσφέρει ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της διαδικασίας, αναδεικνύοντας τη στενή σχέση μεταξύ γλώσσας, πολιτισμού και κοινωνίας. Παράλληλα, η μελέτη καταδεικνύει ότι η αξιοποίηση αυθεντικών γλωσσικών δεδομένων στη διδασκαλία μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στην ανάπτυξη της γλωσσικής, κριτικής και διαπολιτισμικής επίγνωσης των μαθητών, ενισχύοντας μια σύγχρονη και βιωματική προσέγγιση της γλωσσικής εκπαίδευσης.

Βιβλιογραφία

- Aitchison, J. (2020). *Γιατί αλλάζει η γλώσσα: Πρόοδος ή παρακμή;* (Ν. Βέργης, μτφρ.). Πατάκης.
- Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Α. (1994). *Νεολογικός δανεισμός της νεοελληνικής: Άμεσα δάνεια από τη γαλλική και την αγγλοαμερικανική: Μορφολογική ανάλυση.* Υπηρεσία Δημοσιευμάτων ΑΠΘ.
- Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Α. (2001). Ιδεολογήματα και δανεισμός. Στο Γ. Χάρης (Επιμ.), *Δέκα μύθοι για την ελληνική γλώσσα* (σσ. 63–71). Πατάκης.
- Ανδρουλιδάκης, Γ. (2021). Λεξιλογικά, μεταφραστικά και σημασιολογικά δάνεια της νέας ελληνικής από τη γερμανική: Χαρακτηριστικά παραδείγματα από πιλοτική μελέτη με βάση σύγχρονα έντυπα μονόγλωσσα γενικά λεξικά της νέας ελληνικής. Στο Θ. Μαρκόπουλος, Γ. Παπαναστασίου, Χ. Τζίτζιλής, & Α. Ράλλη (Επιμ.), *Πρακτικά του 14ου Διεθνούς Συνεδρίου Ελληνικής Γλωσσολογίας*.
<https://pasithee.library.upatras.gr/icgl/article/view/3648>
- Αρχάκης, Α., & Τσάκωνα, Β. (2024). *Ταυτότητες, αφηγήσεις και γλωσσική εκπαίδευση*. Πατάκης.
- Γάσπαρη, Σ. (2016). *Η γαστρονομική δημοσιογραφία στο διαδίκτυο* [Μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης]. IKEE / Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. <https://ikee.lib.auth.gr/record/285223>
- Djuraeva, Z. (2026). Gastronomic discourse in comparative linguistics. *Integrum Conference Proceedings*.
<https://integrumconference.com/index.php/icp/article/download/177/177>
- Fischler, C. (1988). Food, self and identity. *Social Science Information*, 27(2), 275–292.
<https://doi.org/10.1177/053901888027002005>
- Fromkin, V., Rodman, R., & Hyams, N. (2023). *Εισαγωγή στη γλωσσολογία* (Β. Ξυδόπουλος, μτφρ.). Πατάκης.
- Gerhardt, C. (2013). Food and language – language and food. In C. Gerhardt, M. Frobenius, & S. Ley (Eds.), *Culinary linguistics: The chef's special* (pp. 3–50). John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/clu.10.01ger>
- Haspelmath, M. (2009). Lexical borrowing: Concepts and issues. In M. Haspelmath & U. Tadmor (Eds.), *Loanwords in the world's languages: A comparative handbook* (pp. 35–54). Mouton de Gruyter.
- Haugen, E. (1950). The analysis of linguistic borrowing. *Language*, 26(2), 210–231.
<https://doi.org/10.2307/410058>
- Ιορδανίδου, Α. (Επιμ.). (χ.χ.). *Η γλώσσα των ΜΜΕ*. Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.
https://www.greek-language.gr/greekLang/studies/guide/thema_b/index.html
- Ισαρή, Φ., & Πουρκός, Μ. (2015). *Ποιοτική μεθοδολογία έρευνας: Εφαρμογές στην ψυχολογία και στην εκπαίδευση*. ΣΕΑΒ.
- Κακριδή-Φερράρι, Μ. (2007). *Στάσεις απέναντι στη γλώσσα*. Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα.
https://www.greeklanguage.gr/greekLang/studies/history/thema_03/index.html

- Καρατζόλα, Ε., & Φλιάτουρας, Α. (2004). *Η γλωσσική αλλαγή*. Νήσος.
- Κουτσογιάννης, Δ. (2017). *Η παιδαγωγική των πολυγραμματισμών*. Στο Δ. Κουτσογιάννης (Επιμ.), *Γραμματισμός και γλωσσική διδασκαλία* (σσ. 300–304). Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.
- Kramsch, C. (1998). *Language and culture*. Oxford University Press.
- Manfredi, S., Simeone-Senelle, M.-C., & Tosco, M. (2015). Language contact, borrowing and codeswitching. In A. Mettouchi, M. Vanhove, & D. Caubet (Eds.), *Corpus-based studies of lesser-described languages: The CorpAfroAs corpus of spoken AfroAsiatic languages* (pp. 283–308). John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/scl.68.09man>
- Markantonatou, S., Toraki, K., Stamou, V., & Pavlidis, G. (2021). The semantic and syntactic ingredients of Greek dish names: Are compounds a main choice? *Open Linguistics*, 7(1), 116–135. <https://doi.org/10.1515/opli-2021-0009>
- Μηλαπίδης, Μ. (2009). Γλωσσικός επεκτατισμός: Ο ρόλος των γνωσιακών πλαισίων. *Selected Papers from the 18th ISTAL*, 467–489. <https://doi.org/10.26262/istal.v18i0.5465>
- Myers-Scotton, C. (1992). Comparing codeswitching and borrowing. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 13(1–2), 19–39. <https://doi.org/10.1080/01434632.1992.9994481>
- Νικηφορίδου, Κ. (2001). Γλωσσική αλλαγή. Στο Α.-Φ. Χριστίδης (Επιμ.), *Εγκυκλοπαιδικός οδηγός για τη γλώσσα*. Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. https://www.greek-language.gr/greekLang/studies/guide/thema_a6/index.html
- Ξυδόπουλος, Γ. (2023). *Λεξικολογία: Εισαγωγή στην ανάλυση της λέξης και του λεξικού*. Πατάκης.
- Παναγιωτίδης, Φ. (2014). *Μίλα μου για γλώσσα*. Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.
- Παναρέτου, Ε. (2002). Ο σύγχρονος γαστρονομικός λόγος. *Γλωσσολογία*, 14, 117–135.
- Παπαναστασίου, Γ. (2001). Γλωσσικός δανεισμός. Στο Α.-Φ. Χριστίδης (Επιμ.), *Εγκυκλοπαιδικός οδηγός για τη γλώσσα*. Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. https://www.greek-language.gr/greekLang/studies/guide/thema_a7/index.html
- Παπαναστασίου, Γ. (2011, 10–12 Νοεμβρίου). Μανόλης Τριανταφυλλίδης, Ξενηλασία ή ισοτέλεια: Ένας αιώνας μετά. Στο *Ελληνική γλώσσα και ορολογία: Ανακοινώσεις του Συνεδρίου* (σσ. 12–22). ΕΛΕΤΟ. https://www.eleto.gr/download/Conferences/8th%20Conference/Tomos-8ou-Synedriou_V40.pdf
- Πολίτης, Π. (2001). Μέσα μαζικής ενημέρωσης: Το επικοινωνιακό πλαίσιο και η γλώσσα τους. Στο Α.-Φ. Χριστίδης (Επιμ.), *Εγκυκλοπαιδικός οδηγός για τη γλώσσα*. Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. https://www.greek-language.gr/greekLang/studies/guide/thema_b10/index.html
- Saussure, F. de. (1979). *Μαθήματα γενικής γλωσσολογίας* (Φ. Δ. Αποστολόπουλος, μτφρ.). Παπαζήσης.

- Σκιαδάς, Γ. (2014). Τα δάνεια της νεοελληνικής από την αγγλική γλώσσα: Μορφολογική ανάλυση. *Έρκυνα: Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών-Επιστημονικών Θεμάτων*, 3, 159–176.
- Τριανταφυλλίδης, Μ. (1963). Ξενηλασία ή ισοτέλεια; Μελέτη περί των ξένων λέξεων της νέας ελληνικής. Στο *Άπαντα* (Τόμ. 1, σσ. 7–297). Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών.
- Φλιάτουρας, Α. (2021). Πόσα και ποια δάνεια έχει η σύγχρονη κοινή νέα ελληνική; Μια πρώτη προσέγγιση. *Glossologia*, 29, 21–44.
- Φραγκουδάκη, Α. (2001). Η γλωσσική φθορά και οι «μεγαλομανείς» γλώσσες. Στο Γ. Χάρης (Επιμ.), *Δέκα μύθοι για την ελληνική γλώσσα* (σσ. 35–51). Πατάκης.
- Φτερνιάτη, Α. (2010). Οι πολυγραμματισμοί και η εφαρμογή τους στη διδακτική πράξη. *Νέα Παιδεία*, 135, 95–108.
- Χάρης, Γ. Η. (2008). *Η γλώσσα, τα λάθη και τα πάθη*. Πόλις.
- Χριστίδης, Α.-Φ. (1992). *Γλώσσα, πολιτική, πολιτισμός*. Πόλις.
- Χριστοφίδου, Α. (2024). Γένος και κλίση στην ελληνική: Μια φυσική προσέγγιση. Στο Α. Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Α. Ράλλη, & Δ. Χειλά-Μαρκοπούλου (Επιμ.), *Το γένος* (σσ. 100–131). Πατάκης.

Παράρτημα Α: Πίνακας γλωσσικών δανείων του corpus

Πίνακας Α.1: Γλωσσικά δάνεια που εντοπίστηκαν στο corpus και αναφέρονται στην ανάλυση

A/A	Δάνειο/όρος	Πηγή/ιστότοπος corpus	Γλώσσα προέλευσης	Σημασιολογική κατηγορία	Τύπος δανεισμού	Βαθμός ενσωμάτωσης / προσαρμογής στη νέα ελληνική
1	κέτσαπ	Άκης Πετρετζίκης / Argiro.gr	Κινεζική μέσω αγγλικής	υλικό/συνοδευτικό	έμμεσο δάνειο	Γραφηματικά και φωνολογικά προσαρμοσμένο, μορφολογικά άκλιτο
2	γκούντα	Άκης Πετρετζίκης / Argiro.gr	ολλανδική μέσω διεθνούς χρήσης	τυρί/υλικό	άμεσο δάνειο	Γραφηματικά και φωνολογικά προσαρμοσμένο, μορφολογικά άκλιτο
3	ζαμπόν	Άκης Πετρετζίκης / Argiro.gr	γαλλική	αλλαντικό/υλικό	άμεσο δάνειο	Γραφηματικά και φωνολογικά προσαρμοσμένο, μορφολογικά άκλιτο
4	κινόα	MadameGinger / OliveMagazine	ισπανική/κετσουα μέσω διεθνούς χρήσης	υλικό/σύγχρονη διατροφή	άμεσο δάνειο	Γραφηματικά και φωνολογικά προσαρμοσμένο, συνήθως μορφολογικά άκλιτο
5	σοτάρω	Άκης Πετρετζίκης / Γαστρονόμος	γαλλική	τεχνική μαγειρικής	άμεσο δάνειο με παραγωγική προσαρμογή	Προσαρμοσμένο ως ελληνικό ρήμα
6	πανάρω	Άκης Πετρετζίκης / Argiro.gr	γαλλική	τεχνική μαγειρικής	άμεσο δάνειο με παραγωγική προσαρμογή	Προσαρμοσμένο ως ελληνικό ρήμα
7	πασπαλίζω	Συνταγές της Παρέας / CookpadGreece	ιταλική/βενετική	τεχνική παρασκευής	παλιό άμεσο δάνειο	Προσαρμοσμένο ως ελληνικό ρήμα
8	λαχματζούν	Tasty Guide/Αθηνόραμα / Συνταγές της Παρέας	τουρκική/αραβική	πίατο/έδεσμα	άμεσο δάνειο	Γραφηματικά και φωνολογικά προσαρμοσμένο, μορφολογικά άκλιτο
9	όσσομπούκο	Γαστρονόμος / OliveMagazine	ιταλική	Πιάτο	άμεσο δάνειο/πολυλεκτικός όρος	Γραφηματικά και φωνολογικά προσαρμοσμένο, μορφολογικά άκλιτο
10	τας κεμπάπ	Γαστρονόμος / Συνταγές της Παρέας	τουρκική	Πιάτο	άμεσο δάνειο/πολυλεκτικός όρος	Γραφηματικά και φωνολογικά προσαρμοσμένο, μορφολογικά άκλιτο
11	gravy	Άκης Πετρετζίκης / OliveMagazine	αγγλική	Σάλτσα	άμεσο δάνειο	Διατηρεί ξενόγλωσση γραφή, μορφολογικά άκλιτο
12	ribeye	Άκης Πετρετζίκης / Tasty Guide/Αθηνόραμα	αγγλική	κοπή κρέατος	άμεσο δάνειο	Διατηρεί ξενόγλωσση γραφή, μορφολογικά άκλιτο
13	vegan	MadameGinger / OliveMagazine	αγγλική	διατροφική τάση/επιθετικός προσδιορισμός	άμεσο δάνειο	Διατηρεί ξενόγλωσση γραφή, μορφολογικά άκλιτο
14	κουσκούς	Argiro.gr / Συνταγές της Παρέας	γαλλική/αραβική μέσω διεθνούς χρήσης	Υλικό	άμεσο δάνειο	Γραφηματικά και φωνολογικά προσαρμοσμένο, μορφολογικά άκλιτο
15	mac 'n' cheese	MadameGinger / OliveMagazine	αγγλική	Πιάτο	άμεσο δάνειο/πολυλεκτικός όρος	Διατηρεί ξενόγλωσση γραφή, μορφολογικά άκλιτο
16	μπεσαμέλ	Argiro.gr / Γαστρονόμος	γαλλική	σάλτσα/Παρασκευή	άμεσο δάνειο	Γραφηματικά και φωνολογικά προσαρμοσμένο, συνήθως μορφολογικά άκλιτο
17	μπολονέζ	Άκης Πετρετζίκης / Argiro.gr	ιταλική	σάλτσα/τρόπος παρασκευής	άμεσο δάνειο	Γραφηματικά και φωνολογικά προσαρμοσμένο, συνήθως μορφολογικά

						άκλιτο
18	ντομάτα κονκασέ	Άκης Πετρετζίκης / Γαστρονόμος	γαλλική	υλικό/τεχνική κοπής	υβριδικό/πολυλεκτικό ό δάνειο	Γραφηματικά και φωνολογικά προσαρμοσμένο, μορφολογικά άκλιτο
19	νιόκι	OliveMagazine / Γαστρονόμος	ιταλική	ζυμαρικό/πίατο	άμεσο δάνειο	Γραφηματικά και φωνολογικά προσαρμοσμένο, μορφολογικά άκλιτο
20	cacio e pepe	Olive Magazine / Tasty Guide/Αθηνόραμα	ιταλική	Πιάτο	άμεσο δάνειο/πολυλεκτικός όρος	Διατηρεί ξενόγλωσση γραφή, μορφολογικά άκλιτο
21	σπαγγέτι	Άκης Πετρετζίκης / Argiro.gr	ιταλική	Ζυμαρικό	άμεσο δάνειο	Γραφηματικά και φωνολογικά προσαρμοσμένο, συνήθως μορφολογικά άκλιτο
22	πουτανέσκα	OliveMagazine / Γαστρονόμος	ιταλική	σάλτσα/πίατο	άμεσο δάνειο	Γραφηματικά και φωνολογικά προσαρμοσμένο, μερικός προσαρμοσμένο
23	πίτσα	Άκης Πετρετζίκης / Συνταγές της Παρέας	ιταλική	Πιάτο	άμεσο δάνειο	Γραφηματικά, φωνολογικά και μορφολογικά προσαρμοσμένο
24	πέστο	Άκης Πετρετζίκης / Argiro.gr	ιταλική	Σάλτσα	άμεσο δάνειο	Γραφηματικά και φωνολογικά προσαρμοσμένο, μορφολογικά άκλιτο
25	τιραμισού	Γαστρονόμος / OliveMagazine	ιταλική	Γλυκό	άμεσο δάνειο	Γραφηματικά και φωνολογικά προσαρμοσμένο, μορφολογικά άκλιτο
26	brunch	MadameGinger / OliveMagazine	αγγλική	τρόπος κατανάλωσης/lifestyle	άμεσο δάνειο	Διατηρεί ξενόγλωσση γραφή, μορφολογικά άκλιτο
27	Φαγητό του δρόμου	Tasty Guide/Αθηνόραμα / Olive Magazine	Αγγλική (street food)	γαστρονομική τάση/lifestyle	Μεταφραστικό	Αποδίδεται εξ' ολοκλήρου στα ελληνικά και εντάσσεται πλήρως στο μορφολογικό σύστημα
28	snack	MadameGinger / CookpadGreece	αγγλική	είδος φαγητού/σνακ	άμεσο δάνειο	Διατηρεί ξενόγλωσση γραφή, μορφολογικά άκλιτο
29	dressing	Argiro.gr / OliveMagazine	αγγλική	σάλτσα/συνοδευτικό	άμεσο δάνειο	Διατηρεί ξενόγλωσση γραφή, μορφολογικά άκλιτο
30	barbecue	Άκης Πετρετζίκης / Tasty Guide/Αθηνόραμα	αγγλική	τρόπος ψησίματος/γεύμα	άμεσο δάνειο	Διατηρεί ξενόγλωσση γραφή, μορφολογικά άκλιτο
31	choco-lovers	MadameGinger / OliveMagazine	αγγλική	υπολογισμός/διαφημιστικό ός όρος	υβριδική ξενική έκφραση	Διατηρεί ξενόγλωσση γραφή, μορφολογικά άκλιτο
32	bananabread	MadameGinger / CookpadGreece	αγγλική	γλυκό/αρτοποιήσιμο	άμεσο δάνειο/πολυλεκτικός όρος	Διατηρεί ξενόγλωσση γραφή, μορφολογικά άκλιτο
33	tacos	Tasty Guide/Αθηνόραμα / Olive Magazine	ισπανική/αγγλική ή διεθνής χρήση	Πιάτο	άμεσο δάνειο	Διατηρεί ξενόγλωσση γραφή και ξενικό πληθυντικό, μορφολογικά άκλιτο
34	guacamole	Tasty Guide/Αθηνόραμα / Olive Magazine	ισπανική/ναουάτλ λ μέσω διεθνούς χρήσης	σάλτσα/συνοδευτικό	άμεσο δάνειο	Διατηρεί ξενόγλωσση γραφή, μορφολογικά άκλιτο
35	ντόνατς	MadameGinger / Συνταγές της Παρέας	αγγλική	Γλυκό	άμεσο δάνειο	Γραφηματικά και φωνολογικά προσαρμοσμένο, ξενικός πληθυντικός/άκλιτο
36	softcookies	MadameGinger / CookpadGreece	αγγλική	γλυκό/μπισκότο	άμεσο δάνειο/πολυλεκτικός όρος	Διατηρεί ξενόγλωσση γραφή, μορφολογικά άκλιτο
37	applecrumble	MadameGinger / OliveMagazine	αγγλική	Γλυκό	άμεσο δάνειο/πολυλεκτικός όρος	Διατηρεί ξενόγλωσση γραφή, μορφολογικά άκλιτο
38	λαζάνια	Άκης Πετρετζίκης / Argiro.gr	ιταλική	ζυμαρικό/πίατο	άμεσο δάνειο	Γραφηματικά και φωνολογικά προσαρμοσμένο, πληθυντικός τύπος
39	λικέρ	Συνταγές της Παρέας / Argiro.gr	Λατινική μέσω γαλλικής	ποτό/υλικό	Έμμεσο δάνειο	Γραφηματικά και φωνολογικά προσαρμοσμένο, μορφολογικά άκλιτο
40	λουκούμι	Συνταγές της Παρέας /	τουρκική	γλυκό	άμεσο δάνειο	Γραφηματικά,

		CookpadGreece				φονολογικά και μορφολογικά προσαρμοσμένο
41	πάβλοβα	Γαστρονόμος / OliveMagazine	αγγλική/διεθνής χρήση	Γλυκό	άμεσο δάνειο	Γραφηματικά και φονολογικά προσαρμοσμένο, μερικώς μορφολογικά προσαρμοσμένο
42	παέγια	OliveMagazine / Γαστρονόμος	ισπανική	Πιάτο	άμεσο δάνειο	Γραφηματικά και φονολογικά προσαρμοσμένο, μερικώς μορφολογικά προσαρμοσμένο
43	πανέ	Άκης Πετρετζίκης / Argiro.gr	γαλλική	τεχνική/τρόπος παρασκευής	άμεσο δάνειο	Γραφηματικά και φονολογικά προσαρμοσμένο, μορφολογικά άκλιτο
44	παρφέ	Γαστρονόμος / Συνταγές της Παρέας	γαλλική	γλυκό/Παρασκευή	άμεσο δάνειο	Γραφηματικά και φονολογικά προσαρμοσμένο, μορφολογικά άκλιτο
45	σαγκρία	Olive Magazine / Tasty Guide/Αθηνόραμα	ισπανική	Ποτό	άμεσο δάνειο	Γραφηματικά και φονολογικά προσαρμοσμένο, μερικώς μορφολογικά προσαρμοσμένο
46	φιλετάρω	Άκης Πετρετζίκης / Γαστρονόμος	γαλλική	τεχνική μαγειρικής	άμεσο δάνειο με παραγωγική προσαρμογή	Προσαρμοσμένο ως ελληνικό ρήμα
47	φρικασέ	Argiro.gr / Συνταγές της Παρέας	γαλλική	πίατο/τρόπος παρασκευής	άμεσο δάνειο	Γραφηματικά και φονολογικά προσαρμοσμένο, μορφολογικά άκλιτο
48	καγιανάς	Συνταγές της Παρέας / CookpadGreece	τουρκική	Πιάτο	άμεσο δάνειο	Γραφηματικά, φονολογικά και μορφολογικά προσαρμοσμένο
49	καταΐφι	Συνταγές της Παρέας / Argiro.gr	τουρκική/αραβική ή	γλυκό/υλικό	άμεσο δάνειο	Γραφηματικά και φονολογικά προσαρμοσμένο, συνήθως μορφολογικά άκλιτο
50	καπαμάς	Συνταγές της Παρέας / Argiro.gr	τουρκική	πίατο/τρόπος μαγειρέματος	άμεσο δάνειο	Γραφηματικά, φονολογικά και μορφολογικά προσαρμοσμένο
51	κοκοτ	Γαστρονόμος / OliveMagazine	γαλλική	σκεύος μαγειρικής	άμεσο δάνειο	Γραφηματικά και φονολογικά προσαρμοσμένο, μορφολογικά άκλιτο
52	γουνόκ	Άκης Πετρετζίκης / OliveMagazine	αγγλική/κινεζική μέσω διεθνούς χρήσης	σκεύος μαγειρικής	άμεσο δάνειο	Γραφηματικά και φονολογικά προσαρμοσμένο, μορφολογικά άκλιτο
53	νταβιάς	Συνταγές της Παρέας / CookpadGreece	τουρκική	σκεύος μαγειρικής	άμεσο δάνειο	Γραφηματικά, φονολογικά και μορφολογικά προσαρμοσμένο
54	ταμπονάρω	Άκης Πετρετζίκης / Γαστρονόμος	γαλλική/ιταλική μέσω διεθνούς χρήσης	τεχνική παρασκευής	άμεσο δάνειο με παραγωγική προσαρμογή	Προσαρμοσμένο ως ελληνικό ρήμα
55	ταρτάρ	Γαστρονόμος / Tasty Guide/Αθηνόραμα	γαλλική	πίατο/Παρασκευή	άμεσο δάνειο	Γραφηματικά και φονολογικά προσαρμοσμένο, μορφολογικά άκλιτο
56	τσουρέκι	Άκης Πετρετζίκης / Συνταγές της Παρέας	τουρκική	αρτοσκεύασμα/γλυκό	άμεσο δάνειο	Γραφηματικά, φονολογικά και μορφολογικά προσαρμοσμένο
57	ομελέτα	Argiro.gr / CookpadGreece	γαλλική	Πιάτο	άμεσο δάνειο	Γραφηματικά, φονολογικά και μορφολογικά προσαρμοσμένο
58	μαρμελάδα	Συνταγές της Παρέας / Γαστρονόμος	Πορτογαλική μέσω γαλλικής	Γλυκό	Έμμεσο δάνειο	Γραφηματικά και φονολογικά προσαρμοσμένο, μορφολογικά κλιτό
59	εσκαλόπ	Γαστρονόμος / OliveMagazine	γαλλική	κοπή/πίατο κρέατος	άμεσο δάνειο	Γραφηματικά και φονολογικά προσαρμοσμένο, μορφολογικά άκλιτο
60	γαρνίρω	Άκης Πετρετζίκης /	γαλλική	τεχνική παρουσίασης	άμεσο δάνειο με	Προσαρμοσμένο ως

		Γαστρονόμος			παραγωγική προσαρμογή	ελληνικό ρήμα
61	γιαλαντζί	Συνταγές της Παρέας / CookpadGreece	τουρκική	πίατο/χαρακτηρισμός	άμεσο δάνειο	Γραφηματικά και φωνολογικά προσαρμοσμένο, μορφολογικά άκλιτο
62	γλασάρω	Άκης Πετρετζίκης/ Argiro.gr	γαλλική	τεχνική ζαχαροπλαστικής	άμεσο δάνειο με παραγωγική προσαρμογή	Προσαρμοσμένο ως ελληνικό ρήμα
63	γκρατινάρω	Άκης Πετρετζίκης / Γαστρονόμος	γαλλική	τεχνική μαγειρικής	άμεσο δάνειο με παραγωγική προσαρμογή	Προσαρμοσμένο ως ελληνικό ρήμα
64	καρπάτσιο	Γαστρονόμος / OliveMagazine	ιταλική	πίατο/τεχνική κοπής	άμεσο δάνειο	Γραφηματικά και φωνολογικά προσαρμοσμένο, συνήθως μορφολογικά άκλιτο
65	menu	Tasty Guide/Αθηνόραμα / Olive Magazine	γαλλική	οργάνωση γεύματος/κατάλογος	άμεσο δάνειο	Διατηρεί ξενόγλωσση γραφή, μορφολογικά άκλιτο
66	Mousse/μους	Γαστρονόμος / OliveMagazine	γαλλική	γλυκό/υφή	άμεσο δάνειο	Διατηρεί ξενόγλωσση και μη γραφή, μορφολογικά άκλιτο
67	soufflé	Γαστρονόμος / OliveMagazine	γαλλική	παρασκευή/γλυκό ή αλμυρό πιάτο	άμεσο δάνειο	Διατηρεί ξενόγλωσση γραφή, μορφολογικά άκλιτο
68	à la creme	Γαστρονόμος / OliveMagazine	γαλλική	τρόπος παρασκευής	άμεσο δάνειο/πολυλεκτικός όρος	Διατηρεί ξενόγλωσση γραφή, μορφολογικά άκλιτο
69	al dente	OliveMagazine / Γαστρονόμος	ιταλική	τεχνική/βαθμός βρασμού	άμεσο δάνειο/πολυλεκτικός όρος	Διατηρεί ξενόγλωσση γραφή, μορφολογικά άκλιτο
70	Risotto/ριζότο	OliveMagazine / Άκης Πετρετζίκης	ιταλική	Πιάτο	άμεσο δάνειο	Διατηρεί ξενόγλωσση και μη γραφή, μορφολογικά άκλιτο
71	tagliatelle	OliveMagazine / Γαστρονόμος	ιταλική	Ζυμαρικό	άμεσο δάνειο	Διατηρεί ξενόγλωσση γραφή, μορφολογικά άκλιτο
72	καφές	Olive Magazine / Tasty Guide/Αθηνόραμα	Αραβική μέσω τουρκικής	Ρόφημα	έμμεσο δάνειο	Γραφηματικά, φωνολογικά και μορφολογικά προσαρμοσμένο
73	chef	Άκης Πετρετζίκης / Tasty Guide/Αθηνόραμα	γαλλική μέσω αγγλικής	επαγγελματικός τίτλος	άμεσο δάνειο	Διατηρεί ξενόγλωσση γραφή, μορφολογικά άκλιτο
74	Φαγητό παρηγοριάς	MadameGinger / OliveMagazine	Αγγλική (comfort food)	lifestyle/τρόπος κατανάλωσης	Μεταφραστικό δάνειο	Αποδίδεται εξ' ολοκλήρου στα ελληνικά και εντάσσεται πλήρως στο μορφολογικό σύστημα
75	gourmet	Tasty Guide/Αθηνόραμα / Olive Magazine	γαλλική	ύφος/ποιότητα γαστρονομίας	άμεσο δάνειο	Διατηρεί ξενόγλωσση γραφή, μορφολογικά άκλιτο
76	buffet	Tasty Guide/Αθηνόραμα / Γαστρονόμος	γαλλική	τρόπος σερβιρίσματος	άμεσο δάνειο	Διατηρεί ξενόγλωσση γραφή, μορφολογικά άκλιτο
77	catering	Tasty Guide/Αθηνόραμα / Olive Magazine	αγγλική	υπηρεσία εστίασης	άμεσο δάνειο	Διατηρεί ξενόγλωσση γραφή, μορφολογικά άκλιτο
78	fusioncuisine	Tasty Guide/Αθηνόραμα / Olive Magazine	αγγλική	γαστρονομική τάση	άμεσο δάνειο/πολυλεκτικός όρος	Διατηρεί ξενόγλωσση γραφή, μορφολογικά άκλιτο
79	finedining	Tasty Guide/Αθηνόραμα / Γαστρονόμος	αγγλική	είδος εστίασης/lifestyle	άμεσο δάνειο/πολυλεκτικός όρος	Διατηρεί ξενόγλωσση γραφή, μορφολογικά άκλιτο
80	soft	CookpadGreece / MadameGinger	αγγλική	επιθετικός προσδιορισμός/υφή	άμεσο δάνειο	Διατηρεί ξενόγλωσση γραφή, μορφολογικά άκλιτο
81	baby	CookpadGreece / MadameGinger	αγγλική	επιθετικός προσδιορισμός/μέγεθος	άμεσο δάνειο	Διατηρεί ξενόγλωσση γραφή, μορφολογικά άκλιτο
82	μπακλαβάς	Συνταγές της Παρέας / Argiro.gr	τουρκική	Γλυκό	άμεσο δάνειο	Γραφηματικά, φωνολογικά και μορφολογικά προσαρμοσμένο
83	κεμπάπ	Συνταγές της Παρέας / Tasty Guide/Αθηνόραμα	τουρκική	Πιάτο	άμεσο δάνειο	Γραφηματικά και φωνολογικά προσαρμοσμένο, μορφολογικά άκλιτο
84	γιαουρτιού	Συνταγές της Παρέας / Argiro.gr	τουρκική	πίατο/τρόπος παρασκευής	άμεσο δάνειο	Γραφηματικά και φωνολογικά προσαρμοσμένο, μορφολογικά άκλιτο

85	κρέπα	Άκης Πετρετζίκης / Συνταγές της Παρέας	γαλλική	γλυκό/αλμυρή παρασκευή	άμεσο δάνειο	Γραφηματικά, φωνολογικά και μορφολογικά προσαρμοσμένο
86	τούρτα	Συνταγές της Παρέας / Argiro.gr	ιταλική/διεθνής χρήση	γλυκό	άμεσο δάνειο	Γραφηματικά, φωνολογικά και μορφολογικά προσαρμοσμένο
87	σουβλακερί	Tasty Guide/Αθηνόραμα / Γαστρονόμος	γαλλική κατάληξη -erie + ελληνική βάση	χώρος εστίασης	υβριδικό δάνειο	Υβριδικός σχηματισμός (ξένο και ελληνικό στοιχείο)
88	burgerάδικο	Tasty Guide/Αθηνόραμα / Madame Ginger	αγγλική βάση + ελληνικό επίθημα	χώρος εστίασης	υβριδικό δάνειο	Υβριδικός σχηματισμός (ξένο και ελληνικό στοιχείο)
89	εσπρεσάκι	Άκης Πετρετζίκης / CookpadGreece	ιταλική βάση μέσω ελληνικής παραγωγής	ρόφημα/υποκοριστικό	παράγωγο από δάνειο	Παράγωγο από δάνειο με ελληνικό επίθημα
90	εκλεράκια	Συνταγές της Παρέας / Γαστρονόμος	γαλλική βάση μέσω ελληνικής παραγωγής	γλυκό/υποκοριστικό	παράγωγο από δάνειο	Παράγωγο από δάνειο με ελληνικό επίθημα

Σημείωση: Οι πηγές αντιστοιχούν στους ιστότοπους από τους οποίους συγκροτήθηκε το ερευνητικό υλικό της εργασίας. Η τελευταία στήλη παρουσιάζει τον βαθμό ενσωμάτωσης/προσαρμογής με βάση τη γραφηματική, φωνολογική και μορφολογική ένταξη των δανείων στη νέα ελληνική.

...

Παράρτημα Β: Κείμενα της διδακτικής παρέμβασης

Κείμενο 1: Το συριανό λουκούμι

Η φήμη του συριανού λουκουμιού δρασκέλισε τα στενά όρια του νησιού και το λουκούμι προσφερόταν στα ανάκτορα, σε πρεσβείες και σε προξενεία της Ελλάδας στο εξωτερικό. Όταν η Σύρος υποδέχτηκε το μεγάλο προσφυγικό κύμα που ακολούθησε την καταστροφή της Σμύρνης, τον Σεπτέμβριο του 1922, έφτασαν στο νησί Μικρασιάτες ζαχαροπλάστες/λουκουμοποιοί, οι οποίοι αρχικά βρήκαν δουλειά στα εργαστήρια των απογόνων του πρώτου κύματος προσφύγων στο νησί από τη Χίο και τα Ψαρά. Στη συνέχεια, άρχισαν σιγά σιγά και αυτοί να στήνουν τα δικά τους εργαστήρια. Με την ανάπτυξη της Ερμούπολης, τα εργαστήρια λουκουμιών μεταφέρθηκαν σταδιακά στη ζώνη του λιμανιού, για να διευκολύνεται το εμπόριο του λουκουμιού και η λιανική πώληση στους ταξιδιώτες.

Πηγή: Γαστρονόμος, «Η πολυτάραχη ιστορία του θρυλικού συριανού λουκουμιού». Διαθέσιμο στο: <https://www.gastronomos.gr/topikes-kouzines/ellada/topiki-gastronomia-ellada/i-polytarachi-istoria-toy-thrylikoy-syrianoy-loykoymioy/355894/>
Ημερομηνία πρόσβασης: 25/05/2026.

Κείμενο 2: Ριζότο μανιταριών

Υλικά

300 γρ. ρύζι αρμπόριο

200 γρ. μανιτάρια champignon

200 γρ. μανιτάρια πορτομπέλο

1 κρεμμύδι

2 σκ. σκόρδο

2-3 κλ. θυμάρι

4-6 κ.σ. ελαιόλαδο

100 γρ. λευκό κρασί

1 κύβος κότας

1.200-1.300 γρ. νερό

120 γρ. παρμεζάνα, τριμμένη

1 κ.σ. λάδι τρούφας

120 γρ. βούτυρο

½ ματσάκι σχοινόπρασο

αλάτι

πιπέρι

Εκτέλεση (απόσπασμα)

Ψιλοκόβουμε το κρεμμύδι και το σκόρδο. Κόβουμε ταμανιτάρια σε φέτες και τα σοτάρουμε σε ελαιόλαδο. Προσθέτουμε το ρύζι αρμπόριο και σοτάρουμε για 2-3 λεπτά μέχρι να πάρει χρυσαφένιο χρώμα. Σβήνουμε με το λευκό κρασί και ανακατεύουμε μέχρι να εξατμιστεί. Στη συνέχεια προσθέτουμε σταδιακά τον ζωμό και μαγειρεύουμε μέχρι το ρύζι να αποκτήσει την επιθυμητή υφή. Στο τέλος προσθέτουμε την παρμεζάνα, το βούτυρο και το λάδι τρούφας και ανακατεύουμε καλά.

Πηγή: Άκης Πετρετζίκης, *Ριζότο μανιταριών*. Διαθέσιμο στο: <https://akispetretzikis.com/recipe/175/rizoto-me-manitaria> (Ημερομηνία πρόσβασης: 25/05/2026).

Κείμενο 3: Αβοκάντο τοστ με αυγά scrambled

Συνταγή για το απόλυτο αβοκάντο toast με αυγά scrambled για ένα δυναμωτικό και απολαυστικό πρωινό ή brunch. Προσθέστε αβοκάντο και μέσα στα scrambled eggs και κάντε τη διαφορά!

Πηγή: Άκης Πετρετζίκης, «Αβοκάντο τοστ με αυγά scrambled». Διαθέσιμο στο: <https://akispetretzikis.com/recipe/4605/avokanto-tost-me-ayga-scrambled> (Ημερομηνία πρόσβασης: 25/05/2026).

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.